

4/1228
TITKOS!

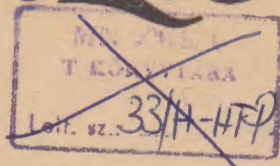
szolgálati használatra

366
M. sz.:

218

HADTÁP

biztosítás

A TARTALOMBÓL:

A honi légvédelmi hadsereg hadtápbiztosítása

Lőszerbiztosítás lehetőségei az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletében

Mozgósítási gyakorlatok hadtápbiztosításáról

Az 1967 évben lefolytatott gyakorlatok hadtáp tapasztalatai

A Magyar Néphadsereg egyes élelmezési szakanyagai és a háborús élelmezési szakanyag ellátás néhány kérdésének fejlesztési helyzete és perspektívái

A vasúti vonóeszközök és kocsipark műszaki fejlesztése során bekövetkezett változások hatása a katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására

eltározva 2010

2239

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT

2
1968

~~TITKOS!~~

A hadtápbiztosítás magába foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.

(CSAPATHADTÁP
UTASÍTÁS 1. pont)

SZOLGÁLATI HASZNÁLATRA!

HADTÁPBIZTOSÍTÁS

1968

2

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG KIADVÁNYA

Készült: 550 példányban
1 példány: 69 lap
Nyomdai sfisz.: 803

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
Szerkesztő bizottság vezetője: Damó László
Szerkesztőség: Budapest, VIII. Kerepesi út 29/b
Telefon: 133—290
Felelős kiadó: Dr. Pisztrai László

A honi légvédelmi hadsereg hadtápbiztosítása

D a m ó L á s z l ó ezredes

A korszerű háborúban a különböző haderőnemek hadtápbiztosítási elveinek ismerete nagymértékben segíti elő a hadtápbiztosítást szervező, irányító és végrehajtó valamennyi szerv munkáját.

A honi légvédelmi hadsereg hadtápbiztosításával kapcsolatos elvek — annak ellenére, hogy hadseregünk honi légvédelmi hadműveleti magasabbegységgel nem rendelkezik — közérdeklődésre tarthatnak számot annál is inkább, mert honi légvédelmi parancsnokságaink és csapataink ilyen jellegű feladatának ellátásában segítséget nyújthatnak, hasznos gondolatokat ébresztenek.

Jelen cikkben kifejtett elgondolások, nézetek főleg szovjet elvek alapján kerültek feldolgozásra, s nézetem szerint elősegíthetik a tisztii állomány általános katonai ismereteinek fejlesztését.

A hadtápbiztosítás feltételei és honi légvédelmi hadsereg hadtáp feladatai

1. A honi légvédelmi hadsereg hadtáp munkájának feltételei, feladatai és állománya.

A hadtáp munkájára a honi légvédelmi egységek és magasabbegységek harcéljárásainak sajátossága, a nagyfokú dinamikusság, valamint a nagy igénybevétel gyakorol közvetlen hatást.

A honi légvédelmi csapatok legjellemzőbb sajátossága az, hogy azok az ellenség váratlan támadásának elhárításához állandó harcélkészültségben vannak, ugyanakkor bonyolítja feladatuk végrehajtását, hogy a honi légvédelmi hadsereg állományába különböző típusú csapatok tartoznak (légvédelmi rakéta, vadászrepülő, rádiótechnikai). Főleg ez az utolsó tényező teszi bonyolulttá a honi légvédelmi hadsereg hadtápbiztosításának megszervezését és szélesíti ki a hadsereg hadtáp feladatait. A hadsereg hadtáptól megköveteli a különböző fegyvernemek szakmai sajátosságainak megfelelő hadtápbiztosítást, egy sor speciális feladat végrehajtását, különösen a csapatok különleges anyagokkal történő ellátását.

Különösen bonyolulttá teszi a honi légvédelmi csapatok hadtáp ellátását, valamint a hadtápegységek és -intézetek vezetését az, hogy azok nagy területen (1—2 front szélességben) helyezkednek el.

A csapat és a hadsereg hadtápegységek, intézetek szétagoltsága, nagy területen való települése és azok jelentős távolsága a területi szervek raktáraitól vagy a front bázisaitól megköveteli az összes szállítási módok kombinált felhasználását az anyagi eszközök sok helyre és nagy távolságra való időbeni eljuttatása érdekében.

Kedvező a hadtápbiztosítás végrehajtása szempontjából, hogy a honi légvédelem néhány egységének és magasabbegységének viszonylagos stabil települése közigazgatási körzetekben, ipari és katonai objektumok közelében lehetővé teszi a megemelt tartalék készletek készítését.

A honi légvédelmi egységek és magasabbegységek szétagoltsága a hadtápegységek és -intézetek olyan körletekbeni csoportosítását és telepítését teszi szükségessé, amely jó utakat biztosít a kilövőállásokhoz, repülőterekhez, rádiótechnikai alegységekhez és a honi légvédelem más objektumaihoz történő szállításra.

A honi légvédelmi csapatok hadtápbiztosításának megszervezését a hadműveletek előkészítése és a hadműveletek idején nagyban befolyásolja a honi légvédelmi hadsereg erőinek és eszközeinek manővere. Ez megköveteli a hadtáp további manőverét, az új települési körletek, valamint repülőterek és utak előkészítését.

A honi légvédelmi hadsereg hadtápjá megszervezésének időszakában a hadtápbiztosítás kérdéseit a területi szerv vagy fronthadtáp vezetésével folyamatosan kell egyeztetni. Az együttműködést a honi légvédelem parancsnok hadtáphelyettese szervezi meg.

Mindezekből megállapítható, hogy a honi légvédelem hadtápjára vonatkozó egyik legfontosabb feladat a csapatok állandó és magas fokú harcászaltságának nagy települési körletben és gyakori manőver esetén történő biztosítása.

A légvédelmi hadsereg hadtápjának alapvető feladatai a következők: a csapatok időbeni és folyamatos anyagi biztosítása, a légierő repülő műszaki és repülő technikai biztosítása, a légiszállító technika, a speciális szállítás és más technikai eszközök technikai biztosítása, az utánszállítási utaknak a kilövőállásokig, repülőterekig és raktárakig történő előkészítése és állandó karbantartása, az után- és hátraszállítás megszervezése és végrehajtása, egészségügyi biztosítás, az őrzés-védelem megszervezése, különleges üzemanyag biztosítása.

A légvédelmi hadsereg hadtáp állománya hadtápegységekből, -alegységekből és hadtápinvézetekből áll, melyeknek rendeltetése a légvédelmi hadsereg csapatainak hadtápbiztosítása.

A) *A légvédelmi rakétaegységek hadtápjába tartozó raktárak* 4 ja. rakétát, 4,4 ja. speciális üzemanyagot, 4 ja. gépkocsi benzint és gázolajat, 15—20 ja. élelmiszert képesek tárolni.

A csapatraktárakban tárolt készletek mennyisége az ellátó bázisok és raktárak távolságától, valamint a harchelyzettől függően változhat.

A légvédelmi rakétaezred állományába tartozó szállítóeszközök a személyi állomány, szervezetszerű fegyverzet és felszerelés, 1,25 ja. rakéta (ebből 1 ja. kész állapotban), 0,85 ja. „O” anyag, 1,2 ja. „G” anyag, élelmiszer és egyéb anyagi eszközök szállítását végzik.

A hadtáp vezetését a légvédelmi rakétaezred-parancsnok hadtáphe-lyettese végzi.

B) *A repülőegységek hadtápjába* a repülő technikai bázisok és az önálló repülőtér technikai kiszolgáló zászlóaljak tartoznak. Ezek a működő és a tartalék repülőtereken települnek és a vadászrepülő ezredek közvetlen biztosítását végzik.

A repülőtechnikai bázis rendeltetése: két repülőezred biztosítása, amelyek egy repülőtéren települnek.

Az önálló repülőtér technikai kiszolgáló zászlóalj rendeltetése: egy repülőezred biztosítása, amely egy repülőtéren települ.

C) *A rádiótechnikai egységek hadtápjai* nagyobb lakott helyektől távol, nehezen megközelíthető helyen települnek. Ezért az alegységek anyag-ellátása történhet a területi szervek, front, légi hadsereg és egyes katonai egységek raktáraiból. Egy sor esetben a rádiótechnikai egységek alegységeit közvetlenül a területi szervek intézkedése alapján látják el anyagi eszközökkel.

D) *A hadműveleti légvédelmi hadsereg hadtápjának állományába* a raktárak, rakétatechnikai ellátó és javító bázisok, légvédelmi rakétacsapatok technikai bázisai, önálló repülőtechnikai zászlóaljak, rakéta- és repülőtechnikai bázisok és raktárak, szállítóegységek és -alegységek, javító és helyreállító egységek, egészségügyi intézetek, műszaki technikai bázisok és laboratóriumok tartoznak.

A hadtáp állománya nem állandó, a hadsereg állományától, az elhelyezkedés feltételeitől és a feladattól függ.

a) *A rakétatechnikai ellátó és javító bázisok, raktárak* rendeltetése a rakéták átvétele, összeszerelése, feltöltése, technikai ellenőrzése, tárolása és szállítása.

A bázisok a légvédelmi hadsereg rakétacsapatok főmérnökének vannak alárendelve.

A raktárak az ellátásra kijelölt egységek részére 2—3 ja. rakéta és 1 ja. fegyverzet tárolására alkalmasak.

A hadseregraktárak az alábbi mennyiségű anyagokat tárolják:

1. repülőlőszer-raktár 25 vagon (400 t);
2. repülőtechnikai anyagok raktára 50 vagon (800 t);
3. híradó anyagok raktára 25 vagon (400 t);
4. gépkocsi és repülőtér technikai raktár 50 vagon.

A raktárak rendeltetése: az anyagi és technikai eszközök átvétele, tárolása, nyilvántartása, kiadása a csapatoknak, valamint a csapatoktól hátraszállítandó anyagok és eszközök átvétele.

A raktárak a megfelelő szolgálatiág-vezetőknek vannak alárendelve.

b) *A repülőtér technikai zászlóaljak rendeltetése:* a tábori repülőterek építése, megrongált repülőterek helyreállítása, a repülőterek műszaki berendezése, repülőtéri berendezések, építmények és a repülőtérhez vezető bekötőutak építése, helyreállítása.

A repülőter technikai zászlóalj a légvédelmi hadseregparancsnok hadtáphelyettesének vannak alárendelve. A közvetlen irányítást a hadsereg repülőter műszaki szolgálat főnök valósítja meg. Általában három repülőezredet egy-két repülőter technikai zászlóalj biztosít.

c) *A gépkocsiszállító egységek és alegységek rendeltetése:* anyagi eszközök szállítása a hadsereg vagy a katonai körzet, illetve front raktáraiból, valamint a sebesültek, betegek és a felesleges anyagok hátraszállítása.

A gépkocsiszállító egységek és alegységek a hadseregparancsnok hadtáphelyettesnek vannak alárendelve.

A honi légvédelmi hadseregben lehet 1—2 gépkocsiszállító ezred egyenként 600 t szilárd és 700 t folyékony anyag teherbírással.

d) *A javító-helyreállító egységek rendeltetése* a fegyverzet, speciális és gépkocsitechnika javítása.

A javító-helyreállító egységek az egyes szolgálatiág-főnököknek vannak alárendelve.

A hadsereg állományában a speciális technika javítására 1—2 javító-helyreállító zászlóalj van (termelékenysége 10—13 gépegység naponta). Egyes esetekben a hadsereg ideiglenesen javítóműhelyeket és részlegeket kaphat.

e) *Az egészségügyi intézetek közé* a katonai kórházak, a mozgó járványegészségügyi osztagok és laboratóriumok, valamint a légi egészségügyi laboratóriumok tartoznak.

f) *A műszaki technikai bázisok és laboratóriumok rendeltetése* a rádiók, elektromos technikai és speciális mérőműszerek ellenőrzése, beszállítása és kisjavítása.

A műszaki technikai bázisok és laboratóriumok a parancsnok hadtáphelyettesnek vannak alárendelve.

A honi légvédelmi hadsereg hadtápjának megszervezése

A hadtáp megszervezésével szemben támasztott alapvető követelmény, hogy biztosítsa a szükséges manőverezést.

Figyelembe véve a honi légvédelmi hadsereg nagy területen való szétbontakozását — 500—600 km-es fronttal, 700—900 km-es mélységgel — a hadtápegységeket és -intézeteket úgy kell elhelyezni, hogy ezzel létrehozzuk a hadtápbiztosítás legjobb feltételeit.

A hadtápegységeket és -intézeteket a honi légvédelmi hadsereg csapatainak hadrendi felépítésével összhangban az után- és hátraszállítási utak meglétének és állapotának figyelembevételével kell telepíteni. Biztosítani kell a légi hadsereg egységeinek és magasabbegységeinek manőverezési lehetőségeit, az őrzés-védelmi rendszabályok betartását.

A határmenti és frontmenti honi légvédelmi hadseregben célszerű a hadseregraktárakat és azok részlegeit 2—3 vasúti irányban, a csapatok fő csoportosítása mögött telepíteni. A telepítésnél figyelembe kell venni, hogy a központi bázisokról és a honi légvédelmi hadsereg csoportok raktáraiból érkező szállítmányok ne keresztezzék egymást.

A raktár csoportokat minden irányban a vasúti kirakóállomásoktól 20—25 km-es sugarú területen kell elhelyezni, hogy biztosítható legyen a raktárak irányítása és vezetése, a gazdaságos szállítás.

A raktárak közelében települnek a gépkocsiszállító egységek és a javító intézetek.

Az után- és hátraszállítást biztosító vasútvonalakon a honi légvédelmi hadsereg részére 1—2 kirakóállomást jelölnek ki. Itt történik a központi bázisokról érkező vasúti szállítmányok szétosztása a bázisok, raktárak és a csapatok felé. A hadsereghad táptól tiszteket jelölnek ki, akik a szállítmányokat állomásonként, a katonai szállításvezetőség szervein keresztül elosztják.

A területi szerv vagy frontparancsnok hadtáphelyettes intézkedése szerint minden magasabbegységnek és egységnek a honi légvédelmi hadsereg egységeihez közvetlenül érkező szállítmányok kirakására 1—2 kirakóállomást jelölnek ki.

A légvédelmi rakéta- és rádiótechnikai egységek hadtápjai az után-szállítási utak figyelembevételével az egységeik elhelyezési körletében települnek.

A repülőtechnikai egységek, a repülőterek állandó készenlétben tartása céljából a működő és a tartalék repülőterek körleteiben települnek.

A repülőegységek készenléti ideje, harctevékenyséjük lefolytatása nagymértékben függ a hadtápegységek új repülőterekre való áttelepülésének és szétbontakozásának gyorsaságától, ezért alapvető követelmény a hadtáp gyors munkája, a szükséges mennyiségű repülőterek időben való előkészítése.

A repülőtechnikai bázis áttelepítését vasúton legalább 500 km-es napi ütemmel kell megvalósítani. Figyelembe véve, hogy a felkészülésre, be- és kirakodásra, az új repülőtér körletébe való előremozgásra kb. 2 nap szükséges, megállapítható, hogy a bázis új helyre való letelepülésére a megindulástól számítva minimum 3 nap szükséges.

Gépkocsival történő áttelepülés esetén napi 300 km-t kell megtenni, azonban a rakodási idő kevesebb — kb. 1 nap — lesz. Következésképpen a bázis gépkocsival történő áttelepítése esetén 2 nap múlva az új körletben lehet.

Mindezeket figyelembe véve, áttelepítés esetén legcélszerűbb a kombinált szállítási módszert alkalmazni. Ebben az esetben légi úton el kell szállítani a parancsnokságot és az alapvető anyagi eszközök egy részét, a szilárd és folyékony anyagok szállítóeszközeit pedig felmálházva „láb-on” kell útbaindítani. A speciális technikai eszközöket, speciális gépkocsikat, valamint a fennmaradó anyagi készleteket vasúti szállítással célszerű áttelepíteni.

A gyakorlatok tapasztalatai alapján a repülőtechnikai bázis 500 km-es távolságra, kombinált szállítási móddal történő áttelepítés esetén az új körletben 2 nap múlva bontakozhat szét.

A határmenti területeken levő honi légvédelmi hadsereg repülőtér műszaki zászlóaljai általában a határ közelében települnek azzal a céllal, hogy a légvédelmi zóna kiszélesítése esetén a repülőtér hálózat helyre-

állítására és kifejlesztésére a front támadó csapatai mögött vonuljanak előre.

A honi légvédelmi hadseregparancsnok hadtáphelyettese a területi katonai szervekkel együttműködik, egyeztet a hadtápegységek és -al-egységek települési helyeit, a vasutak és a közutak felhasználását.

Anyagi biztosítás és szállítás

Az anyagi biztosítást a hadseregparancsnok hadtáphelyettes, valamint a légvédelmi rakétacsapatok, repülőcsapatok és rádiótechnikai csapatok megfelelő szolgálatiág-vezetői szervezik az alábbiak szerint:

— légvédelmi rakéta, fegyverzeti, technikai berendezések, rakéta-technikai anyagok és rádiólokátor berendezések biztosítását a hadsereg légvédelmi rakétacsapatainak főmérnöke;

— rakéta-üzemanyag, repülő és gépkocsi üzemanyag, élelmiszer, ruházati és egészségügyi anyagok biztosítását a területi szervek (front, flotta) megfelelő szolgálatiág-vezetői;

— fedélzeti rakéták, fegyverzet és lőszer, repülőtechnikai anyagok, repülőtér műszaki anyagok biztosítását a hadsereg megfelelő szolgálatiág-vezetői;

— gépjármű és vontató technika és anyagok biztosítását a hadsereg gépjármű szolgálat főnöke;

— híradó anyagok biztosítását a hadsereg híradófőnök;

— műszaki, vegyvédelmi és más anyagok biztosítását a hadsereg megfelelő szolgálatiág-vezetői végzik.

A honi légvédelmi hadsereg ellátása a területi szervek, a front, valamint a flotta raktárain keresztül történik.

Az anyagi készletek nagyságát a Hadtápfőnökség, valamint a Légvédelmi Parancsnokság határozza meg.

1. A honi légvédelmi hadsereg harctevékenysége során nagy mennyiségű anyagi eszköz fogyással kell számolni.

A rakétafogyás a harctevékenységek folyamán nem egyenletes, az első nap mintegy 0,5—0,6 ja., második nap 0,2—0,3 ja., a további napokon 0,15—0,2 ja. lehet.

Egy hónap időtartam alatt a légvédelmi rakéták fogyása elérheti a 4,5 ja.-t. Az atom harci fejjel felszerelt légvédelmi rakéták felhasználását a hadseregparancsnok határozza meg. A rakéták felhasználásától függ a rakéta üzemanyag-fogyasztás nagysága.

A repülőlőszer és repülő üzemanyag-fogyasztás mennyiségét a repülőegységek mennyisége, a bevetések száma, valamint az egyes bevetések alkalmával megállapított fogyasztási norma határozza meg.

A harctevékenységek során naponta átlagban 1,5—2 bevetéssel számolunk. A repülőgépek harci felhasználási együtthatója általában 80—85%-os. Ezek alapján az anyagi eszközök fogyasztása egy vadászrepülő egységnél egy bevetés idején 0,85 ja. repülő-üzemanyag, 0,8 ja. fedélzeti rakéta, 0,6 ja. repülőlővedék, 0,85 ja. folyékony oxigén lehet.

Fenti fogyasztás mellett egy repülőegység átlagos napi igénye alap-

vető anyagi eszközökből mintegy 1,7 ja. repülő-üzemanyag, 1,6 ja. fedélzeti rakéta, 1,2 ja. repülőlővedék, 1,7 ja. folyékony oxigén.

Figyelembe véve az említett fogyasztási normákat, egy hadsereg repülés alatti fogyása repülőlőszerből és -rakétából 0,3—0,4, repülő-üzemanyagból 0,7 hadseregjavadalmozás lehet.

A harctevékenységek során várható fogyasztások pótlása érdekében a központi bázisokon a honi légvédelmi hadsereg részére a nyugati hadszíntérre egy havi, a távolabbi hadszíntereken 2—3 havi tartalék készítése szükséges.

Az állandó harckészültség biztosítása érdekében a honi légvédelmi hadsereg raktáraiban, a területi szervek és a front raktárakban a következő anyagi készleteket tárolják:

— légvédelmi rakéta	6 ja.,
— repülőlőszer	11 ja.,
— fedélzeti rakéta	11 ja.,
— rakéta-üzemanyag	6,6 ja.,
— repülő-üzemanyag	2,3 ja.,
— egészségügyi oxigén	3 ja.,
— függesztett tartályok	8 komplett.

A gyakorlatok tapasztalatai alapján a honi légvédelmi hadsereg fogyasztása 3—4 nap alatt mintegy 1,5 ja. légvédelmi rakéta, 4 ja. repülőlőszer, 2 ja. rakéta-üzemanyag, 4 ja. repülő-üzemanyag, 3 ja. gépkocsi-üzemanyag, 5000 t egyéb anyag, összesen mintegy 18 000 t anyagmennyiség lehet.

2. Az egységek, magasabbegységek részére a szállítás a hadsereg, területi, front raktárakból vagy a központi raktárakból valamennyi szállítási mód alkalmazásával történhet.

A szállításokat a hadseregparancsnok hadtáphelyettes szervezi. Alapvető szállítási mód a vasúti szállítás. A hadsereg gépkocsiszállító eszközeit elsősorban a vasúttól távol eső egységekhez való szállításra célszerű felhasználni.

A hadsereg alárendeltségébe tartozó gépkocsiszállító egységek egy fordulóval 1300 t, a csapatszállító eszközök egy nap alatt mintegy 2000 t anyagot, a hadsereg összesen mintegy 3000—3500 t anyagot képes szállítani, amely a gyakorlatok tapasztalatai alapján a hadsereg átlagos napi igényének 60—70%-át teszi ki.

Figyelembe véve, hogy a szállítóeszközök nagyobb része a csapatoknál van, a hadseregraktárak települési körletét úgy célszerű kiválasztani, hogy azok minél közelebb legyenek az ellátandó egységekhez és biztosítva legyen a csapatszállító járművek nagyfokú bevonásának lehetősége.

Technikai biztosítás

A technikai biztosítást a honi légvédelmi hadseregparancsnok szervezi, közvetlenül:

- a légvédelmi rakétafegyverzet és -technika technikai biztosítását
- a légvédelmi rakétacsapatok főmérnöke;

— a repülőtechnika és -fegyverzet technikai biztosítását a repülő főmérnök;

— a repülést biztosító eszközök, repülőtér műszaki és repülőtér technikai eszközök technikai biztosítását a hadseregparancsnok hadtáphelyettese;

— a gépjárművontató technikai anyagok technikai biztosítását a gépjármű szolgálat főnöke;

— a híradó eszközök, műszaki és vegyvédelmi fegyverzet technikai biztosítását a megfelelő szolgálatiág-főnökök végzik.

A nagy- és középjavítások végrehajtása általában az alábbiak szerint történhet:

A légvédelmi rakétacsapatok rakétáinak és speciális berendezéseinek a javítását a gyártó vállalatok közvetlenül a csapatoknál vagy a gyárakban, illetve a gyárak javító bázisain, valamint a hadsereg javítóműhelyeiben végzik.

A gépkocsivontató technika, speciális gépkocsik és repülőtér műszaki technika javítása a hadsereg javító üzemeiben, a katonai körzet vagy az ipar javító üzemeiben; a repülőgépek és repülőmotorok javítása a légierők vagy az ipar javító üzemeiben történik. A lokátor fegyverzet javítását az állami vagy a területi szervek javító intézetei végzik. Kisjavítások a csapatoknál történnek.

A honi légvédelmi hadsereg csapatainak egészségügyi biztosítása az egységek, magasabbegységek segélyhelyein és a katonai körzet, front vagy a HM kórházaiiban történik.

A sebesültek hátraszállítását — a közeli kórházakba — a honi légvédelmi hadsereg, a területi szervek, front vagy flotta egészségügyi szállító gépkocsijai hajtják végre, ugyanakkor célszerű felhasználni a légiszállítási lehetőségeket is.

A sebesültek hátraszállításának megszervezését a honi légvédelmi hadsereg egészségügyi szolgálat főnöke végzi.

Intenzív harctevékenységek idején, ellenséges atomfegyver alkalmazása esetén általában napi 20%-os egészségügyi veszteséggel számolhatunk. A sebesültek, sérültek jelentős részének kiürítése a katonai körzet vagy front kórházakba történhet.

A honi légvédelmi hadsereg egészségügyi vesztesége 3—4 nap alatt mintegy 1600 fő lehet. A sebesültek első egészségügyi segélyben az egység egészségügyi szolgálatánál, első orvosi segélyben, valamint 10—12 napi ellátásban az egység segélyhelyén részesülnek.

A 12 és 30 nap között gyógyuló sebesülteket a területi, a front vagy flotta kórházaiiban, a 30 napon túl gyógyuló sebesülteket a hátszág kórházaiiba ürítik.

A repülő állomány azon részére, amely kényszerleszállást hajt végre, a kereső csoport egészségügyi állománya nyújt segélyt. Kiürítésük a legközelebbi kórházba történhet. Az egészségügyi anyagokkal és eszközökkel való ellátást a katonai körzet, front vagy flotta egészségügyi osztálya végzi.

A hadtáp vezetése

A légvédelmi hadseregparancsnok a hadtáp vezetését a parancsnok hadtáphelyettes útján végzi.

A hadtápvezetés alapját a hadseregparancsnok elhatározása képezi, melyben a hadtáp részére meghatározza a hadtáp feladatát, a létrehozandó anyagi készletek mennyiségét és a fogyasztási normákat, a légvédelmi rakéták magasabbegységenkénti és egységenkénti szétosztását, a repülőterek helyreállításának sorrendjét, a hadtápbiztosítás, átcsoportosítás és manőverezés rendszabályait, a szállítóeszközök felhasználásának rendjét, valamint a hadtáp őrzésére és védelmére vonatkozó rendszabályokat.

A parancsnok elhatározása, az előljáró hadtápszervek intézkedése, valamint a konkrét hadtáphelyzet figyelembevételével a légvédelmi hadseregparancsnok hadtáphelyettese elhatározásában meghatározza:

- a csapatoknál és a hadsereg raktáraiban létrehozandó anyagi készletek mennyiségét;

- az utánszállítás és gépkocsiszállító eszközök felhasználásának rendjét;

- az anyagbiztosításra vonatkozó feladatokat (csak a parancsnok hadtáphelyettesnek alárendelt szolgálati ágaknak);

- az egészségügyi biztosítás rendszabályait;

- a zárt készletek nagyságát és felhasználásának rendjét;

- a hadtáp őrzésére és védelmére vonatkozó rendszabályokat;

- a hadtáp vezetését.

A honi légvédelmi hadsereg csapatainál a harctevékenységek gyors lefolyása a parancsnok hadtáphelyettéstől és a hadtáptörzstől megbízható rugalmas vezetést követel. Ennek érdekében a hadtápegységek és -intézetek részére a feladatokat pontosan, időben kell megszabni, megfelelő intézkedéseket kell tenni a felhasznált anyagok gyors pótlására, széleskörűen kell alkalmazni az anyagi eszközökkel, hadtápegységekkel és -intézetekkel való manőverezés rendszabályait.

Biztosítani kell a hadtáp szolgálati ágak közötti szoros együttműködést, a hadtápcsapatokat és -intézeteket ért ellenséges behatolás gyors felszámolását, valamint a folyamatos és megszakítás nélküli összeköttetést.

A honi légvédelmi hadsereg hadtápvezetési pontról feltétlenül összeköttetést kell biztosítani a raktárakkal, a technikai egységekkel, a katonai körzetekkel, valamint a légierővel.

Tudományos kutatással a hadtápvezetés korszerűsítéséért

Gyöngyösi Gyula őrnagy

A korszerű háborúra való felkészülés új, az eddigieknél magasabb követelményeket támaszt a csapatok tevékenységével, harckészültségével szemben. Ezzel együtt minden területen bonyolultabb, új ismereteket igénylő feladatok jelentkeztek. Mindinkább nyilvánvalóvá válik, hogy az új tartalmú célok, a magasabb szintű követelmények és a fegyveres harc minőségileg új formái és körülményei között a hadtápbiztosítás békében és háborúban egyaránt az eddigi módszerekkel csak igen lassan, nagy időráfordítás mellett és a személyi állomány nagy munkaterhelésével oldható meg.

Tapasztalataink alapján ma már megállapíthatjuk, hogy a korszerű háborúra való felkészítés és a harc hadtápbiztosítása az eddigi módszerekkel és szervezettel nem mindenben felel meg az új körülményeknek. A rutinton alapuló vezetést és irányítást fel kell váltsa a tudományosan megalapozott vezetési és irányítási rendszer. Különböző feladatok mennyiségi növekedésétől elmarad a minőség, megsokszorozódnak a rutinban rejlő hibák. Ezt indokolja az is, hogy a kizárólagosan emberi szervezetre épített vezetési mód lehetőségei korlátozottak, de főleg az embernek az a képessége, hogy gyorsan és helyesen reagáljon a külső behatások óriási komplexumára és a követelményekre. Ezért válik reális szükségletté a vezetés folyamatának tudományos igényű vizsgálata, ezen keresztül a technika vívmányainak felhasználása, a munkafolyamatok gépesítése, az emberi tevékenység sokoldalúbb segítése.

Egyes területeken feladataink megvalósítását gyakran ma már nem is annyira anyagi eszközeink elégtelensége vagy a rendelkezésre álló technikánk korszerűtlensége gátolja, mint inkább a vezetés és irányítás különböző szintű szervezeteinek hiányos működése. Ez annak tudható be, hogy ma már nem kielégítő a tudományosan megalapozott módszerbeli és vezetés-technikai felkészültségünk azoknak a feladatoknak megoldására, amelyek a rohamosan fejlődő követelmények teljesítése során merülnek fel. A növekvő feladatok és a módosult gazdasági tevékenység hatására — és azzal együttesen — növekednek vezetési-irányítási problémáink, korszerűbb tervezési, szervezési, operatív irányítási és ellenőrzési

módszerek és technikák iránti igény a vezetés minden szintjén és területén.

A helyzet felismerése alapján megindult egy határozott vonalú fejlődés a katonai vezetés korszerűsítése érdekében, melyet egyrészt számos elméleti publikáció, másrészt a gyakorlati módszerek tökéletesítése, illetve egyes szervezeti változások tükröznek. Éppen ezért objektív szükségsszerűségi vetődik fel a vezetés helyzetének tudományos elemzése a hadtápszolgálatban is.

A korszerű vezetés alapját csak széleskörűen végzett tudományos kutató tevékenység eredményeként lehet megvalósítani. Ehhez vezető úton elsődlegesen kell megismerni az általános vezetéselméleti kérdéseket, mely lehetővé teszi a saját vezetési tevékenységben kialakítható helyes módszerek alkalmazását.

E cikk keretében azokkal a vezetéselmélettel kapcsolatos legalapvetőbb kérdésekkel foglalkozom, amelyek a hadtápszervek vezetésének elemzéséhez, elsősorban annak elméletéhez adhatnak segítséget. Ezek közül is inkább csak azon részeket emelem ki, amelyek gyakorlati hasznossága ezen a területen tekintetbe jöhet:

A vezetéselmélet helye, szerepe

A vezetés és irányítás egyre nagyobb tömegű ismeretanyag elsajátítását és alkalmazását követeli. A vezetés milyensége mindinkább döntő szerepet tölt be az eredményekben, de a fogyatékoságokban is. A korszerű harcban a vezető szerepe, a vezetővel szembeni követelmény és a korszerű vezetés jelentősége vitathatatlanul megnőtt.

A korszerű és hatékony vezetéshez — a vezetői személyi adottságok feltételezése mellett — ma már kétféle ismeretanyag szükséges. Egyfelől a vezetett egység, szerv, alegység tevékenységével kapcsolatos szakmai ismeretek. Másfelől speciális vezetési ismeretek, illetve jártasság. A szakmai munkára történő felkészítés a gyorsan változó követelmények ellenére is elegendő alapot nyújt a vezetéshez. Fejlődött és a jelenlegi igényeket lényegében ki is elégíti a parancsnokok és törzsek vezetési ismerete és gyakorlata is. A rendkívül gyorsan változó harci körülményeknek és a felkészítés iránti magas követelményeknek azonban a vezetés csak akkor tud a jövőben megfelelni, ha szilárd tudományos elvi alapokra támaszkodik, valamint ha a tudomány és a technika legújabb vívmányai alapján fejlődik. Ehhez a vezetéselmélet tágabb ismeretére és racionális alkalmazására van szükség.

A vezetés elmélete egybefüggő és elfogadott anyaggal még nem rendelkezik. A különböző irodalmak gyakran egymásnak ellentmondóak, egyes esetekben számunkra idegen aspektusból közelítik meg lényegi vonásait. E cikkben a vitatott kérdésekkel nem tartottam célszerűnek foglalkozni, a többivel is csak olyan mértékben, amennyi a hadtáptisztek részére hasznosítható.

A vezetés kérdéseit a témával foglalkozó irodalom a szervezéselmélet rendszerében helyezte el és egymással szorosan összefüggő, kölcsönösen ható elméletnek tekinti.

A szervezéstudomány az emberi tevékenységek különféle formáit, a szervezetek (szervek) működésének, szerkezetének és vezetésének törvényszerű összefüggéseit és módszereit foglalja rendszerbe. A szervezéstudomány ez a rendszere öt főkérdés köré csoportosítható.

1. A szervezéstudomány (mint tudomány) tárgya, helye, szerepe és a kutatás módszerei.
2. Szervezés, szervezéstudomány története.
3. A szervezetek, szervezetrendszerek típusai, felépítési és működési elvei.
4. Vezetés-irányítás kérdései.
5. A munkaszervezés és módszertana.

A szervezéstudomány rendszerének részletesebb kifejtése nélkül is meg kell említeni, hogy a vezetés feladatai a szervezet tényezőiből vezethetők le. Ugyanakkor a szervezés és vezetés kérdései képezik a rendszer lényegét, tartalmi magvát. Köztük szoros a kapcsolat, de mégis külön-külön is egymástól eltérő tevékenységet jelentenek. Egyik a másik nélkül nem létezik, ugyanis nem lehet szervezet vezető nélkül és vezető sincs szervezet nélkül.

Mindezekből alapvető következtetést lehet levonni a vezetés tartalmára, valamint a szervezés lényegére vonatkozóan.

A vezetés szervezeti rendszerekben bonyolódik le. A rendszerben különböző rendszertípusok találhatók. A szervezeti rendszereken és típusokon belül, mindenekelőtt ezekkel a rendszerekkel és típusokkal kell foglalkozni.

A vezetési rendszerben az egyszerű lineáris vezetési rendszer, általában minden szervezeti típusban megtalálható. Ebben a rendszerben a vezető közvetlenül irányítja és vezeti beosztottjait és ehhez a tevékenységhez nem vesz igénybe erre a célra függetlenített személyt, illetve személyeket. Feladata tehát nagyon sokrétű és összetett. Lényegében ezen a szinten dől el a problémák legnagyobb része, itt történik a végrehajtás közvetlen vezetése, tevékenysége nagy súllyal bír az elért eredményekben. Ilyen típusú szervezetet vezet például az egységparancsnok hadtáphelyettese.

A nagyobb szervezetekben (pl. magasabbegység, seregtest stb.), ahol a feladatok specializálódnak és bonyolultabbakká válnak, a vezetésnek feltétlenül szüksége van olyan szervre, amely segíti, támogatja tevékenységében, előkészíti rendelkezéseit, utasításait és ellenőrzi azok végrehajtását. Ezt a szerepet töltik be a különböző törzskari szervezetek, vagyis a törzsek.

Ennek egyik típusa a törzskari lineáris rendszer. Ebben a rendszerben a törzs elvileg nem rendelkezik utasítási joggal az alsóbb szervek felé. Olyan feladatok ellátását végzi, amelyek időben megelőzik a vezető (parancsnok) utasításait, döntéseit, ahhoz megfelelő információkat szolgáltatnak, illetve azt megalapozzák, előkészítik, végrehajtását ellenőrzik.

A vezetés törzskari szervezet-rendszer másik típusa a funkcionális lineáris rendszer.

Ebben a rendszerben a törzs és egyes, egymástól funkciójukban elkülönülő részlegei (osztályai, főnökségei, szervei) közvetlen intézkedési és döntési jogot kapnak, az alsóbb szintek vezetői vagy a hasonló funkciót betöltő részlegek működése felett.

Az előbbi két törzskari rendszer közül a valóságban tiszta formában szinte egyik sem fordul elő. Leggyakoribb formája a törzskari és funkcionális szervezet elemeinek keveredése, amikor az egyszemélyi vezetés és szakmai irányítás elve úgy kombinálódik, hogy az egyszemélyi irányítás mellett a törzs egyes részlegei, szervei meghatározott funkciók gyakorlására hatáskört kapnak. Ebben a vezetési rendszerben helyezkednek el a különböző vezetési szinteken levő hadtáptörzsek is.

A hadtáptörzsek háborús feladataikat az összefegyvernemi törzstől viszonylag szervezetiileg és telepítésképpen is elkülönülve — irányítás alatt — oldják meg. Ezért vezetésük is a törzs többi részlegeitől eltérő módon nagyobb önállóság mellett és hatáskörben valósul meg. A harctevékenységekben alkalmazott módszerhez megközelítően azonosan — de számos vonatkozásban attól eltérő módon folyik vezetésük az állandó készenlét időszakában is. Ezek a tények támasztják alá a csapatvezetésen belül a hadtápvezetés kérdéseivel való tartalmasabb foglalkozási igényt és a rendszer elemzésének szükségességét, hatékonyságának fokozását.

A vezetés problémáinak kutatása, a vezető tevékenységének megszervezése és tudatos fejlesztése egyaránt az eredmények, tapasztalatok, feladatok rendszerezését, folyamatos tanulmányozását követeli meg. A rendszertelen és tervszerűtlen munka — mint mindenütt, itt is — rontja a szervezet működésének hatékonyságát, újabb és újabb hibákat eredményezhet a vezetésben. A vezetés módszerei a körülmények hatására ösztönösen is változnak, fejlődnek. Ez a fejlődés azonban nem mindig céltudatos, a korszerű vezetés kialakítása helyett kiragadott részmegoldások divatszzerű átvételében merül ki.

A vezetés, mint sajátos emberi tevékenység, a módszerek tagolt és összefüggő egészéből áll, melynek részleges és aránytalan fejlesztése rontja a munka, illetve a vezetés eredményeit. A vezetés arányos és helyes arányú fejlődése akkor érhető el, ha a fejlesztő tevékenység tudatos és kellően összehangolt elméleti és gyakorlati síkon egyaránt folyik. Felhasználják hozzá a tudományos alapokon álló szervezés-vezetés elméletét és a gyakorlati szervező-vezető munka tapasztalatait.

A szervezet, a vezetés elmélete és a szervezés módszertana (munkamódszer) szorosan összefüggnek, ezért csak a vezetés kérdéseinek tárgyalásánál is komplex szemléletmódot kell alkalmazni és csak az összefüggések figyelembevételével nyerhető reális kép bármelyik részterületről.

A korszerű vezetés kritériumai

A vezetés javításához elengedhetetlen, hogy ismerjük azokat a kritériumokat, melyek a korszerű vezetést jellemzik, melyekkel a vezetés meg tud felelni a vele szemben támasztott gyorsan fejlődő követelményeknek. A jobb eredmények eléréséhez alapvető, hogy a vezetés minden szintjén, minden kérdést a rendelkezésünkre álló tudomány felhasználá-

sával próbáljunk megoldani. Ezt a követelményt a hadsereg fejlesztése, a korszerű fegyveres harc körülményei, napjaink igényeként veti fel és egyúttal egyik alapját képezi a további fejlődés feltételének is.

Az első ilyen kritérium az, hogy minden vezető szervnek, általában a vezetésnek tudományos alapon kidolgozott koncepcióval kell rendelkeznie. Reálisan kell értékelní az elért helyzetet, világosan kell látni a követendő irányvonalat és a módszert, mellyel a kitűzött cél elérhető.

A második kritérium, hogy a vezetési módszer mindig az adott szervezetnek és vezetési szintnek feleljen meg, legyen összhangban a végrehajtandó feladatok méretével, a végrehajtás körülményeivel. Minőségileg magasabb feladatok, más módszerek és eszközök alkalmazását teszik szükségessé a vezetésben, mint amelyek jók voltak egy korábbi követelmények teljesítésében.

A harmadik kritérium az, hogy a vezető állomány felkészítése feleljen meg a vezetési szintekből fakadó követelményeknek. Ez a vezetők jó kiválasztásával, a vezetésre történő céltudatos felkészítéssel, folyamatos továbbképzésükkel érhető el.

A negyedik kritérium úgy fogalmazható meg, hogy a vezetésnek a maga területén mindenütt alkotó módon kell feltárni a vezetés problémáit és ezek megoldásában önállóan kezdeményezzen. Az elmélet csak annyit ér, amennyi belőle a gyakorlatban hasznosítható. Értékhatározóját csak a gyakorlat képes adni, de csak akkor, ha alkotó módon alkalmazza és folyamatosan fejleszti.

Az ötödik kritérium lényege, hogy a vezetés a rész-szempontokat komplexen és koordináltan tudja alkalmazni. A vezetőnek ahhoz kell legjobban értenie, hogy miként lehet a beosztottak szaktudását felhasználni a jobb eredmények eléréséhez és a részterületek hogyan kapcsolhatók be a fő cél érdekében végzett tevékenységek komplex rendjébe.

A hatodik kritérium, hogy a vezetés felismerje a súlyponti kérdéseket és tevékenységével következetesen ezek megoldását segítse. A vezetés szétaprózottsága, koncentráltságának hiánya veszélyt jelent a vezetésben, lassítja az alapvető célok megvalósítását, teljesítését.

A hetedik kritérium, hogy a vezetésben érvényesüljenek a gazdaságossági szempontok, törekedjen a vezetés nagyobb eredmények elérésében is a ráfordítások csökkentésére, illetve a gazdaságosság növelésére.

A vezetés módszereiről

Az utóbbi években gyakran tapasztalható, hogy a hadtáptörzsek öntevékenyen is nagyobb súlyt fektetnek a vezetés és a munkaütem gyorsítására, javítására. Ide sorolhatók azok a kezdeményezések, amelyek pl. a gazdálkodás tudományos alapon történő vezetésére irányulnak, vagy melyeket a harc, illetve hadművelet hadtápbiztosításának megszervezésében alkalmaznak. Ezek általában a hadtápvezetés egy-egy olyan részét ölelik fel, melyek a hadseregben többnyire divatszzerűen elterjedtek és így ezeken a területeken eredményesebb vezetési tevékenység is tapasztalható.

A vezetés fejlesztése azonban nemcsak divatszzerű részmegoldásokat követel, hanem a vezetés teljes keresztmetszetében kell fejleszteni. Csapat

vonatkozásban elsődlegesen a munkaszervezés, a módszerek és ezek keretében alkalmazott lényegi vonások bírnak nagyobb jelentőséggel. Itt nem elméleti kutatásokra van szükség, hanem a gyakorlat és elmélet összehangolására és alkotó alkalmazására.

Az előzőekből következik, hogy a vezetés fejlesztése csak a különböző vezetési szintek és a szakterületek vezetőinek együttműködésével, egy sor ismeretanyag komplex alkalmazásával érhető el. A tapasztalat bizonyítja, hogy a vezetésben nem lehet eredményesen dolgozni sémákkal és mechanikusan vagy rutinon alapuló megoldásokkal. Nincs olyan általános recept, amelyik előre megadhatná minden szerv és vezető részére a vezetési koncepciót, vagy a módszert. Ezért arra van szükség, hogy minden szerv és vezető a saját területén, a követelmények alapján saját magának alakítsa ki korszerű vezetési koncepcióját, stílusát és az eredmények elérését legjobban biztosító módszert.

Természetesen nincs szükség arra, hogy valamennyi hagyományos módszert okvetlenül újjal kell felcserélni. Már csak azért sem, mert a hagyományos eljárások egy része mai viszonyok között is igen jól használhatók. Sok esetben nincs még olyan új eljárás, amely versenyezni tudna a régivel, emellett bizonyos feladatok továbbra is az emberi tapasztalat, tehetség, érzék és ítélőképesség alapján oldhatók meg legeredményesebben.

A személyes rátermettség és reális ítélőképesség olyan emberi kvalitás, ami — a valóban magas színvonalú és komplex vezetési, irányítási problémák megoldásához nagymértékben szükséges — a vezetésben továbbra sem nélkülözhető. A korszerűbb módszerek egyik lényege éppen abban van, hogy lehetővé teszi ennek a képességnek takarékosabb felhasználását. Megakadályozza a vezető elaprózódását. Több időt biztosít a súlyponti kérdésekkel való foglalkozásra.

A vezetés tartalma, lényege

A vezetés tartamának pontos definiálása még egységesen, elfogadhatóan nem alakult ki. A különböző polgári és katonai irodalomban feltehető megfogalmazások gyakran ellentmondóak. A legelfogadhatóbb elmélet szerint a vezetés tartalma, hogy a vezetett szervet a rendeltetésnek megfelelő feladat megoldásában irányítsa, szervezze, vezesse, biztosítsa a szükséges feltételeket és a feladatot a külső körülményekre reagálva szervezeten valósítsa meg.

A vezető vagy vezetés lényeges vonása, hogy megszabja mások cselekvési irányát és biztosítja annak betartását. A szervezet működése folyamán szabályozott emberi tevékenységeket hajt végre, melyben a szabályozást a vezetés végzi.

A vezetésnek mindig egységben kell látni a célokat, meg kell állapítani a körülmények figyelembevételével a közvetlen feladatokat. A vezetés kiválasztja a végrehajtó szerveket, személyeket. Előrelátással rendelkezik és az előbbieik alapján megítéli a várható eredményt. A munka folyamán kapott információk alapján módosító utasításokat ad, mások tevékenységét serkenti, irányítja.

A vezetés tehát olyan tevékenység, amely a szerv rendeltetésének megfelelően kialakítja saját és alárendeltjei cselekvés gondolatát, gondoskodik a végrehajtás feltételeiről és melyet saját utasító, meggyőző, nevelő tevékenységével hajtat végre. A vezetés lényege abban fogalmazható meg, hogy az alárendelt együttműködik az előjáróval — elgondolásának megvalósítása érdekében. A vezetés a csapat, a szerv szervezett céltudatos tevékenységében nyilvánul meg. Ez a tevékenység békében a harcra való felkészítésben, háborúban a sikeres harctevékenységben fejeződik ki.

Vezetés nélkül elképzelhetetlen bármiféle szervezett katonai tevékenység. Vezetni tehát annyit jelent, mint a vezetett szerv (csapat, alegység, hadtáptörzs) tevékenységét a legcélszerűbb irányba terelni, hogy ezzel biztosítva legyen az eredményes tevékenység.

Összefoglalóként megállapíthatjuk, hogy a vezetés minden parancsnok és törzs igen bonyolult, felelősségteljes és állandó feladata, amelynek tartalma és egyben célja is, hogy a lehető legmegfelelőbbben szervezzék meg és irányítsák a vezetettek tevékenységét a kitűzött feladatok megoldására.

A vezetés tevékenységét, annak rendszerét a munkafolyamatok során a következők képezik:

- a vezetés feladatainak pontos rendszerbefoglalása, meghatározása;
- a képesség, képzettség és gyakorlat alapján a megfelelő vezetők kiválasztása;
- a feladatok elvégzésére alkalmas vezetési szervezet létrehozása;
- a szervezet eredményes működését biztosító működési folyamatok, vezetői tevékenység kialakítása;
- a szervezet működését meghatározó szabályozások egységes rendszerbe építése;
- a szabályzatok következetes érvényesítése és a vezetés tapasztalataival összehangolt fejlesztése.

A vezetési tevékenység valamennyi elemének tárgyalására nincs lehetőségünk, illetve nem is szükséges valamennyit ismertetni. Azonban a vezető kiválasztását, illetve a vezetővel szembeni követelményeket célszerű közelebbről is szemügyre venni.

A vezetővel, a hadseregben a tiszttel és a különböző besztású parancsnokokkal szembeni követelmények normái általánosan kialakultak, de egységes rendszerezésük írásos formában nem ismeretes. Mások a követelmények az egyszemélyi parancsnokokkal, a törzsbe beosztottakkal, illetve a htp.-helyettesekkel szemben. Van ami sokban azonos, de egyes körülmények hol erősebben, hol gyengébben kell hogy érvényesüljenek. Nem egyszerű feladat annak meghatározása, hogy melyek a követelmények egy vezető beosztású parancsnokkal szemben, minek alapján választható ki egy meghatározott funkcióba, s melyek nyújtanak biztosítékot arra, hogy abban a beosztásban meg is állja a helyét. Nem a teljesség igényével néhány ilyen követelményt felsorolnánk.

1. A katonai vezetőnél alapvető követelmény a politikai megbízhatóság. Emellett még aktív, tevékeny politikai tényezőnek, hivatásos katonaforradalmárnak kell lennie. Ez több, mint pusztán passzív megbízhatóság.

2. A katonai vezetőnek az általa vezetett szervezetet át kell fognia, funkcionálását átlátni, a fő folyamatokat, az előre mutató fő tendenciákat meg kell tudni ragadni.

3. Tudnia kell a szervezeten belüli működést biztosítani, szabályozni, vertikálisan és horizontálisan.

4. Bátran kell tudnia kockázatot vállalni, dönteni, azokért felelősséget vállalni és a szervezeten belüli döntési pontokat (ki, miben köteles dönteni) meghatározni.

5. Tervezési-szervezési készségre van szüksége, hogy a lezajló eseményeket időben, logikai sorrendben elhelyezze, koordinálja. Ehhez bizonyos modellezési készség, matematikai szemlélet és képesség is szükséges.

6. Látnia kell, hogy milyen irányban tart a fejlődés és milyen irányban megy a vezetett szervezet. Távlati koncepcióval kell rendelkeznie. Ehhez diagnosztizálni kell az eseményeket (információ gyűjtés és szelektálás). A szervezet számára ennek alapján prognózis jellegű programot és megfelelő adatokat kell adni.

7. Rendelkeznie kell a vezetővel szemben támasztott összes humán-szubjektív elemekkel, nevelői, szociológiai tulajdonságokkal. Ezek közül is kiemelnék néhány fontos tényezőt:

- ki tudja választani a megfelelő embert a megfelelő helyre;
- beosztottaival helyes kommunista viszonyt tudjon kialakítani, bizzon alárendeltjében;
- támaszkodjék bátran a kollektívára;
- egyéni személyes tulajdonságaival tekintélyes, példás, követhető vezető legyen;
- emelje fel tisztjeit az elvégzendő feladatok magaslatára.

Bizonyos, hogy ezeken kívül egyéb, itt fel nem sorolt tulajdonságok és képességek is szükségesek a parancsnokok számára. Egyes általánosan ismert követelményekkel tudatosan nem foglalkoztam, mint pl. a szükséges szakmai képzettséggel stb. Csupán azt kívántam igazolni, hogy a vezetői különös, és kialakítható, tanulható, fejleszthető tulajdonságok egész rendszert képeznek. Ennek a rendszernek alkotó elemeit tudományosan fel kell tárni, és a gyakorlati vezetésben alkalmazni.

A vezetés, mint tanulható emberi tevékenység, nagyobb szerepet kell kapjon a tisztképzésben és a tiszti továbbképzésben.

A vezetőképzés (tiszt, akadémiai) az objektív igényekre támaszkodjon, maximalizmustól mentes legyen. Arra is ki kell képezni a tisztet, hogy ne csak harcot tudjon vezetni, illetve terveket készíteni, hanem egységét, alegységét, törzsét is fel tudja készíteni a harc megvívására, illetve annak anyagi biztosítására. Tudjon vezetni a békekiképzés időszakában is.

A harcászati és hadműveleti képzés mellett a hadtáptisztek vezető-kiképzésénél koncepciónálisan érvényesüljön az a törekvés, hogy tegyük képessé hadtáptisztjeinket dialektikusan önálló gondolkodásra, a döntés és vele járó kockázat vállalására, arra, hogy békében és háborúban egy-

aránt át tudják fogni saját szervezetük egészét, ismerjék fel az adott időszak munkafolyamatait, ki tudják választani azokat a pontokat és időszakokat, ahol és amikor a folyamatba személyesen kell beavatkozniuk. Aki erre nem lesz képes, munkájában kapkodni, idegeskedni fog, mindenben személyesen dönt, ott is beavatkozik, ahol arra nincs szükség és ezáltal nem tud hatni a főtendenciákra. Az ilyen vezetőt előbb vagy utóbb az élet elsodorja, csálódottá, mellőzötté válik.

A katonai vezetés szerepe a hadseregben

A vezetés minden szervezet eredményes működésének mozgató eleme. A katonai szervezetekben érvényesülő vezetést, mely az alárendelt csapatok vezetésében, a harcfeladatok teljesítésében és a csapatok minden oldalú biztosításában jut kifejezésre, katonai vezetésnek nevezzük. Szabályzataink szerint a vezetés alapját a parancsnok elhatározása képezi. A parancsnok teljes felelősséggel tartozik egységének vezetéséért, a harc-készültség fenntartásáért, a feladatok teljesítéséért.

A parancsnokok személyesen és törzseiken keresztül vezetik a csapatokat, alegységeiket. A törzsek a parancsnokok vezetési szervezetei és mint ilyenek, munkájukat a parancsnok elhatározása alapján, az előljáró törzs utasításai szerint végzik. Ez a folyamat értelemszerűen vonatkozik a parancsnok htp.-helyettes és a htp.-törzs tevékenységének alapjára is.

A vezetési tevékenység a problémák széles skáláját öleli fel, s bele tartozik minden parancsnoki tevékenység.

Katonai vezetés jellegét tekintve komplex tevékenység, mely a parancsnok és törzsének olyan együttes tevékenysége, mely az adott katonai szervezet és az alárendeltek célját megfogalmazza, utasításokká alakítja, ennek érdekében az alárendelt erőket és eszközöket az általa meghatározott feladat végrehajtására aktivizálja, az objektív cél, a reális lehetőségek és az ember szubjektív törekvései összhangjának megvalósítása által.

A fentiekből megállapítható, hogy a katonai vezetés, mint tevékenység nemcsak parancsok, utasítások és intézkedések kiadásából áll, attól jóval tágabb értelmű. Legfontosabb jellemzői:

a) az adott helyzetben legcélszerűbb elhatározás meghozatala. A parancsnoknak (vezetőnek, főnöknek) mindig látnia kell, hogy az alárendelteknek mit kell tenni a kitűzött feladatok eléréséhez;

b) a vezetés mindig személyhez kötött tevékenység, mely elválaszthatatlan a parancsok, utasítások, feladatok megfogalmazásától, megszabásától, alárendeltekhez történő eljuttatásától. Ebből adódik, hogy a parancsnokok és törzsek felkészültsége, képessége alapvetően meghatározza a vezetés hatékonyságát;

c) a vezetés, mint emberi tevékenység, elválaszthatatlan a szervező munkától. Harcban a siker helyes elhatározás mellett is csak szervezett tevékenységgel biztosítható. A szervezés a vezetési funkció egyike. A végrehajtás szervezettsége elsősorban a vezető (pk.) munkájának szervezettségén keresztül érhető el;

d) szabályzataink szerint a parancsnok felelős alárendeltjei harci, politikai, szakmai kiképzéséért, neveléséért, fegyelméért, erkölcsi-politikai állapotáért. Ezért a katonai vezetésnek ember-formáló erejűnek is kell lenni.

A vezetés egyik feladata tehát a beosztottak, kis és nagy kollektívák állandó nevelése, kialakítása, fejlesztése és erősítése. A jó vezető mindig támaszkodik a közösség erejére;

e) a katonai vezetés határozott, céltudatos és dinamikus tevékenység. Olyan funkció, amely másokat arra készítet, hogy meghatározott cél elérése érdekében tevékenykedjenek. A célok elérése pedig csak határozott vezetéssel biztosítható. A határozatlanság egyik legnagyobb vezetési hiba. A dinamikusság a megváltozott helyzetnek megfelelő, alkalmazkodó képességet jelenti;

f) a katonai szervezetek életét zavaró és elintézetlen kérdések mindegyike mindig, mint vezetési probléma kerül nyilvánosságra. Ugyanakkor ezek a problémák nem mind adódnak a „helytelen vezetési módszerekből”. Emiatt a vezetés számára soha sem lehetnek „kényes” kérdések. a vezetés az elintézésre váró problémákat sohasem kerülheti meg. A problémák fel nem ismerése, vagy nem létezőként való kezelése további problémásortokat szül, s végül teljesen cselekvésképtelenné teheti a vezetést.

A katonai vezetés értelmezését, jellemzőit az előzőeken kívül még több szempontból is vizsgálhatnánk. Számos tapasztalat igazolja, hogy a katonai vezetés reális értelmezése, jelentőségének, elfoglalt szerepének megfelelő értékelése, a hatékonyság alaptényezője. Anélkül, hogy a problémát tovább boncolnánk, megállapíthatjuk, hogy a katonai szervezetben a kelletténél kisebb intenzitású, hatékonyságú vezetés sokszor olyan, mintha nem is lenne, ugyanakkor, ha a kelletténél nagyobb intenzitású, félő, hogy öncélúvá változik.

A katonai vezetés túlméretezésével a szervezeti fogyatékoságok sem oldhatók meg — csak ideiglenesen eltakarhatók. A keletkezett problémát mindig komplexen kell vizsgálni. A probléma megoldásának rendszerint csak egyik összetevője a vezetés jobba — az adott helyzetnek megfelelőbbé — tétele.

A vezetés általános kérdéseinek tárgyalásánál láttuk, hogy az nagyon sok kérdést felölel és komplex jellegű. A katonai vezetés a parancsnokok és törzsek munkáján keresztül megnyilvánuló sokoldalú tevékenység, melynek célja mindig az, hogy a katonai szerv erő kifejtését állandóan és mindig hatékonyabban a kitűzött célok elérésére irányítsa.

A magasabbegységek, egységek és alegységek parancsnokságai és törzsei által végzett vezetési tevékenységet általában harcászati vezetésnek nevezzük. E vezetési szintekre jellemző, hogy a parancsnokság és törzs vezetési tevékenységét, illetve tevékenységének irányát az előljáró vezető szerv rendszerint alapvetően megszabja, illetve működését szigorúan szabályozott utasításokban rögzíti. Ezért vezetési tevékenységük felülről szabályozott folyamat, s önállóságuk, harci lehetőségeik, a vezetési szintek növekedésével együtt növekszik, de harcban lényegében csak az előljáró által megszabott feladatok végrehajtására, illetve a végrehajtás

legcélszerűbb módjainak meghatározására korlátozódik. Ezek jellemzik a csapatszinten levő htp.-törzsek vezetési tevékenységét is.

A fejlesztés lehetőségei

A katonai vezetés miközben megoldotta a gyakorlati munka során felvetődött problémákat, korszerűsödött, fejlődött. Ez a fejlődés — az elért eredmények ellenére — nem volt töretlen, s a problémák egy része még ma is megoldásra vár.

Ezek közül a lényegesebbek:

1. Jelentősen megnőtt a vezetés különböző szintjein a törzsekben és szervekben cirkuláló információk számszerű mennyisége.

A korszerű harcban, de az arra való felkészülés időszakában is, rendkívül nagy jelentősége van az

- információk gyors feldolgozásának,
- a helyzetet és a reális lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő helyes elhatározás megalkotásának,
- a parancsok időbeni kiadásának, eljuttatásának.

A sikeres harcot a nagy mennyiségű információk reális feldolgozása biztosíthatja. A megnövekedett információk feldolgozása több időt igényel, ugyanakkor a parancsnokok, törzsek részére rendelkezésre álló idő lényegesen csökkent. Egy ellentmondás alakult ki, melyet létszámnöveléssel próbáltak megoldani. A felduzzasztott törzsek ugyan javították a beérkezett információk minőségi feldolgozását, de elmerültek benne, elvesztették korábbi operativitásukat, nehezebbé és bonyolultabbá tették a törzseken belüli és közötti információk áramlását. Ez talajt teremtett a bürokratikus jelenségek kinövésének is.

2. Az elhatározáshoz szükséges számvetések időbeni biztosítása és a döntések meghozatalának objektivitása közötti ellentét.

A jelenlegi gyakorlatban a döntések sokszor csak becsült alapokon nyugszanak. Ezeket az alapokat pedig reális (számított) döntésekké kellene alakítani. Ehhez a jelenlegi adottságok mellett nagyobb időre és létszámra lenne szükség. Nyilvánvaló, hogy a korszerűsítésnek ez az útja nem járható.

3. A nagy mennyiségű információk feldolgozására és a döntések objektivitásának növelésére az ember egyre inkább nem lesz képes. Az ember idegrendszerének, az emberi agynak korlátai vannak, melyek a hadművelet, a harc során elengedhetetlenül szükséges információk fogadására, tárolására, időbeni feldolgozására, pontos és gyors továbbítására csak ezeken a korlátokon belül képesek. Ebből következik, hogy a katonai vezetés racionális javítása, hatékonyabbá tétele csak a korszerű vezetés-technikai eszközök bázisán lehetséges.

A vezetés problémáinak felsorolása közel sem teljes, de folytatása helyett nézzük inkább meg, hogy a korszerűsítésnek milyen lehetséges útjai, irányai lehetnek.

1. A tisztek vezetési felkészültségének fokozása. A parancsnokok, a

törzsek tisztjei ma és a jövőben is fontos és meghatározó szerepet töltenek be a vezetésben. Az elhatározásokat mindig új helyzetben kell meghozni. Ehhez sémát adni nem lehet, széles körű vezetési felkészítésre van szükség.

A korszerű harc a parancsnokoktól, tisztektől, természetesen a hptiszttektől is, a korábbiakhoz képest sokoldalúbb politikai és szakmai ismereteket, kellő szintű vezetéstudományi ismereteket, fejlettebb logikai gondolkodást, magas fokú erkölcsi tulajdonságokat és fizikai állóképességet követel. A parancsnokok egyéni képzettsége, felkészültsége, képessége, rátermettsége lényegesen javíthatja, gyorsíthatja az információk feldolgozását, áramlását, összességében a csapatvezetést, — de lassíthatják is.

2. A törzsek vezetéstechnikai eszközökkel való ellátása.

A katonai vezetés jelenlegi gyakorlatában már ma sem nélkülözhetők a különböző korszerű vezetéstechnikai eszközök. Az élet nap mint nap bizonyítja, hogy a kézzel végzett törzsmunka üteme a mai követelményeket sem tudja maradéktalanul kielégíteni.

A kézzel végzett munka ütemét megszabja az emberi gondolkodás (agy) és műveleti (kéz) sebessége. Ezeknek biológiai-mechanikai korlátai közismertek, ezért e téren lényeges gyorsítás nem várható. Ma már egyrészt nem lehet, másrészt pedig már nem is szükséges mindent kézzel írni és rajzolni, illetve legfeljebb csak írógépet alkalmazni.

A vezetés fejlesztésének útja a katonai vezetés automatizálása felé vezet. Ez azonban viszonylag csak hosszú út után érhető el. Még hosszú időn keresztül csak arról lehet szó, hogy a vezetés nagy munkaigényű, ún. manuális munkáit „gépesítik” és ezzel a vezetés szervezetében biztonságosabbá, objektívebbé, időben és kielégítő pontossággal feldolgozhatókká válnak a parancsnokok döntéseihez szükséges információk.

A jelenlegi törzsmunkát tehát lényegesen javítani, gyorsítani csak különféle technikai eszközökkel lehetséges. A korszerű törzsmunka mindinkább követeli a különféle magnetofonok, diszpécser-berendezések, pantográfok, másolóberendezések, számolóeszközök, könyvelőautomaták stb. alkalmazását.

3. A katonai vezetés módszerei és szervezete folyamatos korszerűsítése.

Az újabb kiképzési, ellátási, gazdálkodási elvek és eljárások, az újabb harci és vezetési eszközök alkalmazása mindig és mindenütt közvetlenül hatnak a parancsnokok és törzsek munkamódszereire, a vezetés szervezetére. Ebből adódik, hogy állandóan javítani kell a vezetés módszereit és szervezetét is.

A katonai vezetés korszerűsítése — a múlthoz hasonlóan — továbbra is csak tudományos alapossággal végzett kutatómunka eredményeként hajtható végre. Az új körülmények és feltételek arra készítetnek bennünket, hogy még intenzívebben kutassuk a katonai vezetés minden területén az újabb, a jelenleginél tökéletesebb módszereket.

A katonai vezetés elméleti problémáival eddig aránylag még keveset foglalkoztunk. Csak nemrég kezdődött meg az e területen folyó tudományos tevékenység is. A vezetéstudomány tanulmányozza a katonai vezetés funkcióit, helyét, problémáit, szerepét, jelentőségét, minden mozza-

natát, ciklusát. E munka természetesen csak a korszerű fegyveres harc törvényszerűségének mély ismeretével, a szocialista és katonai vezetés-tudomány elveinek elsajátításával, együttesen kialakított komplex szemléletmóddal valósítható meg. Ezért szükséges, hogy elsősorban a vezetés általános kérdéseit tanulmányozzuk. A vezetés szakmai oldala csak az általános katonai vezetés rendszerezésének és elméletének birtokában kerülhet kidolgozásra, építve a kialakult rendszer tapasztalataira.

A múltban hosszú ideig általános volt az a felfogás, hogy a katonai vezetés vagy a hap.-vezetés — ha ezt a kifejezést egyáltalán használtuk — nem más, mint a gyakorlati tapasztalatok összesítése, jó praktikum és „fontos tevékenység”. Ugyanakkor nem tekintettük olyan problémának, amely megkívánná az alapkutatásokat és — ahol szükséges — a felmerült elméleti problémák feldolgozását is. Ez a felfogás mindinkább már a múlté. Ugyanakkor új problémák merülnek fel, mint a katonai vezetés rendszere, felosztása, funkciói, feladata, az egyszemélyi és szakmai vezetés összhangja, a törzsek szerepe stb.

Ezek kialakításához széleskörűen folytatott ilyen irányú tudományos munkára van szükség. A cikk keretében csak kiemelt kérdésekkel és a tudományos kutatás jelentőségével volt lehetőségem foglalkozni. Hasznos lenne, ha a témába — a gyakorlati oldalról is — minél többen bekapcsolódnának.

A gépkocsizó lövészezred nagy távolságon végrehajtott menetének hadtápbiztosításáról

Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola Hadtáp Tanszék

Korszerű harcban a csapatok tevékenységének nagy része menet. A különböző meneteket alapvetően két csoportra osztjuk aszerint, hogy várható-e menet közben vagy annak végén az ellenséggel való találkozás, vagy sem. Ilyen esetekben menetről, illetve találkozómenetről beszélünk. A menetet korszerű harcban a csapatok általában rendszeresített járműveiken hajtják végre.

A hadtápbiztosítást a menet jellege, a menetvonal hossza, az ezred menet utáni feladata határozza meg és befolyásoló tényező az, hogy mi az ezred helye és szerepe az egész hadosztály mozgásában. A menet megkezdése előtt a folyamatos hadtápbiztosítás érdekében rendszabályokat kell végrehajtani. Ezekben belül fel kell készíteni a menetet végrehajtó és biztosító hadtápilegységeket. Fel kell tölteni az anyagi eszközkészleteket a meghatározott szintre, végre kell hajtani a gépjárművek karbantartását, terepjárást és álcázást biztosító eszközökkel való ellátást, hátra kell hagyni a sebesülteket, betegeket, valamint sérült járműveket és felesleges anyagokat.

Az ezred hadtápjá előtt a menet időszakában kettős feladat áll. Részen az ezreddel együtt menetelni, részben menet közben folyamatosan biztosítani a menetet végrehajtó alegységek ellátását. E két feladat között ellentmondás áll fenn abban a tekintetben, hogy az ellátási feladatok végrehajtása a folyamatos menet időszakában nehézségekbe ütközik. Ez főleg üzemanyag-ellátás területén jelentkezik, ahol egyrészt maga a menet nagyobb mennyiségű üzemanyag-fogyasztással jár, másrészt a folyamatos mozgás nem teszi lehetővé a rendszeres utántöltést. A hadtápbiztosítás rendszabályainál ezeknek a nehézségeknek a kiküszöbölésére kell törekedni.

A hadtáp megszervezése

A hadtápilegységek *menetre való felkészítése* széles körű tevékenységet követel. A személyi állományt el kell igazítani a menet végrehajtásának módját, idejét, útvonalát illetően, fel kell készíteni őket a nehezen járható út- és terepszakaszok leküzdésére, a várható szennyezett terepszakaszon való áthaladásra.

A hadtáp személyi állományát el kell osztani a gépjárműveken az őrzés-védelem szempontjainak figyelembevételével és meg kell határozni a menet alatt tanúsítandó magatartást.

A technikai eszközöket, üzemanyagszállító gépjárműveket, mozgókonyhákat elő kell készíteni a menet alatti működésre. A hadtáp személyi állományából forgalomszabályozás céljából tartalékot kell képezni arra az esetre, ha valamilyen tényező következtében a hadtápalegységek ideiglenesen önálló menetvonalra kényszerülnek. Ebből a célból a lemaradó járművek részére irányító jelzőtáblákat kell előkészíteni és elhelyezni.

Az élen haladó gépjárműveken utazó személyi állományt fel kell készíteni a vegyi-, sugárfelderítés és mozgásbiztosítás feladataira, el kell látni őket műszerekkel, különböző műszaki eszközökkel, valamint jelzőzászlókkal. Hasonlóan fel kell készíteni őket a menet harcbiztosításával kapcsolatos feladatokra is.

A hadtápalegységek menetrendjét elsősorban az ellátási és kiürítési feladatokból kiindulva kell összeállítani. Ezenkívül figyelembe kell venni az ezred menetoszlopának felépítését, a menet jellegét, ütemét, az őrzés-védelem követelményeit, a vezetés lehetőségeit és oszloptechnikai szempontokat.

Ennek megfelelően a hadtáp menetoszlopának élén általában az egészségügyi és javítóeszközöket, ezt követően pedig a menet során elsősorban felhasználásra kerülő anyagokat szállító járműveket meneteltetjük annak érdekében, hogy a menet közbeni ellátási és anyagátadási feladatok miatt ne kelljen az oszlopból gépjárműveket előre sorolni. A menetoszlop felépítésénél törekedni kell arra is, hogy a hamarabb felgyorsuló gépjármű típusokat lehetőleg az oszlop második felében helyezzük el.

A menetoszlopban a gépjárműveket elsősorban anyagnemenként kell csoportosítani, azonban igyekezni kell a vezetés biztosítása érdekében a szállító kötelekeket, alegységeket lehetőleg együtt meneteltetni. Az egyes anyagnemek csoportosításánál törekedni kell arra is, hogy különböző robbanásveszélyes anyagok egymástól el legyenek választva s ezáltal elkerüljük, hogy az ellenség csapásai következtében az összes anyagok megsemmisüljenek.

A hadtápalegységeket a menet vezetése érdekében lépcsőkre lehet tagolni, amelyek között 2—3 km, ezen belül pedig anyagnemenként megalkított gépkocsicsoportok között 100—200 m távolságot kell hagyni. Szennyezett terepszakaszon való áthaladáskor, poros úton, jeges útszakaszokon, jellegzetesen hegyi útszakaszokon a gépjárművek hagyományos 20—50 méteres követési távolságát meg kell növelni.

Találkozómenetben — főleg akkor, ha a készleteket nem sikerült idejében decentralizálni — az ezredhadtápon belül képezhetünk gépkocsicsoportokat, amelyekben az egyes különböző irányokban tevékenykedő zászlóaljak részére különmemű anyagokat készítünk elő és csoportosítunk. Ezzel elkerüljük, hogy az egyes zászlóaljak részére útbaindítandó szállítmányok összeállításakor előre sorolásokat és átrakásokat kelljen végrehajtani.

Az ezredhadtáp menetoszlopát általában a fő erők mögött meneteltetjük. Találkozómenet esetén a találkozóharc jellege miatt az ezredhadtáp alegységeinek második lépcsőjét célszerű a fő erők mögött 10—20 km távolságban meneteltetni. Ha az ezred mögött ugyanazon menetvonalon más egység is menetel, úgy saját ezredünk hadtáp második lépcsőjét a következő egység hadtápjával együtt mozgathatjuk. Találkozómenetben az ezredhadtáp első lépcsőjét a fő erők menetrendjében kell meneteltetni.

Az ezredhadtápot általában egy menetvonalon vonjuk előre. Abban az esetben, ha az ezred az előrevonást két menetvonalon hajtja végre, célszerű a másik menetvonalon menetelő alegységeket az ezredhadtáp állományából anyagkészletekkel és járművekkel megerősíteni.

Találkozómenetben fokozottabb gondot kell fordítani a készletek decentralizálására, ennek érdekében a zászlóaljhadtápotak meg lehet erősíteni az ezredhadtáp állományából üzemanyag- és lőszerszállító gépjárművekkel. Ebben az esetben a hadtáp első lépcsőjének élén már nem szükséges üzemanyagszállító eszközöket meneteltetni.

Olyan hosszú menetek esetén, amikor nappalozásra, éjjelezésre, vagy kettő-négy órát meghaladó hosszú pihenőre kerül sor, a hadtápalegységek egy részét — pl. zászlóaljhadtápok összevont mozgókonyháit, üzemanyagszállító eszközöket, esetleg egészségügyi alegységeket — a felderítő és mozgásbiztosító alegységek mögött közvetlenül is előre lehet küldeni azért, hogy a pihenőkörletbe érkezve, a menetet végrehajtó alegységeket berendezett üzemanyag-töltő pontokkal, illetve meleg étellel fogadhassák.

Rövid pihenő esetén a megállásokat a menetvonalon kell végrehajtani, lehetőleg álcázott útszakaszon, az út szélére lehúzódva. Ebben az esetben a szállítójárművek zárkóznak össze, az oszlop elején és végén pedig azonnal meg kell szervezni a forgalomszabályozást.

Hosszú pihenés esetén a hadtápalegységeket célszerű az útvonalról letéríteni és kerülő, illetve párhuzamos menetvonalon, ahol a forgalmat nem zavarjuk, álcázva, de az oszloprend fenntartásával elhelyezni. A menetvonalon végrehajtott nappalozás vagy éjjelezés esetén a járműveket szét kell bontakoztatni, azonban elhelyezésüket úgy kell végrehajtani, hogy gyors továbbhaladás esetén az oszlopot rövid idő alatt meg lehessen alakítani.

Az oszlop vezetése közben fel kell készülni arra, hogy szennyezett vagy rombolt útszakaszok, valamint az ellenség támadása esetén kerülőutakat kell igénybe venni és a hadtáp oszlopát a menetvonalon meg kell fordítani. Az oszlop helyben történő megfordítása körültekintő, szervezett tevékenységet igényel. Az oszlopfordítást a terepnek megfelelően lépcsőnként, sőt gépkocsicsoporthozként külön, esetleg más-más módszerrel kell végrehajtani.

Abban az esetben, ha a hadtápalegységek oszlopaikat támadás éri, az élbiztosító gépjárművön utazó személyi állomány gépkocsin vagy arról leszállva tűzzel fogja le az ellenséget és biztosítja az oszlop gyors áthaladását. Ha lehetőség van és megfelelő személyi állomány áll rendelkezésre, az oszlop közepén, vagy második felében elhárításra alkalmas alegységet

célszerű meneteltetni, mely gépkocsiról szállva, az oszlopot megkerülve az élbiztosító alegységgel együtt részt vesz a támadó ellenség feltartóztatásában, illetve megsemmisítésében.

Szennyezett terepszakaszon való áthaladás után erre alkalmas területen részleges mentesítést kell végrehajtani. A teljes mentesítést csak a hosszú pihenő vagy nappalozási körletben hajtjuk végre.

A hadtápegységek menetének légvédelme elsősorban passzív rendszabályok végrehajtásából áll. Intézkedni kell a gépjárművek megfelelő álcázására, fényálcázási rendszabályokra, a különböző robbanásveszélyes anyagok széttagolására, a folyamatos légi figyelésre. Magasan szálló ellenséges légikötelekek megjelenése esetén a menet ütemét fokozni kell és növelni kell az egyes gépjárművek közötti távolságot. Abban az esetben, ha az ellenség alacsony repülést végrehajtó légi kötelekei az oszlopra csapást mérnek, a gépjárművekkel a terepen szét kell bontakozni és a személyi állománynak a gépjárműveket el kell hagyni.

A hadtápegységek menetoszlopának végén az üzemképtelenné vált járművek kisjavítása, vontatása, hajtó- és kenőanyaggal való ellátása, valamint a személyi állomány részére egészségügyi segélynyújtás érdekében záró részleget kell szervezni.

A menet anyagi biztosítása

Az anyagi biztosítás rendjét és mérvét elsősorban a menetidő hossza határozza meg. A legnagyobb mérvű anyagfogyasztással üzemanyagból és légvédelmi lőszerből számíthatunk. Az üzemanyag-fogyasztás a menet hosszán kívül a terep jellegétől, az adott évszaktól és napszaktól is függ. A légvédelmi lőszerfogyasztás az ellenség légi tevékenységének mérve, illetve a honi légvédelmi helyzete befolyásolja.

Egy napi menet végrehajtásának hajtóanyag szükséglete a gépjárművek részére 0,7—0,9, harckocsik részére 1,1—1,3 javadalmazást tehet ki. A légvédelmi lőszerfelhasználás aktív ellenséges tevékenység esetén 0,5—0,7 javadalmazás körül lehet.

Találkozómenetben az anyagfogyasztás arányai másképpen alakulnak. Itt a kisebb távolság miatt kevesebb üzemanyag fogy, ugyanakkor az ellenség közelsége miatt több légvédelmi lőszerfogyasztással, az ellenség felderítő alegységeivel folytatott harc következtében pedig lövész- és harckocsilőszer fogyasztással is számolhatunk.

Az anyagi biztosítás folyamatossága érdekében hajtóanyagból és légvédelmi lőszerből kiegészítő készleteket célszerű képezni. A harc- és szállítójárműveken üzemanyagkannákban, póttartályokban, harckocsiknál (de egyéb gépjárművek esetében is) 200 literes hordókban üzemanyagból kiegészítő készletet kell elhelyezni. Ezenkívül az ezred menetoszlopában a különböző ellátási szakaszhoz csoportosítva a zászlóaljhoz és ezredhez megerősítésként adott üzemanyagtöltő gépjárműveket arányosan el kell osztani.

A járműveken elhelyezett kiegészítő készleteket a rövid megállások során kell az üzemanyagtartályokba betölteni. Erre a tevékenységre minden időt ki kell használni, hogy a különböző tárolóeszközök kiürüljenek és a hosszú pihenőben ily módon lehetőség nyíljon az üres tartályokba üzemanyagot tölteni. Az üzemanyagszállító járművekből az utántöltést, a hordóztott és kannázott üzemanyagszállító tehergépkocsikról a feltöltött eszközök üresre történő kicserélését a hosszú pihenőkben kell végrehajtani, de a kannacserékre a rövid pihenők során is lehetőség van.

Amennyiben az üzemanyagszállító járművek az élen haladnak, lehetőség van, főleg a harckocsialegységek menetvonalán, a harckocsik megállásának megfelelő távolságra, az út mentén gázolajos hordók elhelyezésére is. Ezekből a hordókból a harckocsik feltöltését a kezelőszemélyzet maga hajtja végre.

Az elfogyott üzemanyagkészletek pótlását az előjáró általában az úthoz közel eső vételezőhelyekről biztosítja. A menetvonalon vagy annak környékén levő bázisokból a leürült üzemanyagöltő gépkocsik összehoztan vételeznek, majd kerülő úton csatlakoznak az ezredhadtáp második lépcsőjének oszlopához. Ha a bázisok a menetvonaltól nagyobb távolságra vannak, akkor a csatlakozás a hosszú pihenő körletében hajtható végre.

Nézzük meg a hosszú menet hadtápbiztosítása egyik legfontosabb kérdését képező üzemanyag-ellátás megoldási lehetőségét egy példán keresztül. Az ezred összesen 270 km-es hosszú menet végrehajtására kapott parancsot, melynek első átlaga 50 km-ét a főerők jelentős része sötétben teszi meg. A parancsnok elhatározása szerint 160 km után 3—4 óras hosszú pihenőt tartanak.

Ebben az esetben a menetvonal értékelése a következő lehet:

— első szakasz: 40 km, dombvidéki rossz köves, sötétben, gépkocsiszorzó 2,15, egyenlő 85 súlyozott kilométer,

— második szakasz: 60 km, alacsony hegyvidéki jó út, kis része sötétben, gépkocsiszorzó 1,75, egyenlő 105 súlyozott kilométer,

— harmadik szakasz: 20 km, középhegységű rossz út, gépkocsiszorzó 2,2, egyenlő 44 súlyozott kilométer,

— negyedik szakasz: 40 km, középhegységű jó út, gépkocsiszorzó 1,8, egyenlő 72 súlyozott kilométer.

A hosszú pihenő után:

— ötödik szakasz: 70 km, középhegységű jó út, gépkocsiszorzó 1,6, egyenlő 112 súlyozott kilométer,

— hatodik szakasz: 40 km, középhegységű rossz út, gépkocsiszorzó 1,8, egyenlő 72 súlyozott kilométer.

A harckocsiszorzó átlagosan 1,25, összesen tehát:

— gépkocsi hajtóanyag szempontjából 491 km,

— harckocsi hajtóanyag szempontjából 338 km.

Tehát a teljes fogyasztás 0,95 javadalmazás gépkocsi, és 1,4 javadalmazás

harckocsi hajtóanyag. A számvetés elvégzése után a készletek lépcsőzésének egy célszerű változata a következő lehet:

	Gépkocsi hajtóanyag javadalmazás	Harckocsi hajtóanyag javadalmazás
Járműnél, kiegészítő készlettel egy- gyütt	1,4	1,5
Zászlóaljhadtápban:		
— saját készlet,	0,3	0,3
— ezred készletéből.	0,1	0,2
Ezredhadtápban:		
— saját készlet,	—	0,3
— hadosztály készletből	0,15	0,1
Összesen:	1,95	2,4
Fogyasztás	0,85	1,4
Beérkezés készlet	1,0	1,0
Ellátási igény az előljárótól	0,4	0,8

A hajtóanyag utántöltés és ellátás mechanizmusa a következő lehet:

Az első rövid pihenő 20 perc. Ekkor üzemanyaggal kapcsolatos tevékenység még nincs. A második rövid pihenőt 30 perc időtartammal az alegységek 100 km, azaz a második útszakasz után tartják. Eddig elfogyott 0,4 javadalmazás gépkocsi, és 0,5 javadalmazás harckocsi hajtóanyag; itt kerül sor a gépkocsivezetők részéről a kiegészítő készletek betöltésére és az alegység megkezdí a kiürült tárolóeszközök összegyűjtését. Ezután tehát az egyes járművek a menetet kb. egy javadalmazás anyaggal folytatják.

A hosszú pihenő körletéig kis mennyiségű anyag fogy (0,2, illetve 0,3), ezért itt a járművezetők pihennek, a zászlóaljhadtápok pedig a náluk levő készletből végrehajtják a kiegészítő készletek újratöltését. Így a járművek a menetet tele edényezettel, de kissé hiányos alaptartállyal, 1,2 javadalmazás hajtóanyaggal folytatják.

A hosszú pihenő után következő 30 perces rövid pihenőig, melyet az ötödik útszakasz után tartanak, újból 0,2 javadalmazás gépkocsi, és 0,35 javadalmazás harckocsi hajtóanyag fogyott el. Itt újból lehetőség van a kiegészítő készletek tartályba való teljes betöltésére. A harckocsik a menetet csak 0,85 javadalmazás készlettel folytatják.

A menetcélt képező körletben az ezredhadtáp saját és a hadosztály járműveiből megkezdí a járművek közvetlen feltöltését és ezzel eléri, hogy azok a harcfeleladat végrehajtásához feltétlenül rendelkezni fognak a szükséges egy javadalmazás üzemanyaggal.

A hosszú pihenő körletében kiürült szállítójárművek már korábban, az ezred járművei pedig a beérkezés után megkezdett feltöltés teljes befejeztével készen állnak az előljáró által kiszállított vagy a menetvonal

közelében biztosított készletek átvételére — és ezzel a mozgó készlet teljessé válik. Valószínű, hogy a hadosztály a hosszú pihenőben leürült járművekben a 0,4, illetve a 0,5 javadalmazás hajtóanyagot valamilyen bázisról vételezni fogja, a fennmaradó 0,3 javadalmazás harckocsi gázolajat pedig a beérkezés helyére kiszállítja.

Az *élelemellátást* a menet időszakában általában hideg élelemre kell alapozni. Ebben az esetben a menet megindulásakor a személyi állomány részére bőséges meleg étkezést kell biztosítani. Lehetőség van a zászlóalj-konyhák működtetésére is, s ilyenkor a meleg élelem főzése menet közben történik. A főzést a hosszú pihenő körletében kell befejezni, valamint kiosztani. Hosszú meneteknél még nyári időszakban is célszerű frissítő italról gondoskodni. Ezeket menet közben a téli időszakban melegen lehet tartani és az oszlopon belül a rövid pihenők alatt is ki lehet osztani.

Hosszú menetek időszakában előfordul, hogy hirtelen felmerült anyagszükséglet esetén az anyagok légi úton kerülnek kiszállításra. Ezért a menetvonal értékelése során és a folyamatos felderítés közben ki kell választani a menetvonal mentén — elsősorban a pihenő körletekben — a légi szállítású anyagok fogadására alkalmas körleteket.

Egészségügyi biztosítás menetben

A menet alatt a csapatok egészségügyi biztosítását is meg kell szervezni. A menet megindulása előtt a segélyhelyekből a sebesülteket és betegeket le kell adni és az egészségügyi kiürítő eszközöket, valamint szakszemélyzetet a menetvonalon haladó alegységek között decentralizálni kell.

A menet időszakában nincs lehetőség a teljes gyógyító munka elvégzésére. Ezért a menetvonalon haladó sebesültszállító gépkocsikon utazó egészségügyi szakszemélyzet a menet alatt keletkezett sebesülteknek elsősegélyt nyújt. A segélyhelyek telepítésére nem kerül sor. Az ellátott sebesülteket a sebesültszállító eszközökön tovább kell szállítani és alkalmas időpontban — lehetőleg a menetvonalon levő polgári intézetben — sebesültgyűjtő helyekre lehet leadni. A betegek és sebesültek ilyen formán nem mennek keresztül az ezredsegélyhelyen, hanem a közvetlen ellátást végző járművekről egyenesen leadásra kerülnek. Szükség esetén a sebesültek a menetvonalon átadhatók az ezredsegélyhelynek is.

A sebesültek átadásának módszere az lehet, hogy a zászlóalj sebesültszállító gépkocsija a menetvonalon bevárja az ezredsegélyhelyeket vagy a hadosztály-segélyhelyet; esetleg kedvező időjárás esetén a menetvonal mentén megfelelő helyen a sebesülteket őrizet mellett ideiglenesen elhelyezik. Abban az esetben, ha az ezred menet közben atomcsapást szenved, az összes egészségügyi alegységeknek a mentéshez települnie kell.

A hadtáp vezetése

Az ezredhadtáp vezető szerveinek a menet előkészítése időszakában részben a hadtápalegységek menetét, részben az ellátás rendjét és mutató-

számait kell megtervezni. E feladatot a menet hadtápbiztosításának tervében foglalják össze. A hadtápbiztosítás terve tartalmazza:

- a hadtáp menetrendjét,
- a menetvonalat és szabályozó terepszakaszokat,
- kitérőket, párhuzamos menetvonalakat összekötő harántutakat,
- a rövid és hosszú pihenők helyét,
- a hadtáp elhelyezésére és mentésére alkalmas körleteket,
- a helikopter leszállóhelyeket,
- a forgalomszabályozást,
- a menetvonal mentén elhelyezkedő üzemanyagellátó bázisokat és egészségügyi intézményeket, a hozzájuk vezető menetvonalakkal.

A menetterven fel kell tüntetni a menet időtényezőit, az anyagok átadásának helyét, az átadásra kerülő anyagok mennyiségét és a fogyasztási normákat.

A kiadandó intézkedésben meg kell határozni a zászlóaljak és az ezredhadtáp alegységek felé:

- a hadtápalegységek menetrendjét,
- a kiegészítő készleteket,
- a készletek lépcsőzését,
- a fogyasztási normákat,
- az anyagok átadásának helyét és idejét,
- az egészségügyi biztosítás és őrzés-védelem rendszabályait.

A hadtápot menet alatt a hadtápalegységek élén menetelő hadtápvezetési pontról kell vezetni. Rádiótilalom esetén az alegységekkel, az ezredhadtáp első és második lépcsője között, valamint a harcállásponttal az összeköttetést mozgó híradással kell biztosítani. A hadtáphelyettes menet alatt ne ragaszkodjon a hadtápalegységekkel való együttmozgáshoz, hanem időnként menjen előre a parancsnokhoz, az ellenőrző pontokra, a pihenőhelyekre és operatívan intézkedjen a menet közben felmerült problémákra.

Lőszerbiztosítás lehetőségei az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletében

Kazinczi István alezredes

A „Varsói Szerződés” és a NATO országai között egy esetlegesen bekövetkező háborúban, az első hadműveleteknek döntő jelentőségű kihatása lesz a háború további kimenetelére.

Szokolovszkij marsall: „Hadászat” c. munkájában ezt olvashatjuk:

„... a háború legelején kifejtett erőfeszítések nagyságától és hatásosságától nagy mértékben függ a háború kimenetele, nem ésszerű az ország potenciális lehetőségeinek felhasználását, a háború további időszakaiban megvívandó harcra tervezni, és az erők nagy részét is erre az időszakra tartalékolni.”
(Szokolovszkij: Hadászat. 24. old. Zrínyi, 1964. évi kiadás.)

A korszerű háborúban, kezdődjön bár az atom- vagy hagyományos eszközökkel, az ellenség megsemmisítésében a hadászati rakétacsapatokra hárul a fő szerep. Viszont az ellenség megsemmisítésének befejezésében és területének birtokba vételében jelentős feladat hárul a hadművelati és harcászati rakétacsapatokkal rendelkező, szárazföldi haderőnem magasabbegységeire és csapataira is.

A szárazföldi haderőnem összefegyvernemi és harcokosi hadseregei feladataikat (a hadművelati mélységben levő ellenség megsemmisítését és területének birtokba vételét), a rakéta-atomeszközök csapásaival, hagyományos fegyverzetük tűzével és lendületes manővereikkel oldják meg. Következésképpen megállapíthatjuk, hogy főleg harcászati szinten, lényeges szerepe lesz az ellenség megsemmisítésében a hagyományos fegyverekből kifejtett tűznek.

Ebből a tényből viszont feltétlen le kell vonnunk azt a következtetést, hogy az első hadászati lépcsőben elhelyezkedő hadművelati magasabbegységek, első hadműveletének lőszerrel való biztosítását már bekezdőben — figyelembe véve a reális lehetőségeket — elemezni kell, ki kell dolgozni és meg kell szervezni.

Ennek a tanulmánynak az lenne a célja, hogy az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletének lőszerbiztosítási lehetőségeit — figyelembe véve a Magyar Néphadsereg sajátosságait — elemezze. Ezen keresztül,

bizonyos lehetőségek feltárásával és következtetések levonásával segítséget nyújtson az első hadművelet lőszerbiztosításával kapcsolatos tervezési, szervezési és bizonyos fokig a hadszíntér előkészítési munkálatokhoz is.

Az előzőekben felsoroltak előrebecsítésével röviden rátérnek egy első hadászati lépcsőben elhelyezkedő összefegyvernemi hadsereg által vívott első hadművelet várható lőszerszükségletének rögzítésére és annak rövid indoklására.

AZ ELSŐ HADMŰVELET LŐSZERFELHASZNÁLÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

Egy adott hadművelet hagyományos lőszerfelhasználása függ:

- a hadseregnek az előljáró hadászati magasabbegység tevékenységében elfoglalt helyétől, szerepétől, továbbá a hadsereg feladatától;
- a hadseregnek a hadművelet időszakában rendelkezésére bocsátott atomeszközök mennyiségétől és minőségétől;
- a várható ellenség összetételétől, fegyverzetétől és helyzetétől (az első hadművelet vonatkozásában lehetőségeitől);
- a várható hadszíntér és a terep jellegétől;
- az előljáró által biztosított atom és légi támogatás mérvétől;
- saját csapataink fegyverzetének az ellenség fegyverzetéhez viszonyított hatásosságától és a személyi állomány kiképzettségi fokától.

Az előzőekben felsorolt, lőszerfelhasználást befolyásoló tényezők részletes elemzésével (melyek részletezése jelen tanulmány keretein túlnő), olyan következtetést kell levonnunk, hogy az MN hadműveleti magasabbegységeinél — azok első hadműveletben történő alkalmazása esetén — a várható lőszerfelhasználás, a közepesnél valamivel magasabb lesz.

AZ ELSŐ HADMŰVELET VÁRHATÓ LŐSZERSZÜKSÉGLETÉNEK SZÁMVETÉSE

Amikor egy adott hadsereg hadműveletének lőszerszükségletéről beszélünk — így természetesen az első hadműveletet illetően is — ennek fogalma alatt a hadművelet sikeres megvívásához szükséges lőszerkészleteket értjük.

A hadművelet lőszerszükséglete a következőkből tevődik össze:

- a hadművelet megvívásához szükséges lőszerfelhasználásból;
- a hadművelet folyamán bekövetkező lőszervesztések pótlása céljából szükséges készletekből és
- a hadművelet végére újlag feltöltésre kerülő mozgó készletekhez szükséges mennyiségből.

Tehát a hadművelet lőszerszükségletének fogalmába a lőszerfelhasználáson kívül beleértjük a veszteségek pótlásához szükséges és a hadművelet végén a mozgó készletek (vagy azoknak az előljáró által meghatározott százalékra való) feltöltéséhez szükséges lőszereket is.

Ezek alapján az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletének lőszerszükségletét a következők szerint rögzíthetjük.

1. Lőszerfelhasználás számvetése.

A hadművelet sikeres megvívásához szükséges lőszerfelhasználás mértékét jelen tanulmány első fejezetében kifejtettek alapján határozhatjuk meg.

Egy hadsereg hadművelet lőszerfelhasználási normáinak irányszámait a következők lehetnek:

Lőszerfajta	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	0,8—1,8	2,5—5,0	3,0—5,0	2,0—4,0	5,0—8,0	3,0—4,5	5,0—8,0

Ezek természetesen csak irányszámok, melyek villáin belül a lőszerfelhasználást befolyásoló tényezők hatására, az adott hadművelet sajátosságainak megfelelően, a lőszerfelhasználás normái különbözőképpen alakulhatnak.

Egy tényt azonban előzetesen leszögezhetünk. Mégpedig azt, hogy atomfegyver alkalmazásával vívott hadműveletben a várható lőszerfelhasználás az előzőleg feltüntetett irányszámok alsó határaihoz lesz közelebb. Míg a csak hagyományos fegyverzettel vívott hadműveletben a felső határokat fogja megközelíteni, illetve egyes esetekben bizonyos mértékig esetleg túl is lépheti azokat.

Tehát, amikor az első hadművelet lőszerszükségleti számvetését állítjuk össze, azt feltétlen két változatban kell elkészíteni. Egyik változatban rögzíteni kell a hagyományos fegyverrel vívott hadműveletre vonatkozó adatokat, míg a másikban azt az esetet, ha atomeszközök kerülnek alkalmazásra.

Következésképpen: az említett két változat az első hadművelet lőszerfelhasználása területén így alakulhat.

a) Az első hadművelet lőszerfelhasználásának irányszámait, ha az atomeszközök alkalmazásának viszonyai között folyik le.

Lőszerfajta	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	0,8—1,2	2,5—3,5	3,0—3,5	2,0—2,5	5,0—6,0	3,0—3,5	5,0—7,0

Figyelembe véve a lőszerfelhasználást befolyásoló egyéb tényezőket (ellenség, terep stb.), valamint azt a következtetést, hogy ezeknek a hadműveletre történő összegezett ráhatásának eredményeként a várható lőszerfelhasználás az irányszámok közepes értékét meghaladja, így atomeszközök alkalmazásának viszonyai között vívott első hadművelet lőszerfelhasználási normáit, a következők szerint határozhatjuk meg.

Lőszerfajta	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	1,1	3,1	3,2	2,3	5,6	3,3	6,5

Megjegyzésként rögzítenünk kell, hogy a különleges löszerek (betonromboló, kód, világító stb.) e mennyiségben benne foglaltnak.

b) Az első hadművelet löszerfelhasználási normái, *csak hagyományos fegyverzettel vívott* hadműveletben a következőképpen alakulhatnak.

Löszertípus	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	1,4—1,8	4,0—5,0	4,0—5,0	3,0—4,0	6,0—8,0	4,0—4,5	7,0—8,0

E változatnál is, ha figyelembe vesszük az előzőekben említett löszerfelhasználást befolyásoló tényezőket, az első hadművelet löszerfelhasználását megközelítő adatokat a következők szerint konkrétizálhatjuk.

Löszertípus	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	1,7	4,6	4,7	3,6	7,2	4,3	7,5

A különleges löszerek — e számvetésnél is — a feltüntetett mennyiségekbe bele vannak számolva.

Megjegyezni kívánom, hogy az első hadművelet löszerfelhasználásának várható irányszámait, csupán a számvetések egyszerűsítése kedvéért rögzítettem ily módon. Tisztában kell lennünk azzal az alapigazsággal, hogy a valóságos löszerfelhasználás a legkritább esetben esik egybe pontosan a tervezési irányszámokkal. A legtöbb esetben néhány tizeddel azok alatt vagy felett lesz.

Összegezve tehát, a löszerfelhasználás számvetésének elemzése után rögzíthetjük, hogy azt két változatban célszerű elkészíteni. Atomeszközökkel vívott hadműveletben a várható felhasználás alacsonyabb, csak hagyományos fegyverekkel lefolytatott hadművelet esetén pedig magasabb lesz.

Amikor arról beszélünk, hogy az atomfegyver alkalmazása rányomja bélyegét a hadművelet arculatára, beigazolódik ez a löszerfelhasználás vonatkozásában és ezen túl a löszerellátás egész területén is. Ezt tapasztalhattuk a felhasználási számvetés elkészítésénél. Ugyanis míg az atomfegyver alkalmazása a számvetést két változatra osztotta, addig az egyéb befolyásoló tényezők csak néhány tized javadalmazással módosították azt.

2. Várható löszerveszteségek számvetése.

A hadművelet folyamán várható löszerveszteségek elemzésekor szintén két változatot kell alapul vennünk. Úgy gondolom magától értetődik, hogy a saját atomeszközök alkalmazása feltételezi az ellenség részéről is az atomeszközök alkalmazását. Az is világos, hogy az ellenség saját erőinkben és eszközeinkben atomeszközökkel nagyobb veszteséget képes okozni, mint csak hagyományos eszközökkel. Ezek alapján leszögezhetjük azt a tényt, hogy atomeszközök alkalmazásának viszonyai között a veszteség nagyobb, míg hagyományos eszközökkel vívott hadműveletben kisebb lesz.

Veszteség alatt az ellenség által megsemmisített, zsákmányolt, továbbá a különböző körülmények között hadihasználatra alkalmatlanná tett lőszereket értjük. A lőszerveszteségek általában a vissza nem térő veszteségek kategóriájába tartoznak. Kivételt képeznek a vegyi- és sugárszennyezett készletek, melyek túlnyomó többsége mentesítéssel hadihasználatra újból alkalmassá tehető. Ezek tehát a visszatérő veszteségek csoportjába tartoznak.

A veszteségek mennyiségét igen sok tényező befolyásolhatja. Így azok elemzésétől eltekintve csak az általánosan elfogadott irányszámokat rögzítem. Egy hadműveletre atomeszközök alkalmazásának viszonyai között 15%, hagyományos viszonyok között pedig 10% veszteségi irányszámok az elfogadottak, a felhasználási normákhoz viszonyítva.

Ezekből kiindulva, számvetésünk konkretizált lőszerfelhasználási adatai alapján az első hadművelet két változatában a lőszerveszteségek irányszámai a következők lehetnek.

a) Atomeszközök alkalmazása esetén:

Lőszerfajta	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	0,16	0,46	0,48	0,34	0,84	0,49	0,97

b) Hagományos eszközökkel vívott hadművelet esetén:

Lőszerfajta	Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Javadalmazás	0,17	0,46	0,47	0,36	0,72	0,43	0,75

Áttekintve a konkrét veszteségi adatokat megállapíthatjuk, hogy azok abszolút értékben egyes esetekben azonosak vagy megközelítik egymást. Mivel azonban az adatok hadsereg javadalmazásban vannak rögzítve, a századpontoságú számvetés feltétlen szükséges, mert pl. a lövészlőszerből hadsereg javadalmazásban számvetett, egy század lőszerjavadalmazásnak megfelelő mennyiség, közel egy gépkocsizó lövészezred lövészlőszer mozgó készletét teszi ki. Ez pedig még hadsereg szinten sem elhanyagolható lőszer mennyiség.

Így alakulnak tehát számvetésünkben a veszteséggel kapcsolatos adatok, melyek a lőszerszükségleti számvetés összegezésénél, — mint tapasztalni fogjuk — nem lesznek lényegtelenek.

3. Mozgó készletek feltöltésének szükséglete.

A lőszerszükségleti számvetés következő összetevője az a lőszer mennyiség, mely a hadművelet végére a mozgó készletek feltöltéséhez szükséges. E kérdésben van bizonyos mérvű vita olyan tekintetben, hogy egyes állítások szerint a hadművelet végére nem szükséges a mozgó készletek feltöltése, mert a következő hadműveletre való felkészülés időszakában erre adódni fog lehetőség. Így e nézetet vallók szerint elég, ha a hadsereg

csapatai a hadművelet végére lőszerfajtánként a fél javadalmazást megközelítő biztonsági tartalékkal rendelkeznek.

Úgy gondolom, hogy e nézet tarthatatlanságát nem nehéz megcáfolni. Ugyanis a korszerű háború egyik jellemzője a harci (hadműveleti) tevékenységek gyors lefolyása. Ez e vonatkozásban annyit jelent, hogy az egyik hadműveletből a másik hadműveletbe történő átmenetet nem fogja megelőzni az előző háborúkból ismert hadműveleti szünet, mely több napos volt. Korszerű viszonyok között a hadműveletek egymásutánisága, permanenciában fog végbemenni, vagyis hadműveleti szünetek nélkül. Nem véletlen, hogy az utóbbi hadseregarancsnoki és törzsvezetési gyakorlatokon — köztük az EFEF által vezetettekén is — a lejátszott hadművelet végső céljában egyik szempontként, a következő hadműveletbe való átmenet lehetőségeinek biztosítását jelölték meg.

Ennek szellemében nem fogadható el az előzőekben említett nézet, mert fél javadalmazás lőszerre feltöltött csapatokkal nem lehet sikeres hadműveletet kezdeni, még akkor sem, ha bizonyos lőszermanőverekkel, az első hadműveleti lépcsőben tevékenykedő csapatok készleteit megközelítően egy javadalmazásra tudjuk feltölteni.

Tehát a hadművelet végére feltétlen szükséges a hadsereg mozgó készletének feltöltése. Ettől csak az esetben lehet eltekinteni, ha a hadsereg az első hadműveletben olyan mérvű veszteséget szenvedett, ami nem teszi lehetővé további alkalmazását. Más hadsereghez átalárendelésre kerülő csapatok mozgó készleteit minden helyzetben fel kell tölteni.

Ezek alapján az első hadművelet lőszerszükségletének számvetésekor feltétlen számolni kell a mozgó készletek feltöltésével, mely a következők szerint alakulhat a jelenleg érvényben levő elveknek megfelelően.

Lőszerfajta		Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Ho. raktárakban	Javadalmazásban	0,1	0,2	0,2	0,2	0,5	0,5	0,5
HDS raktárakban		0,15	0,2	0,2	0,2	0,5	0,25	0,5
Csapatoknál		0,9	1,1	1,1	1,1	1,5	1,75	1,5
Összesen:		1,15	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5

Ha a táblázatot áttekintjük, azt tapasztalhatjuk, hogy a mozgó készletek három nagy lépcsőben oszlanak meg. Úgymint a csapatok, a hadosztályraktárak és a hadseregraktárak mozgó készletei. Igaz, hogy így a harcból kivont csapatok feltöltése minimális lesz, de még a csökkentett mozgó készletekkel is elértük a célt, hogy a hadművelet kezdetéhez szükséges lőszer a kívánt helyen és időben biztosítva legyen.

Az első hadművelet lőszerszükségletének három összetevőjét elemezve, összegezhetjük a hadművelet lőszerszükségletét. Ez — figyelembe véve az előzőekben elemzett két változatot — a következők szerint alakul.

a) Atomeszközök alkalmazása esetén:

Lőszerfajta		Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Felhasználás	Javadalmazás- ban	1,1	3,1	3,2	2,3	5,6	3,3	6,5
Veszteség		0,16	0,46	0,48	0,34	0,84	0,49	0,97
Mozgó klt. feltöltés		1,15	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5
Szükséglet összesen		2,41	5,06	5,18	4,14	8,94	6,29	9,97

b) Csak hagyományos eszközök alkalmazása esetén:

Lőszerfajta		Löv.	Tü.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Felhasználás	Javadalmazás- ban	1,7	4,6	4,7	3,6	7,2	4,3	7,5
Veszteség		0,17	0,46	0,47	0,36	0,72	0,43	0,75
Mozgó klt. feltöltés		1,15	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5
Szükséglet összesen		3,02	6,56	6,67	5,46	10,42	7,23	10,75

Igy alakul az első hadművelet lőszerszükséglete az említett két változatban. A hadsereg javadalmazásban számvetett adatok azt mutatják, hogy ezek biztosítása, figyelembe véve az első hadművelet körülményeit, igen jelentős és bonyolult feladat lesz. Ezért a következőkben rátérek e kérdés elemzésére.

Azért tartottam ezt szükségesnek megemlíteni, mert szintén találkozunk olyan nézetekkel, hogy a hadművelet végére elegendőnek mutatkozik csupán a csapatok mozgó készleteinek feltöltése. Mondván, hogy a hadműveletet úgyis a csapatok kezdik meg, ott kell elsősorban a lőszer.

Ez első benyomásra többé-kevésbé elfogadható indoklásnak látszik. Azonban mélyebb elemzés után arra a következtetésre jutunk, hogy ez a nézet és indoklás sem teljes egészében helytálló. Miért?

Elsősorban azért, mert ez esetben a hadosztályok és a hadsereg vezetését megfosztanánk a gyorsan megvalósítható lőszermanőverezési lehetőségektől. Ilyen lőszermanővereket pedig csak a hadosztály- és hadsereg-raktárak bizonyos mérvű feltöltése esetén lehet eszközölni.

Másodszorban pedig, ha a rendelkezésre álló lőszerkészleteket egy lőszerlépcsőben csoportosítanánk, a korszerű követelmények által meghatározott decentralizálási elvek ellen véténénk. Különösen vonatkozik ez atomfegyver alkalmazásának viszonyai között, de nem ejthető el csak hagyományos fegyverekkel vívott hadművelet vonatkozásában sem, mert korszerű viszonyok között az atomfegyverrel vívott hadműveletre való áttérés lehetősége állandóan fennáll.

Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni azt a tényt sem, hogy az előjáró lehetőségei is sok esetben korlátozottak, a rendelkezésre álló lőszerkészleteket illetően. Ebből kiindulva elfogadható olyan változat, amikor a mozgó készletek csak bizonyos százalékgig kerülnek feltöltésre.

Például: lehetőség — a hadsereg második hadműveletének kezdetére történő mozgó készlet feltöltést illetően — csak 70%-ig mutatkozik. Így a hadsereg mozgó készleteinek feltöltése csak 70%-os készletekkel kerül tervezésre. Ez a tény azonban nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy a hadsereg a hadművetet lőszerbiztosítására vonatkozó elgondolás szerint a második hadművetet megkezdő csapatait, hadosztályait a szükséges mértékben feltöltse és a megfelelő raktárakban is tároljon készleteket.

LŐSZERBIZTOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI AZ ELSŐ HADMŰVELETBEN

Az első hadművetet lőszerrel való biztosításának sajátosságai eltérnek az általánostól. Ez abban nyilvánul meg, hogy a hadművetet sikeres megvívásához szükséges lőszerkészletek biztosításának forrásai gazdagabbak.

Egy hadművetetben általában a lőszerbiztosításnak két fő forrása van. Ezek:

- a háterszágból (bázisokról, raktárakból, esetenként közvetlen az üzemekből) biztosított lőszerkészletek;

- az ellenségtől zsákmányolt és saját fegyvereinkhez alkalmazható lőszerkészletek.

Szándékosan nem említettem itt a lőszerrel való manőverezést, mert ez a lőszerbiztosításnak csupán egyik módszere. Manőverrel csak a készletek ésszerű csoportosítását biztosíthatjuk, de lőszerkészleteinket abszolút értelemben vele nem növelhetjük.

Az általánostól eltérően az első hadművetetben, mivel az a háború kezdetével többé-kevésbé egyidejűleg indul meg, a lőszerbiztosítás forrásai — mint említettem gazdagabbak —, mert a szükséges készletek előkészítésére és csoportosítására békeviszonyok között több lehetőség mutatkozik, mint háborúban.

Ezek a lehetőségek az első hadművetet lőszerbiztosításának forrásait illetően a következők lehetnek:

1. *Lőszer mozgó készletek.*

Ismeretes, hogy békeidőben úgy a csapatoknál, mint a hadosztály és a hadsereg lőszerraktárakban lőszerekből mozgó készleteket tárolnak. Ezeknek a mozgó készleteknek összetételét a mindenkor érvényben levő és idevonatkozó miniszteri parancs (jelenleg a 0032. sz.), kiszabását és lépcsőzését pedig az érvényben levő harckészültségbe helyezési utasítás (jelenleg a 0066. sz.) tartalmazza.

A lőszer mozgó készletek mozgatásához megfelelő mennyiségű szállítóeszköz van rendszeresítve, melyek csapat viszonylatban terepjáró típusúak. Így a mozgó készleteket a hadsereg képes saját erővel és eszközzel mozgatni.

A mozgó löszer kiszabatok és azok lépcsőzése jelenleg a következők szerint van kialakítva.

Löszertípus	Löv.	Tű.	Av.	Pct.	Rpt.	Hk.	Lé.
Szd. (ü.)-nél	0,7	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Zászlóaljnál	0,1	—	—	—	—	0,25	—
E. rakt.-ban	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,5	0,5
Ho. rakt.-ban	0,1	0,2	0,2	0,2	0,5	0,5	0,5
HDS rakt.-ban	0,15	0,2	0,2	0,2	0,5	0,25	0,5
Összesen:	1,15	1,5	1,5	1,5	2,5	2,5	2,5

Tehát a mozgó készletek képezik azokat a löszereket, melyek a hadsereg részére a mozgósítás befejezése után teljes egészében rendelkezésre állnak. Azért rögzítettem, hogy mozgósítás után, mert a hadosztály- és hadseregaktárak készleteinek szállításához szükséges járművek, túlnyomórészt csak a mozgósítás elrendelését követő egy nap elteltével vehetők igénybe. Viszont az „azonnali” készenlétű csapatok már békeidőben is rendelkeznek a mozgó készletek szállításához szükséges járművekkel.

A felsorolt adatok és tények birtokában rögzíthetjük, hogy a hadsereg csapatainak mozgó löszerkészletei, az első hadművelet löszerbiztosítása területén a következő lehetőségeket nyújtják:

a) Atomfegyver alkalmazásának viszonyai között:

- a lövész- és harcokcsilöszerek két harci napra;
- a páncéltörő, rakétapáncéltörő és légvédelmi löszerek egy-másfél napra;
- a tüzér- és aknavető löszerek egy harci napra biztosítják a várható felhasználásnak megfelelő löszerszükségletet.

b) Hagyományos viszonyok között:

- a lövész- és harcokcsilöszerek egy-másfél napra;
- a páncéltörő, rakéta-páncéltörő és légvédelmi löszerek hozzávetőlegesen egy napra;
- a tüzér- és aknavető löszerek pedig még egy teljes harci napra sem biztosítják a várható felhasználásnak megfelelő löszerszükségletet.

A hadosztály- és hadseregaktárak mozgó készletei, valamint az időben alkalmazott löszermanőverek, az előzőekben feltüntetett időterminusokat: lövész-, rakéta-páncéltörő, harcokcsi és légvédelmi löszerek vonatkozásában egy harci nappal, tüzér-, aknavető és páncéltörő löszerek tekintetében pedig fél nappal megnövelhetik.

Következésképp tehát rögzíthetjük, hogy a hadsereg teljes mozgó készletei általában $1\frac{1}{2}$ —3 harci napra biztosítják a hadművelet sikeres megvívásához szükséges löszerkészleteket. Kivételt képeznek a tüzér- és aknavető löszerek, melyek főként hagyományos viszonyok között, csak egy harci nap szükségletét biztosítják.

E probléma megoldása érdekében olyan lőszerbiztosítási források lehetőségeit kell kutatni, melyek ha szükséges, már az első hadműveleti nap végén képesek a hadsereg részére főleg tüzer- és aknavető lőszert szolgáltatni.

A következő pontban ezeket a forrásokat fogjuk elemezni.

2. Az első hadműveleti napok lőszerutánpótlását biztosító források.

E források lehetőségeit kutatva, rögzítenünk kell néhány olyan előfeltételt, melyek biztosítják, hogy ezek a források, a hadművelet első napjaiban valóban igénybe vehetők is legyenek. Ezek:

— A hadműveleti tevékenység várható területéhez közel essek. Mivel a hadműveleti tevékenység előreláthatóan az országhatár körzetében fog kezdődni, így rögzíthetjük ezt a távolságot az országhatártól számítva 100—200 km-ig. Ez a távolság lehetővé teszi, hogy 8—12 óras fordulóval, saját szállítóeszközzel, a harcoló csapatok lőszerhez jussanak.

— A források decentralizáltan legyenek elhelyezve. Tehát több helyen kisebb, maximum ezertoninás készletek legyenek tárolva. Ez a tény az ellenség részéről az atomcsapás mérését nem teszi „kifizetővé”.

Az érintett források azokkal a lőszerkészletekkel rendelkezzenek, melyekre az első hadműveleti napokban szükség lesz. Mindenekelőtt rendelkezzenek különböző űrméretű tüzer- és aknavető lőszerekkel. Feltétlen gondolni kell itt az erőrendszerek leküzdéséhez szükséges különleges lőszerekre. Végül nem szabad megfeledkezni arról, hogy bizonyos minimális mennyiségű egyéb lőszerkészletekkel (harckocsi, légvédelmi, páncéltörő, rakétapáncéltörő) is rendelkezzenek ezek a források.

Ezeknek a feltételeknek előrebocsátása után, vizsgáljuk meg részletesen az ilyen lőszerbiztosítási források létrehozásának, előkészítésének és igénybevételének lehetőségeit.

a) Határhoz közel eső helyőrségek lőszerraktáraiban tárolt tartalék és kiképzési készletek.

A reális számítások szerint 6—8 ilyen forrás jöhet tekintetbe.

Ezen helyőrségek lőszerraktáraiban 2—3 db 200 m² alapterületű „MODUL” rendszerű barakk beállításával, valamint a jelenleg rendelkezésre álló tárolótér jobb kihasználásával, hozzávetőlegesen összesen 3000—4000 tonna lőszert lehetne az első hadművelet lőszerekkel való biztosítása céljából elhelyezni.

Meg kell itt jegyezni, hogy a jelenlegi viszonyoknak megfelelően már is használható e forrás, mert bizonyos mennyiségű kiképzési készletek minden helyőrségben vannak tárolva. Probléma e területen csak abban mutatkozik, hogy a kiképzési készletek fajta szerinti megoszlása egyhangú (általában repesz). Sőt egyes esetekben csak kiképzési célra használható lőszerek.

Összegezve: e forrásokat a reális lehetőségek figyelembevételével számításba kell vennünk. Azonban világosan látnunk kell azt is, hogy csak segítik a probléma megoldását, de nem képesek a hadművelet első napjaiban felmerülő valamennyi lőszerszükségletet biztosítani.

b) *Békében berendezett lőszerellátó csomópontokon tárolt lőszerkészletek.*

Lőszerellátó csomópont fogalma alatt, útcsomópontok közelében berendezett 800—1000 tonna lőszer befogadására alkalmas, miniatűr lőszerbázisokat értünk.

Jelenleg ilyenekkel néphadseregünk még nem rendelkezik. Létrehozásuk bizonyos mérvű beruházásokat igényelne. Ezeket a beruházásokat azonban lényegesen csökkenteni lehet, ha figyelembe vesszük a rendelkezésre álló vagy jelenleg bérbeadott honvédségi objektumokat, az érintett területeken.

A lőszerellátó csomópontok működtetését a hadseregraktár állományába lenne célszerű megoldani. Ez minden szempontból képes a csomópontok szakmai és katonai irányítására békeidőben. Hadművelleti viszonyok között pedig készleteik kiürítését közvetlenül a hadsereg fegyverzeti főnöke és törzse irányítaná.

Reális számítások szerint, az első hadművellet első napjainak utánpótlásaként felmerülő lőszerszükségletet 3—4 db lőszerellátó csomópont (függően azok befogadó képességétől) megoldaná.

c) *Békében közlekedési eszközökön tárolt és rövid időn belül szállítandó lőszerkészletek.*

Elősorban a központi raktárak és bázisok tekintetében jönnek számításba, de nincs kizárva alkalmazásuk a hadseregraktáraknál sem.

A Varsói Szerződés néhány tagországának fegyveres erőinél már alkalmazzák is ezt a forrást. Lényege, hogy közlekedési (vasúti és vízi) eszközök vontatmányain (vagon, uszály), már békeidőben bizonyos mennyiségű lőszerkészletet tárolnak.

Ezeket a készleteket a veszélyeztetettségi időszakban, vagy a mozgósítás első napján az előre megtervezett pontokra szállítják, zöld út biztosításával. Itt lőszerellátó pontokat rendszeresítenek, melyről a csapatok saját szállítóeszközeikkel vételeznek.

A mi viszonyaink között e módszer alkalmazását sem tekinthetjük kizártnak. Raktáranként, bázisonként 200—400 tonnás szerelvényeket már békeidőben össze lehetne állítani. Ezek részére egyes raktáraknál talán már megfelelő vágány is áll rendelkezésre. A vagonok biztosítása nagyobb, a lőszerrel terhelt vasúti kocsik karbantartása pedig kisebb problémát jelentene, mert erre fel lehetne használni a tartalékos kiképzést folytató vasúti csapatokat.

A vízi szállítóeszközökön tárolt készletek alkalmazását nem tartom kizártnak. Véleményem szerint néhány uszály igénybevétele e célra nem jelenthet megoldhatatlan problémát. Ugyanis ezeket — lőszerrel való terhelés után — a Flottilla kikötőjében el lehet helyezni. Itt őrzésüket és az uszályok karbantartását a Flottilla erőivel és eszközeivel biztosítani lehetne. Majd a szükséges időben, a Flottilla valamelyik erre alkalmas hajóegységével (ha ilyen nincs, a MAHART egyik mozgósított vontatójával), a Dunán rövid idő alatt fel lehetne manőverezni. E feladatot esetleg a Flottilla hadművelleti tevékenységének tervében is rögzíteni kellene.

Ezt a lőszer szállítási módszert a hadművelet folyamán esetleg továbbra is lehetne alkalmazni.

Úgy gondolom, ez a lőszerbiztosítási forrás sem elhanyagolható, mert egyes esetekben a hadművelét első napjaiban lőszertartalékkal szolgálhat olyan helyen is, ahol csomópont létrehozása csak nagy anyagi ráfordításokkal lenne lehetséges.

d) Lőtereken, kiképzési bázisokon tárolt lőszerkészletek.

Jelenleg a lőtereken és kiképzési bázisokon központiasan nem tárolunk lőszert. Ennek ellenére szükségesnek tartom e lehetőség megemlítését, mert tudomásom van arról, hogy vezérkari szinten foglalkoznak e kérdéssel, illetve érkeztek be ilyen irányú javaslatok.

Amennyiben e kérdésben olyan döntés születne, hogy bizonyos lőszerfajtákat (melyeket kiképzésre használnak) a lőtereken központilag lebiztosítanak, úgy feltétlen számításba lehet és kell venni ezeket a készleteket az első hadművelet kezdeti napjainak lőszerrel való biztosításakor.

Megemlíteném, hogy például a tüzérségi lőtéren létesített kiképzési lőszerbázis, véleményem szerint, betölthetné egy lőszerellátó csomópont szerepét is. Ugyanis a hadművelet első napjaiban főként a tüzérségi és aknavető löszerek hiánya a kiütőző. Itt pedig pontosan ezekből a lőszerfajtákból kerülnének felhalmozásra jelentős mennyiségű készletek.

Nem tartom kizártnak ilyen jellegű lőszerbázisok létrehozását a légvédelmi lőtéren, továbbá egy-két legjobban használt harckocsi lőtéren sem. Ezek ugyanis amellet, hogy a kiképzési lőszerfelhasználást gazdaságosabbá teszik, jelentős szerepet játszhatnak az első hadművelet lőszerrel történő biztosításában is.

Ezek lehetnek azok a források, melyek hivatottak biztosítani az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletének kezdeti napjaiban a mozgó készleteken felüli lőszerszükségletet, míg a HM előretolt anyagi alap lőszerellátó raktárai szét nem bontakoznak. Ugyanis a körülményektől függően a HM tábori hadtáp lőszerraktárai és készleteik szállításához szükséges eszközök mozgósítása, tetemes időt vesz igénybe. Előreláthatólag reális számvetések alapján ehhez minimálisan 3 napra van szükség. Bonyolult helyzetben ez az idő még növekedhet. Viszont a hadsereg hadművelete nem maradhat lőszerbiztosítás nélkül.

Éppen ezért még a HM előretolt anyagi alap szétbontakozása előtt, (különösen, ha az késni fog), keresni kell egy közbeeső forrást, mely a hadsereg részére a szükséges lőszerkészleteket biztosítja.

3. Hadseregraktárban tárolt hadműveleti tartalékkészletek.

Az előzőekben fejtegettem, hogy reális számítások szerint a HM lőszerellátó szervek szétbontakozásához megközelítően három napra van szükség. Ne érjen érte vád, hogy a legmostohább körülményeket veszem figyelembe, mert így a tervezőt nem érheti meglepetés.

A HM lőszerraktárak szétbontakozásához szükséges három nap annyit jelent, hogy a hadsereg csak a negyedik napon kaphat ezekről a bá-

zisokról lőszert. Figyelembe véve a települési és szállítási távolságokat ez azt jelenti, hogy a harcoló csapatok csak az ötödik napon juthatnak hozzá ezekhez a készletekhez. Az előző pontban rögzített források biztosíthatnak ugyan 3—4 napra elegendő mennyiségű lőszert, azonban számolni kell ez időszakban már a hadművelet folyamán várható veszteségek kb. felével, ami hozzávetőlegesen egy fél harci nap lőszerszükségletét jelenti.

Figyelembe véve ezt a tényezőt, valamint azt a lehetőséget, hogy a HM előretolt anyagi alap szétbontakozása is késhet, feltétlen egy közbeeső forrásra van szükség, amely hozzávetőlegesen egy harci napra elegendő lőszert képes biztosítani.

Ilyen forrásként kínálkozik a hadsereg lőszerraktárban tárolt hadműveleti tartalék lőszerkészlet. Ennek mennyisége hozzávetőlegesen egy hadsereg javadalmazásra tehető. Tehát biztosítja a hadsereg hadműveletének egy napi lőszerszükségletét.

A probléma abban mutatkozik, hogy ezeknek a készleteknek (melyek a hadseregraktár békeelhelyezési körletében vannak tárolva), a harcoló csapatok részére történő előreszállítása nem kis feladat. Ugyanis ezeknek a készleteknek előreszállítását legkésőbb a harmadik hadműveleti nap kezdetén feltétlen meg kell kezdeni, hogy a negyedik hadműveleti nap kezdetére, a harcoló csapatok azt megkapják. Viszont ehhez a távolság miatt, a csapatok szállítóeszközeit nem lehet bevonni. A hadsereg kezében levő szállítóeszközök viszont kevésnek mutatkoznak. A megoldás itt az lenne, hogy a HM tábori hadtáp e feladat megoldásának időtartamára egy (a már mozgósítást befejezett) szilárd anyagszállító zászlóaljjal megerősítene a hadsereget.

Ily módon a HM lőszerellátó erőinek szétbontakozásáig biztosítva van az első hadműveletét vívó hadsereg lőszerellátása.

4. HM előretolt anyagi alapról biztosított lőszerkészletek.

A továbbiak folyamán a hadsereg hadműveletének lőszerbiztosítása a HM előretolt anyagi alap lőszerraktáira van alapozva. Ezzel az első hadművelet lőszerbiztosításának sajátosságai véget is érnek. Ugyanis, amikor a HM előretolt anyagi alap lőszerraktárai megkezdik működésüket, az első hadművelet lőszerrel történő biztosítása is belépett az általános rendszerbe.

Azonban a HM előretolt anyagi alapon települt lőszerraktárak tevékenységét illetően is rögzíteni kell néhány olyan gondolatot, mely munkájukat jellemezni fogja az első hadműveletben. Ezek szintén hozzátartoznak az első hadművelet lőszerbiztosításának kérdéseihez.

Igy jellemezni fogja ezen lőszerraktárak munkáját és tevékenységét elsősorban az, hogy megalakulnak vagy áttérnek hadi szervezetre. Ez magában sem kis feladat. Mindezek mellett meg kell kezdeniök felkészülésüket a hadműveleti területre való előrevonáshoz és az ott történő település (munkakészség) eléréséhez.

Következő jellemzője lesz tevékenységüknek, hogy a hadműveleti viszonyok között végzendő munkában gyakorlatlanok lesznek. Továbbá ki lesznek téve különböző ellenséges behatásoknak, ami tevékenységüket szintén nehezíteni fogja.

Levonhatunk ebből olyan következtetést, hogy a HM tábori hadtáp lőszerraktárainak szétbontakozáshoz történő tevékenysége feszített és bonyolult feladat lesz. Ezért azok fokozott ellenőrzése és segítése, az illetékes irányító szervek részére is fontos feladatot jelent. Ezeket az ellenőrzési és segítségnyújtó feladatokat már békeidőben célszerű a mozgósítási tervekben rögzíteni.

Összegezve az első hadművelet lőszerbiztosításának lehetőségeit, arra a következtetésre juthatunk, hogy az általános elvektől eltérően, egy sor olyan sajátosságot foglalnak magukba, melyek megkönnyítik a lőszerbiztosítást.

A pozitív lehetőségek feltárása viszont csak akkor ér valamit, ha azt a gyakorlatban is gyümölcsöztetjük. Bár az első hadművelet lőszerrel való biztosításának részletes elgondolását, tervét nem ismerem.

Ismerve azonban a lőszerbiztosítás igen komoly jelentőségét, valamint azokat az igényeket (van közöttük esetenként túlzott is) és szükségleteket, melyek az első hadműveletben felmerülhetnek, feltétlen arra a következtetésre kell jutni, hogy már békeidőben minden lehetőséget biztosítani kell — még az esetben is, ha az bizonyos anyagi ráfordításokat igényel — az első hadművelet lőszerrel történő zavartalan biztosítása érdekében. Különös gondot fordítva arra, hogy a hadművelet megvívásához szükséges készletek időben a felhasználók rendelkezésére álljanak.

Befejezésül rögzíteni szeretném, hogy úgy érzem, munkálkodásom e témát illetően nem volt hiábavaló. Ezt megerősítette bennem Povalin vezérezredesnek (a Szovjet Hadsereg hadműveleti csoportfőnökének) cikke, mely a közelmúltban jelent meg a „Voennaja Müszl” című folyóiratban és félreérthetetlenül kifejti a háború kezdeti szakaszának igen komoly jelentőségét, annak végső kimenetele szempontjából.

Ennek kapcsán úgy gondolom, hogy az első hadművelet lőszerbiztosítása területén felmerülő lehetőségek elemzése is megérte a belefektetett munkát.

A mozgósítási gyakorlatok hadtápbiztosításáról

*Dr. Csabai Károly ezredes,
a hadtudományok kandidátusa*

A csapatok felkészítésében az utóbbi években egyre nagyobb jelentőségre tettek szert a mozgósítási, összekovácsolási gyakorlatok. Ezeken a gyakorlatokon nyílt lehetőség a korszerű harckészültségbe helyezési, mozgósítási elvek, tervek helyességének ellenőrzésére, az egyes alakulatok mozgósítási készenlétének, kiképzési szakának lemérésére. Ugyancsak ezeken a gyakorlatokon vált lemérhetővé a mozgósítás hadtápbiztosításának helyzete, helyessége is.

A mozgósítás hadtápbiztosítása alatt alapvetően a htp. biztosítás általános rendszabályait értjük. Van azonban néhány sajátosság is, amelyet feltétlenül figyelembe kell venni, pl.:

— a hadtáp megszervezésének rendszabályaiból alapvetően csak a hadtáp felkészítése (az sem teljes egészében) játszik szerepet. Ezen belül is a főkérdés a hadtápegységek (alegységek) kiegészítése vagy létrehozása, működési készségük elérése;

— a közlekedési biztosításon belül csak a vasúti szállítás, forgalom-szabályozás gyakorolható, mivel a többi rendszabály (helyreállítás) nem kerülhet végrehajtásra;

— az anyagi biztosításon belül alapvető feladat az egységek felszereléséhez szükséges anyagi (pl. fegyverzet, ruházat, műszaki, vv. felszerelés) és technikai eszközök biztosítása, valamint a mozgó anyagi készletek háborús tagozódás szerinti kialakítása. A gyakorlat folyamán csak az élet-hez és mozgáshoz szükséges anyagok biztosítása (üza., élm., javító ag.) jelent feladatot. Ezek a szolgálati ágak ilyenkor is „élesen” dolgoznak;

— a technikai biztosításon belül alapvetően a technikai eszközök karbantartására és a meghibásodottak javítására kell gondot fordítani;

— az eü. biztosítás során alapvető feladat az esetleges baleseti sérültek, betegek megfelelő eü. ellátása;

— a hadtáp vezetése során a fő figyelmet a csapatok ellátására, a gyakorló htp. alegységek irányítására és a törzsre háruló háborús htp. feladatok megoldására kell fordítani.

Ezek a sajátosságok lényegesen kedvezőbb körülményeket jelentenek a hadtápszervek számára, mint háborúban. Ugyanakkor azonban van

olyan feladat is, amely viszont csak ezeken a gyakorlatokon bír nagy jelentőséggel. Ilyenek pl.:

- a személyi állomány épületekben, kulturált körülmények között történő elhelyezése;

- az étkezés oly módon történő megszervezése, mely a meglevő lehetőségek maximális kihasználásával a háborús ellátásnál lényegesen kedvezőbb feltételek (pl. étkezében naponta 2—3-szori meleg étkezés) biztosítására irányul;

- új, sajátos feladatként jelentkezik a gyakorlatok folyamán a személyi állomány tábori körülmények között történő elhelyezése is.

Az ilyen jellegű gyakorlatok sajátos htp, biztosítási feladatai egyben azt is megszabják, hogy mire kell a gyakorlatvezető és a gyakorlatot végrehajtó hadtáptörzseknek a fő figyelmet fordítaniok. Anélkül, hogy minden tevékenységet érintenénk a következőkben vizsgálat alá vesszük az eddig lefolytatott gyakorlatok tapasztalatait, további feladataink meghatározása céljából.

A gyakorlatok előkészítéséről

A gyakorlatok előkészítése során a gyakorlatvezető htp. törzse előtt többirányú feladat áll. Ilyen pl.:

- a mozgósítandó egység (magasabbegység) mozgósításához szükséges anyagi, technikai, elhelyezési stb. feltételek megteremtése;

- a gyakorló csapatok valóságos mozgatásának, átcsoportosításának minden oldalú biztosítása;

- a hadművelleti elgondolás alapján a háborús alkalmazásnak megfelelő hadtápelgondolás, okmányok stb. kidolgozása.

1. A mozgósítás feltételeinek biztosítása során a fő figyelmet

- a mozgósításra kerülő személyi állomány felszerelésére;

- az élelmezési ellátás megszervezésére;

- a bevonuló technika átvételére és üzemelésre való feltöltésére;

- megfelelő elhelyezési feltételek biztosítására kell fordítani.

a) Az utóbbi időben a személyi állomány felszerelése terén jelentős könnyítést okoz az a tény, hogy egyre több tartalékos vonul be, a részére már előzőleg kiadott hadiruházatban. Ez jelentős időmegtakarítást jelent, amit az egység kiképzésére lehet felhasználni. A még be nem öltöztetett állomány bevonulásakor túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ez jelenti továbbra is a fő feladatot. Bár ezen a téren is van előrehaladás, főleg a beöltöztetés módjában (a régebbi egységszintű beöltöztetés helyett az alegységenkénti beöltöztetés ésszerűbb), azonban itt továbbra is igen nagy jelentősége van a készletek helyes (alegységenkénti) tárolásának, a gyors anyagkiadásnak, beöltöztetési helyre való kiszállítás megszervezésének. Még jobban bonyolítja a helyzetet az, ha a ruházatot a kijelölt raktártól kell felvételezni. Ez esetben az időben történő beöltöztetést csak gondos tervezés, a felvételezést biztosító személyi és gk. állomány előzetes behívása biztosítja. Ezt a feladatot az alakulatok csak a kieg. pságok segítségével tudják megoldani. Ez utóbbi különösen az „M” törzsekre vonatkozik, amelyek ezt másképp nem is tudják időben végrehajtani.

Ami a személyi állomány fegyverzettel, más anyagokkal való felszerelését illeti, egyre inkább az alegységenkénti felszerelés terjed el. Sőt a legutóbbi gyakorlatok (Sopron) tapasztalatai alapján célszerű ezzel egyidejűleg az első étkezéshez szükséges hús konzervet és kenyert is kiadni.

b) A bevonuló személyi állomány étkezését célszerű úgy megszervezni, hogy a második étkezés készétel (az a jó, ha azt is központilag melegítik fel, tiszták részére pedig tányérban szolgálják fel), a harmadik pedig friss élelmiszerből készült főtt étkezés legyen. Az étkezés megszervezése terén igen hasznos tapasztalatokat nyújtott a „SOPRON” gyakorlat.

Bébizonyosodott, hogy hadinormát és étlapot ilyen gyakorlatokon nem szabad mereven alkalmazni. A konkrét helyzettől függően a laktnyában való tartózkodás ideje alatt célszerű — a békekiképzéshez hasonlóan — napi háromszori meleg étkezést adni. A hadinormát célszerű menet, harc alatt alkalmazni, de még itt is törekedni kell a napi egy (lehetőleg vacsora) friss élelmiszerből készült főtt étkezés biztosítására. Az eddig bevezetett rendszabályok eredményeként (konzervek, készételek) ma már az ellátás folyamatosnak tekinthető, további feladataink a minőség (választék bővítés, főtt étkezés) javítása terén vannak, amit előreláthatólag az új, korszerű mozgókonyha kialakítása (amelyen menetközben is lehet főzni) is segít majd megoldani.

Az élelmezési ellátás másik fontos részét képező kenyérbiztosítást többféle módon is meg lehet oldani. Ha a létszámkeret lehetővé teszi tábori mozgó sütődével, ha nem a helyi kenyérüzemekről kell biztosítani. A tábori sütődék alkalmazása igen hasznos és a tapasztalatok alapján („URAL”, „SOPRON” gyakorlat) egyre javuló minőségű kenyérrel látják el az egységeket. Sajnos mozgó sütődeink jelenleg főleg huzamos egyhelyben való sütésre alkalmasak, áttelepülésük esetén a teljesítőképesség lényegesen csökken. Teljesen megoldatlan még a menetközbeni sütés lehetősége, ami pedig korszerű viszonyok között igen nagyjelentőségű. A gyorsított technológiával történő kenyérsütés („KORONA” gyak.) már lényeges előrehaladást jelent, de a jelek szerint a problémát a technikai továbbfejlesztés oldhatja csak meg teljes mértékben.

c) A bevonuló technikai eszközök fogadása, átvétele, üzemanyaggal való feltöltése az egység hadrafoghatóságának egyik alapvető feltétele. A gyakorlatok tapasztalatai azt bizonyítják, hogy ezen a téren bár fejlődés tapasztalható, de a követelményeket még távolról sem elégíti ki. A megfelelő típusú és üzemképességű technikai eszközök bevonulását nem lehet csak az átvételkor biztosítani. Ez a tevékenység alapos előkészítést igényel. Értve ezalatt azt, hogy a kiírásnál, majd a technikai szemléken a bevonultatásra tervezett technikai eszközök állapotáról folyamatosan tájékozódni kell, s az a jó (ez főleg a szállító egységeknél követelmény), ha az átadó vállalat igen jó munkakapcsolat van. Ahol ez így van, ott nincs is probléma ezzel kapcsolatban. Igen tanulságos ezen a téren az 1967. évi „SÁRVÁR” gyakorlat, ahol a mozgósított szállító egység részére az átadó vállalat (AKÖV) jól karbahelyezett, üzemkész gépkocsikat adott át. Az átadás előtt a vállalat telephelyén karbantartó brigádok hozták rendbe a gépkocsikat és az átadás helyéig kísérték azokat.

A megfelelő járművek előállításán kívül igen fontos a gyors, de mégis alapos, körültekintő technikai átvétel is. Ezen a téren egészen a legutóbbi időkig nagyfokú bizonytalanság volt tapasztalható. Volt olyan nézet is, hogy ezt nem is kell végrehajtani, mert ehhez az új mozgósított alakulat úgy sem rendelkezik megfelelő feltételekkel és idő sincs rá, másrészt felesleges is, mivel az AKÖV-ök állományának egy része is bevonul. A problémát véleményem szerint igen jól oldották meg a „SOPRON” gyakorlaton résztvevő szállító egységnél, ahol a kieg. pság segítségével a helyi javító vállalatból átvevőként behívott szakközlegekkel több (kb. 7) átvévo helyet létesítettek és elérték a nagymennyiségű gépjármű gyors átvételét. Ezt a módszert célszerű alkalmazni a nagymennyiségű technikával rendelkező szállító, közúti egységeknél és az eu. „M” bázisoknál is.

Igen tanulságos volt ugyancsak ennél a szállító egységnél az üzemanyagfeltöltés is. Az áradó vállalatok egy része tartálygépkocsin üzemanyagot hozott az áradó helyre és ott feltöltötte az áradási helyig elfogyasztott üzemanyagot, ezzel tehát teljes egészében teljesítette a vonatkozó HM—KPM közös rendeletet. Természetesen, ahol erre nincs lehetőség, ott az egységnek kell ezt a feladatot megoldania.

d) A mozgósított egységek elhelyezésében az utóbbi években jelentős fejlődés történt. Amíg pl. az 1964. évi „PANNONIA” gyakorlaton a személyi állomány sátrakban vagy épületben szalmán, addig a „SOPRON” gyakorlaton a teljes személyi állomány épületben, matracon (tiszték ágyon) került elhelyezésre.

Ez újszerű feladatot jelentett a parancsnokok, htp. törzsek és az elhelyezési szolgálat részére. A probléma nagyságát jól érzékelteti az a tény, hogy a gyakorlat előtt nagymennyiségű ágyat, matracot, ágyneműt kellett terven, normán felül kiszállítani. Sajnos, egyes esetekben a kellő megértés, hozzáállás hiánya miatt az elhelyezési körletek átrendezése (az ott levő személyi állomány összébbvonása), illetve berendezése sok helyen igen vontatottan haladt, s volt olyan alakulat is, ahol csak jóval takarodó után pihenhetett le az állomány. A gyakorlat tapasztalatai alapján tovább kell kutatni, keresni a megoldás lehetőségeit, s ebben az eddiginél jóval nagyobb rész jut az elhelyezési szolgálatnak (ezen belül az elhelyezési felügyelőségeknek) is.

2. A gyakorlat előkészítése során a gyakorlatvezetőségnek feltétlenül nagy gondot kell fordítania a gyakorlat folyamán történő mozgások, átcsoportosítások, harcászati feladatok hadtápbiztosítási feltételeinek megteremtéséért.

A gyakorlat minden esetben üzemanyag, élelem, javítóanyag felhasználással, utak stb. igénybevételevel jár.

A gyakorlat során felhasználásra tervezett anyagok pótlását már jó előre meg kell tervezni. Az előzetes számvetések alapján megközelítőleg már meghatározható az is, hogy hol, miből mennyit célszerű a gyakorlók részére átadni. Minden esetben célszerű ezt a gyakorlat harcászati elgondolásába beilleszteni. Így történt ez helyesen az 1966. évi „URAL” gyakorlaton, ahol a magasabbegység anyagátadó pontot létesített, így volt ez az 1967. évi „SÁRVÁR” gyakorlaton is, ahol a HM tábori htp. szállító-

eszközeivel jelentős mennyiségű üzemanyag (kb. 100 t) és élelem (20 t) került átadásra. Ez természetesen csak egy változat. Másik változatot képezhet az is, hogy a gyakorló magasabbegység (egység) vételez a kijelölt raktárakból. Így volt ez a „SOPRON” gyakorlaton, ahol a ho. htp. 50 t üzemanyagot vételezett.

Más esetben a gyakorló egység részére vasúti tartálykocsik kerültek meghatározott vasútállomáson lebiztosításra és a gyakorló egység onnan vételezett üzemanyagot. A harcászati helyzet és a valóságos ellátás helyes összekapcsolását jól bizonyította az „URAL” gyakorlat, a tűzérési előkészítésekhez szükséges lőszer oly módon történő biztosítása, amikor az az adott raktárból a tűzérési előkészítés reggelére került csak kiszállításra.

Minden változatnál előfeltétel volt a helyes előkészítés, az anyagok időben való kiszállítása (biztosítása). A gyakorlók csak így tudták zavartalanul biztosítani a gyakorlat valóságos ellátását. Ahol erre nem fordítanak kellő gondot, ott az ellátásban zavarok keletkezhetnek.

3. A gyakorlat előkészítésében jelentős figyelmet kell fordítani a harcászati helyzet szerinti tevékenységre is. Ez már igen régóta sokat vitatott problémát képez. Sajnos, a probléma szinte kiküszöbölhetetlennek tűnik. Egyrészt, mert ritkán kerül pl. teljes állományú hadosztály gyakorlatra sor, másrészt, mert valóságos harci viszonyok érthető okokból még az azt legjobban megközelítő harcászati gyakorlatokon is jelentősen (pl. ellenséges behatás, lőszerszükséglet, sérültek hiánya) különböznek. Ezen okok miatt előreláthatólag mindig lesz valóságos és feltevés szerinti helyzet, szükséglet, ami egyben meghatározza a hadtáp kettős feladatát is.

Ma már egyre inkább kezd kialakulni az a — véleményem szerint is — helyes megoldás, mely szerint a gyakorlaton is „élesen” dolgozó szolgálati ágak, alegységek a valóságos helyzet alapján végzik a valóságos ellátást, a többi szolgálati ág pedig a feltevés szerinti helyzetnek megfelelően végzi tevékenységét. A HTPH, aki mint vezető, természetesen mindkét tevékenységet köteles ismerni és végezni. A gyakorlat előkészítésekor a gyakorlatvezetőségnek ezt már előre látnia kell és ezek szerint kell meghatározni pl. a jelentési kötelezettségeiket is.

A gyakorlatok végrehajtásáról

A mozgósítási-összekovácsolási gyakorlatok végrehajtása igen nagy erőfeszítést igényel a gyakorlatvezetőségtől és természetesen főleg a gyakorlótól. Az ilyen gyakorlatok általában a nagy költségkihatás miatt igen rövid idejűek és ebből kiindulva programjuk is eléggé zsúfolt. A gyakorlat folyamán kerül általában végrehajtásra:

- az adott csapatok harcalkészültségbe helyezése (ami ezzel együtt jár: mozgósítása);
- rövid meghatározott idejű összekovácsoló kiképzés (sok esetben a készenlét elérésén belül);
- harcászati gyakorlat;
- a technika visszaadása a népgazdaságnak, a tartalékosok leszerelése.

1. A csapatok harckészültségbe helyezésekor a legalapvetőbb feladat a *mozgósítás végrehajtása*. Ez pedig igen feszített munkát igényel. Általában megfigyelhető, hogy ez a mozzanat nagyon igénybe veszi a törzsek állományát is, és ebből kiindulva sok helyen a későbbi feladatok megoldása során már fáradtság tapasztalható. A problémára nehéz megoldást találni. Talán az tűnik helyesnek, ha a htp. helyettes a mozgósítás során nem egyformán leterhelt szolgálati ág vezetőit kellő differenciáltsággal pihenteti és később azok vesznek át bizonyos feladatokat. Ez egyben azt is jelentené, hogy a hadtáptörzsekben tovább kellene szélesíteni a már egyes helyeken megkezdett, általános tevékenységre is felkészítő módszert (a szolgálati ágak tisztjeinek egymással való helyettesíthetőségét), ahogyan a „SUMAVA” gyakorlaton résztvevő seregtest hadtáptörzsében történt. Ezt szolgálja pl. az is, hogy sok esetben a htp. összekötő tiszt feladatát a harc alatt kevésbé leterhelt ruh. szolg. vez. látja el.

Természetesen ez nem jelenti a szolgálati ágak lebecsülését, csupán az „összérdekekhez” való jobb alkalmazkodást segíti elő. Ez a megoldás kétségtelenül előmozdítaná a hadtáptisztek egyenletesebb igénybevételét.

A mozgósítás hadtápbiztosítása a már előzőleg érintett kérdéseket öleli fel. S közülük itt csak egy kérdéssel, a hadtápalagységek (egységek) készenlétével kívánok foglalkozni. Ez igen nagy feladatot jelent, főleg egységeknél a szállító aegységek, magasabbegységeknél és feljebb — valamennyi htp. egység megalakítása terén. Több lefolytatott gyakorlat tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a főproblémát a tartalékos tiszti állomány „M” tevékenységébe való késői bekapcsolása, aktivizálása okozza. Ebből adódik, főleg csak „M” törzsekkel rendelkezőknél a tartalékos állomány tétlensége, az egyes feladatok elhúzódása. Ezt csak a tartalékos tiszti állomány fokozottabb felkészítésével, begyakoroltatásával (erre kell felhasználni az „M” eligazításokat) a ht. tisztek részéről megnyilvánuló kellő követelménytámasztással, ellenőrzéssel és segítséggel lehet kiküszöbölni. Ez utóbbi pedig nem teszi lehetővé, hogy a ht. ti. pk. megelégedhessen a parancs kiadásával, hanem annak végrehajtását meg is kell követelni. Kétségtelen azonban, hogy az „M” törzsek parancsnokainak e feladatra igen gondosan fel kell készülniök és igen rövid idő alatt meg kell szokniuk, hogy már nem végrehajtók, hanem parancsnokok, s egységük sikeres tevékenysége most már jelentős mértékben az ő szervező, irányító tevékenységüktől függ.

2. A gyakorlat folyamán a másik legjelentősebb mozzanat a *harcászati gyakorlat végrehajtása*. A htp. törzsek tervező-szervező tevékenységének sajátosságait már érintettem, itt csak néhány részletproblémával kívánok foglalkozni.

Nem szabad egy pillanatra sem elfelejteni, hogy ilyen gyakorlatokon a hadtáp fő feladata a valóságos ellátás biztosítása. Tehát a htp. helyettes kötelessé a valóságos ellátást állandóan ismerni. Ezt pedig az alárendeltekkel való kapcsolat útján érheti el: személyes ellenőrzés vagy jelentéseik alapján. A probléma feltétlenül további elemzésre szorul, mert sajnos gyakran az alárendeltek helyzetéről a htp. helyettest (és törzsét) csak az ellenőrző, előjáró személyek tájékoztatják. Ez pedig adott esetben hiá-

nyozni fog. Felmerül a kérdés: sokkal bonyolultabb helyzetben a htp. helyettes hogyan tájékozódik a helyzetről?

A megoldás nyilvánvalóan egyrészt a híradás megjavításával, másrészt helyesebb munkamódszer kialakításával érhető el. Az utóbbit elősegítené az is, hogy a ho. htp. TÖF-ök a törzsmunka alól jobban mentesítenék a htp. helyettest, továbbá, ha ilyen gyakorlatokon csökkentenék a htp. helyettest lekötő ellenőrző előjáró személyek számát pl. úgy is, hogy a szakszolgálati ágak előjárói csak az adott szolgálatiág-vezetőt kötnék le, s a htp. helyettesnek az érintett szolgálatiág-vezető jelentené a felmerült problémákat és kapott utasításokat.

A másik újszerűen felvetődött probléma a katonák kereskedelmi cikkekkel való ellátása volt. Ez már több gyakorlaton hiányként jelentkezett, de teljes egészében az utóbbi gyakorlaton vált szükségessé. A gyakorlat folyamán létrejött az a hálózat, amely ezt a feladatot képes megoldani és létrejött a megfelelő kapcsolat is a htp. vezetés és a szükséges népgazdasági vállalat között. A jövőben más mozgósítási gyakorlatokon is célszerű lehet ennek alkalmazása.

Újszerűen vetődött fel a legutóbbi harcászati gyakorlatok során a gyakorlatok végeztével a személy állomány éjszakai pihentetésének biztosítása, abból a célból, hogy másnap pihenten vonuljon be a helyőrségben rendezendő ünnepélyes fogadtatásra. Ez igen nehéz feladat elé állítja főleg a gyakorlatvezetőjét, de a gyakorló hadtápszerveket is.

Az első alkalommal (a „SOPRON” gyakorlaton) az alapján véve a legénység részére sátorlap, esőgallérral, kiutalt sátrakkal és fekszalma biztosítással történt.

Második esetben az egyik gyakorlat végén — az igaz, hogy nagy erőfeszítésekkel — erre a célra már pihenő körletek (átmeneti táborok) kerültek létrehozásra. A táborokban a teljes személyi állomány egységes sátrakban, a tisztek ágyon, a legénység matracon került elhelyezésre. Az elhelyezési feltételeken kívül a tábort berendező előjáró htp. szervek a tisztálkodó eszközöket, sőt meleg étkezést is biztosítottak.

Az utóbbi megoldás már az elsőhöz képest lényeges fejlődést mutat, de a teljes megoldást véleményem szerint nemcsak ebben az irányban kell keresni. A pihentetés tábori (harci) viszonyok közötti megoldása előreláthatólag mozgó pihentetési eszközök (pl. a tisztek részére hálóbusz) beállítását teszi szükségessé. A legénység részére pedig az újból rendszerbeállított sátorlapokon kívül más eszközöket esetleg pl. hálósákokat is célszerű biztosítani. A kérdés végleges megoldását nagy körültekintéssel, a szükséges és lehetőség összevetésével lehet csak megtalálni.

3. A leszerelés hadtápbiztosítása az utóbbi gyakorlatokon fokozottabb jelentőségre tett szert. Nemcsak azért, mert ott, ahol már ki van adva a ruházat, ilyenkor annak lecseréléséről (esetleg tisztításáról) is gondoskodni kell, hanem azért is, mert amennyivel növekedett a technikai eszközök átvételének minősége, ugyanúgy növekedett a népgazdasági szervek részéről is visszaadaskor a minőségi követelmény. Továbbá a gyakorlat végeztével nagymértékű harci-technikai eszközöket, fegyverzetet kell megfelelően karbahelyezni, konzerválni. S végül, mivel a gyakorlatokon

igen nagymennyiségű anyag kerül bevonásra és felhasználásra, növekszik az anyagi szolgálati ágak felelőssége azok elszámolása terén. Ez pedig a leszerelés eddigénél alaposabb előkészítést, és valamivel több időt, a htp. személyi állományánál pedig a lépcsőzetes leszerelést is szükségessé teszi.

A mozgósítási gyakorlatok hadtáp tapasztalatainak elemzése, vizsgálata igen aktuális. A tapasztalatok közreadása, majd új elvek, módszerek kialakítása feltétlenül hozzájárul a Magyar Néphadsereg harcászati helyzetének további javításához.

1
pontj
korla
évek
újsze

V
tunk

megf

zásár

biztos
ködés
ponto

A
hagy
korla
sereg
tal k
elektr
dikta
telefo

A
érdek
ízben
ben t
kélete

ekszik
edig a
a htp.
teszi.
vizsgá-
szerek
tségbe

Az 1967. évben lefolytatott gyakorlatok hadtáp tapasztalatai

Lapos Mihály alezredes

1967-es év — a csapat- és hadművelleti hadtápok felkészítése szempontjából — a jelentős előrelépés éve volt. Az év során lefolytatott gyakorlatok jelentőségét alapvetően az húzta alá, hogy sikerült a korábbi évek tapasztalatai alapján néhány kérdést tisztázni, pontosítani, illetve újszerűen, a korszerű elveknek legjobban megfelelő módon gyakoroltatni.

Valamennyi gyakorlatunkon megkülönböztetett figyelmet fordítottunk:

- a vezetés tökéletesítése, a korszerű vezetési elveknek legjobban megfelelő vezetési praktika kialakítására;
- a különböző szintű hadtáptagozatok közötti együttműködés tisztázására, azok együttes és összefüggő gyakoroltatására;
- a hadtápbiztosítás tervezésének további tökéletesítésére, a hadtápbiztosítás tervezésében és végrehajtásában részt vevő szervek együttműködési feladatainak, az együttműködés rendjének további tisztázására, pontosítására.

A fejlődés és előrelépés szempontjából jelentős volt továbbá, a csak hagyományos eszközökkel kezdődő harc hadtápbiztosítása elméleti és gyakorlati kérdéseinek tisztázása (megkezdése) és a törzsek — különösen a seregtest törzs — tevékenységét megkönnyítő (beszerzett és a törzsek által készített) különböző kiegészítési eszközök alkalmazása. Pl. HUNOR elektronikus asztali számítógép, elektromos írógép, színes sokszorosító, diktafon, magnetofon, különböző mágneses táblák és számológépek, rádiótelefonok és diszpécserkészülékek.

I.

„MAROS” parancsnoki és törzssvezetési gyakorlat

A gyakorlat egyik legalapvetőbb jellemzőjét, sajátosságát és egyben érdekességét az képezte, hogy a gyakorlat keretében vizsgáltuk meg első ízben a korábbi hónapokban parancsnoki és szakmai kiképzések keretében tanult korszerű hadtápbiztosítási elvek érvényesítésének, további tökéletesítésének lehetőségeit.

A gyakorlat elméleti alapját, a háború váratlan kitörése esetén, békelyőrségekből indított támadó harc hadtápbiztosításának elvei képezték.

A legfontosabb célkitűzések voltak: a mozgósítás és harcbalépés hadtápbiztosításának megszervezése (a visszabiztosított személyi állomány felszerelése); a feladatok lejuttatása (módosítása); harctevékenység hadtápbiztosításának megszervezése és vezetése; az előrevetett osztagok és harcászati légedeszantok hadtápbiztosításának megszervezése, valamint a tömegpusztító eszközök alkalmazása követelményei felszámolásának megszervezése és végrehajtása.

A gyakorlat nagyon hasznos és tanulságos volt. Ezzel kapcsolatban a seregtest PK HTPH a gyakorlat értékelése kapcsán a következőket állapította meg:

„A hadtáptörzsek a gyakorlatra jól felkészültek. Tevékenységüket a szervezettség, a jó munkamegosztás és a vezetés folyamatosságának biztosítása jellemezte. A „TAVASZ” és „URAL” gyakorlatok tapasztalatait hasznosítva jelentős fejlődést értek el: a célszerű vezetési módszerek kialakításában; a feladatok időbeni lejuttatásának megszervezésében, a hadtápbiztosítás tervezésében és a törzsmunka kultúráltágában.”

A gyakorlat számos általánosítható tapasztalatot szolgáltatott.

A gyakorlat végrehajtása során egyértelműen tisztázódott, hogy a Törzsszolgálati Utasítás azon követelményét, mely szerint a HVP-nak a H-on operatív csoporttal állandóan képviseltetni kell magát, a vezetés folyamatosságának biztosítása érdekében maradéktalanul be kell tartani. Különösen vonatkozik ez az első harcbalépés szervezésének és végrehajtásának időszakára. Annak érdekében, hogy az első harcbalépés hadtápbiztosítása, a békében kidolgozott tervek alapján megoldandó feladatok lejuttatása, esetleg módosítása időben megtörténjen, a HVP operatív csoportjának már a fokozott, vagy teljes HKSZ elrendelésének időszakában csatlakozni kell a H operatív állományához. Ha ez nem történik meg, úgy a hadtápbiztosítás vezetése, szervezése megbénul, a HVP képtelen lesz a gyorsan változó helyzet követésére, a hadtápbiztosítás érdekében foganatosítandó intézkedések, rendszabályok kialakítására, illetve az alárendeltekhez történő lejuttatására. Magyarán ez azzal, hogy a feladatok lejuttatása, gyors operatív kidolgozása, illetve módosítása a harcálláspontok viszonylatában van biztosítva. Ha tehát a HVP operatív csoportja már a teljes HKSZ időszakában csatlakozik a H operatív állományához, úgy képes az előjárótól érkező feladat időbeni megértésére, esetleges módosítására, illetve a végrehajtást biztosító rendszabályok kialakítására, majd ezután az összekötő tiszti rendszeren keresztül az alárendeltekhez történő lejuttatására.

Mivel a feladat lejuttatása H-ok viszonylatában van biztosítva, ezt a módszert seregtesten belül minden vezetési szinten alkalmazni kell, mert ha egy tagozat kimarad, úgy a feladat hadtápbiztosításának rendjére vonatkozó elgondolás megakad és nem jut el a végrehajtóhoz.

Ugyancsak érdekes és tanulságos volt a bevonult újoncok helyébe „visszabiztosított” személyi állomány fogadásának, felszerelésének, s az újoncállomány váltásának megszervezése. A gyakorlat tapasztalatai kapcsán levonható az a következtetés, hogy a „visszabiztosított” személyi

állomány felszerelésére, az újoncállomány váltására nagy gondot kell fordítani, s a harckészültségbe helyezési tervekben ezzel kapcsolatos rendszabályokat a várható körülményeknek megfelelően célszerű bedolgozni.

A „MAROS” és más lefolytatott gyakorlatok tapasztalatai azt igazolták, hogy a „visszabiztosított” személyi állomány felszereléséhez szükséges cikkeket a központi raktárakban kiadásra előkészítve, alegységenként csoportosítva célszerű tárolni. A felszerelést két változatban szükséges megtervezni.

Az első változat — amely kedvezőbb — a felszerelés laktanyában történő végrehajtását, a második változat pedig a felszerelés laktanyán kívüli (megindulási terepszakasz, különböző körletek) történő végrehajtását tartalmazza.

E gyakorlatok azt is igazolták, hogy a „visszabiztosítást” szakmai szám és időtartam szempontjából differenciáltan célszerű megoldani. A bevonult újoncállomány helyett a visszabiztosítást csak a speciális képzettséget és nagy gyakorlati jártasságot igénylő beosztásokra szükséges megszervezni, ugyanis a teljes állomány visszabiztosítása, illetve váltása, adott esetben nagyobb mértékben gátolhatja az egységek harckészültségét, mint segíti. Gondoljunk csak arra a változatra, amikor a visszabiztosított állomány bevonulása előtt a THKSZ elrendelésre kerül, s a csapatok a laktanyát elhagyják. Ez esetben a visszabiztosított állomány a laktanyába bevonul, felszerelésének egy része ott van, míg másik részét a leváltásra kerülő újoncállománytól kell átadni.

II.

„MANÖVER” seregtest pk.-i és törzsvezetési gyakorlat

A gyakorlat jelentőségét és fontosságát fokozottan aláhúzza az a tény, hogy a szövetséges csapatok törzseivel együttműködve került végrehajtásra.

Ez a gyakorlat a seregtest hadtáptörzs felkészítésében rendkívül fontos helyet foglalt el és számos, a jövőt illetően is igen hasznos útmutatást, tapasztalatot adott.

Különösen:

- a seregtest nagytávolságra történő átcsoportosítása hadtápbiztosításának megszervezésében;
- a szövetséges csapatok hadtápjával történő együttműködés tartalmában és rendjében;
- a csak hagyományos eszközökkel kezdődő támadó hadművelet hadtápbiztosításának megszervezésében;
- az ellenség tömeges atomcsapásai következményei felszámolásának megszervezésében és végrehajtásában.

A seregtest nagytávolságra történő átcsoportosítása hadtápbiztosításának megszervezésében alapvető követelményként jelentkezett az, hogy a hadtápbiztosítás rendje olyan legyen, amely biztosítja a seregtest támadó hadműveletének megvívását abban az esetben is, ha esetleg az összpontosítási körlet elfoglalására mód nem lesz.

Ez a követelmény a hadtápbiztosítás szervezése során kihatott az üzemanyag ellátás, valamint a seregtest hadtáp átcsoportosítási rendjének meghatározására.

E gyakorlat tapasztalatai is azt igazolták, hogy nagytávolságú menetek, átcsoportosítások esetén a megbízható üzemanyag ellátás érdekében végre kell hajtani az üzemanyag mozgókészletek újbóli csoportosítását. A helyzet — feladat, távolság, feltöltési lehetőség, előjáró lehetőségei stb. — elemzése alapján az alárendeltek célszerű üzemanyaggal (szállító eszközökkel együtt) megerősíteni. A megerősítés rendje történhet úgy, hogy az egyes tagozatok készleteik egy részét az alárendelt tagozatok részére leadják. Ha a számvetések alapján szükséges, történhet úgy is, hogy az előjáró tagozatok által megerősítésként biztosított üzemanyagot a csapatok közvetlen a zászlóaljuk menetrendjébe osszák be.

Nagytávolságú átcsoportosítás esetén, amennyiben követelményként jelentkezik az, hogy a hadtápbiztosítás rendje tegye lehetővé a támadó hadművelet megvívását, az összpontosítási körlet elfoglalása nélkül is — mint ahogy a jelen esetben is volt — az üzemanyag ellátás érdekében feltétlenül szükséges, a csapatok feltöltési körleteinek meghatározása.

A feltöltési körletek kijelölését gondos elemzés kell hogy megelőzze. Az elemzés során figyelembe kell venni, mely terepszakaszok eléréséig kell a járművekbe tölteni a kiegészítő készleteket, a zászlóaljak, ezredek, hadosztályok üzemanyag készleteit, s azt hogy hol kell, hol lehet az üzemanyag szállító járművek újbóli feltöltését, menetrendbe történő besorolását végrehajtani.

Ezt az elemzést a seregtest üzemanyag alosztály grafikus módon oldotta meg, mely nélkül a nagytávolságú menetek, átcsoportosítások üzemanyag ellátásának megszervezése szinte lehetetlen.

A seregtest hadtáp átcsoportosítási rendjének meghatározásánál döntő szempontként érvényesül az a követelmény, hogy a seregtestnek esetleg összpontosítási körlet elfoglalása nélkül kell megkezdeni a támadó hadműveletet. E követelmény kielégítése, a folyamatos hadtápbiztosítás megvalósítása érdekében célszerű és szükséges a seregtest hadtáp megosztása, két lépcsőben történő átcsoportosítása.

A seregtest menetrendjében a hadtáp első lépcsőjében, a seregtest első és második lépcsője között célszerű beosztani az anyagi eszközök egy részét (lőszer, üza., vv., mű., eü. anyagok), amelyek a támadó hadművelet hadtápbiztosítása szempontjából elsősorban fontosak.

A „MANŐVER” gyakorlat egyik igen tanulságos része volt a támadó hadművelet csak hagyományos eszközökkel történő megkezdése, illetve a támadó hadművelet hadtápbiztosításának ilyen követelmények szerinti megszervezése. Mivel az e vonatkozású tanulságok már publikálásra kerültek, csupán egy kérdéssel, a tervezés rendjével foglalkozom.

A „MANŐVER” gyakorlat is megerősítette azt az előzetes feltételezést, elgondolást, mely szerint hadtáp vonatkozásban nem szükséges a mechanikus értelemben vett kettős tervezés. A hadtápbiztosítás tervezését alapvetően egy változatra kell megoldani. Célszerű a nehezebb változatra. Könnyebb változatra vonatkozóan a hadtápbiztosítási terv mellékleteként

csupán azokat a rendszabályokat kell kidolgozni, melyek biztosítják azon sajátos feladatok végrehajtását, amelyek ez esetben jelentkeznek.

A támadó hadművelet során az ellenség mélységében a seregtest erdős-hegyes terepen ténykedett. Az erdős-hegyes terepen történő hadművelet megvívására, majd az erdős-hegyes terepről való kijutás utáni tevékenység hadtápbiztosítása érdekében a PK HTPH a seregtesttől kezdve valamennyi hadtáptagozatot megerősítette anyagi és szállító eszközökkel. A gyakorlat e mozzanata ugyancsak a jövőben is hasznosítandó tapasztalatokkal szolgált.

Az erdős-hegy terepen az utak gyér száma, valamint a kedvezőtlen terepviszonyok miatt az utánszállítás rendkívüli módon megnehezül. Az ellátandó csapatok és a hadtáp közötti távolság megnövekszik. Hadtápbiztosítás szempontjából különösen kritikussá válhat az az időszak, amikor a csapatok egy része az erdős-hegyes terepet leküzdve kijut a síkságra, s támadó hadműveletét ott folytatja. Ez esetben a magasabbegység és seregtest hadtápok nagyobb része erdős-hegyes terepen helyezkedik el, s kicsi a valószínűsége annak, hogy képesek az anyagi eszközök utánszállítására.

E kritikus helyzet áthidalása érdekében szükséges az alárendeltek anyagi eszközökkel történő megerősítése, mégpedig olyan számvetéssel, hogy a csapatok a síkságra való kijutás után is képesek legyenek legalább 1—1,5 napi harc-hadművelet — saját erőikkel és eszközeikkel történő — hadtápbiztosítására. E problémát enyhítjük továbbá azáltal, ha a hadtápokat lépcsőzzük, a fontosabb anyagi eszközöket a csapatok első lépcsője mögött helyezük el, meneteltetjük.

A támadó hadművelet megvívásának és hadtápbiztosításának legfeszítettebb időszaka a tömegpusztító fegyverek alkalmazására történő áttérés volt. Az ellenség által mért tömeges atomcsapás következtében a csapat- és seregtest hadtápok állományában, szállító és anyagi eszközeiben jelentős veszteségek keletkeztek, megsemmisültek az egység és magasabbegység HVP-ok, megsemmisült a seregtest MAA személyi, anyagi és technikai eszközeinek közel 50%-a. Ilyen helyzetben kellett atomcsapások következményeinek felszámolásával párhuzamosan a támadó hadművelet továbbfolytatásának hadtápbiztosítását újra szervezni.

Az előzőleg lefolytatott gyakorlatokhoz viszonyítva sajátosságként jelentkezett a tömegpusztító fegyverek által okozott veszteségek nagyobb mérvű. Az ilyen, reálisan is bekövetkező helyzetek a hadtáptörzsektől nagyon operatív és megfeszített tevékenységet követelnek meg.

A gyakorlat tanulsága szerint is, az ellenség tömeges csapásai után kialakult helyzetben a hadtáptörzsek alapvető feladata:

- a helyzet tisztázása és értékelése;
- intézkedések kiadása a következmények felszámolására, a következmények felszámolása;
- a hadtápbiztosítás rendjének pontosítása, újjászervezése, a szükséges intézkedések kiadása.

A helyzet tisztázásával, értékelésével párhuzamosan gondoskodni kell a vezetés helyreállításáról. A helyzet tisztázása végbermehet:

- az öfn.-i törzs (VSZF) tájékoztatása;
- a törzs értékelő, felmérő tevékenysége;
- az alárendeltek jelentései;
- operatív csoportok kiküldése útján.

A helyzet tisztázása, a rend, szervezettség biztosítása érdekében az egyes, nagyobb tömegpusztulási gócbba célszerű operatív csoportok ki rendelése. Az operatív csoportokat a helyzet tisztázásán, felmérésén túlmenően meg kell bízni a rend helyreállítása, a következmények felszámolása érdekében teendő intézkedések megtételével is. A helyzet tisztázása és értékelése során egyik legfontosabb követelmény az operativitás és kellő differenciálás.

A helyzet tisztázásának és értékelésének gyors végrehajtásán túlmenően célszerű a következtetéseket kategorizálni. Első kategóriába soroljuk azokat a következtetéseket, amelyek életmentő, óvó jelleggel bírnak, azonnali intézkedést követelnek. A második kategóriába soroljuk a nem életmentő, de a következmények felszámolása szempontjából fontos következtetéseket. A harmadik kategóriába soroljuk a támadó hadművelet pontosításával, újjászervezésével kapcsolatos következtetéseket.

III.

„BADACSONY” háromfokozatú hadtáp terepgyakorlat

A gyakorlat önálló hadtápgyakorlat volt, magasabbegységtől az al egységig bezárólag minden tagozat gyakorolt. A gyakorlat egyes részei bemutató jelleggel kerültek levezetésre, igen sokrétű és színes volt.

A gyakorlat érdekességei közé tartozott a harcászati légideszant hadtápbiztosításának megszervezése; légi szállítással érkező anyagok fogadásának, átvételének végrehajtása; hk. z. üzemanyaggal való feltöltésének végrehajtása; kiserejű ellenséges légideszant támadásának elhárítása; szükségátkelőhelyek létesítése hídvető gépkocsikkal.

A gyakorlat legfőbb célkitűzése volt annak felmérése, hogy a részt vevő hadtáptörzsek és alegységek mennyiben képesek a korszerű hadtápbiztosítási elvek megvalósítására, a különböző hadtáptagozatok közötti együttműködés kapcsán jelentkező feladatok megszervezésére és végrehajtására.

A tapasztalatok igazolták a gyakorlat hasznosságát. Igazolták azt, hogy a csapathadtápok felkészítésében az önálló hadtápgyakorlatoknak helyük és szerepük van. A többfokozatú önálló hadtápgyakorlatokat első sorban meghatározott kísérleti jellegű feladatok szolgálatában célszerű állítani, amely maga után vonja azok céljai teljesen körülhatárolt meghatározásának szükségességét. Egyéb esetekben célszerű ragaszkodni a csapatokkal együtt történő gyakoroltatáshoz, mert a körülmények eleve jobb feltételeket biztosítanak a hadtápok gyakoroltatásához és lehetővé teszik a feltételezések leszűkítésének körét.

„KORONA” harcászati gyakorlat

A gyakorlaton a hadműveleti hadtáp felső tagozatától a csapathadtáp alsó tagozatáig valamennyi hadtáptagozat képviseltette magát.

A gyakorlat szervezését és végrehajtását számos sajátosság jellemezte:

— a résztvevők a támadó harc megszervezését és előkészítését hadijáték keretében, a békehelyőrségben oldották meg;

— a gyakorlat időtartamára a részt vevő egységek állományát tartalékosok behívásával egészítették ki;

— a harctevékenység a szembenálló felek tömeges atomcsapásaival kezdődött, melynek következtében szükségessé vált egység méretű mentesítések végrehajtása, összevont harciosztagok hadtápbiztosításának megszervezése;

— a seregtest anyagátadó pontján a korábbi gyakorlatokhoz képest nagymennyiségű anyag került a valóságban átadásra.

Alapvető cél volt a békehelyőrségből indított támadó harc hadtápbiztosítási elveinek gyakoroltatása.

Az elgondolásnak megfelelően a magasabbegység előrevonásának és támadó harc első napjának hadtápbiztosítása a csapathadtáp mozgó és kiegészítő készletéből, valamint a határmenti hadszíntér raktárak és állami vállalatok készleteiből történt. Továbbiakban a hadtápbiztosítás végrehajtásába bekapcsolódott a seregtest MAAR-e. A szállítási feladatok 45—50%-át a csapatok saját szállítóeszközeikkel végezték, melynek következtében anyagi készleteik nagy részét földrerakták. A szállítások szervezett végrehajtása érdekében minden ellátási tagozatban érvényesült a szállítóeszközök centralizált felhasználása. Az anyagi eszközök átadása anyagátadópontokon történt.

A gyakorlatot a résztvevők sikeresen végrehajtották.

A „KORONA” gyakorlat igen széles körű és gazdag tényanyaggal bővítette az eddigi tapasztalatokat.

A legfontosabb általánosítható tapasztalatok a „GYÉMÁNT” feladat végrehajtása, a hadtápvezetés megszervezése, valamint a tagozatok közötti együttműködés, az anyagok átadásának megszervezése vonatkozásában születtek.

A „GYÉMÁNT” feladat végrehajtása beigazolta, hogy annak előkészítését nem lehet csak általában megszervezni. Különösen nagy gondot kell fordítani a bevonuló tartalékos állomány kultúrált elhelyezési és ellátási feltételeinek megteremtésére. Ugyancsak hasznosítandó tapasztalatként merült fel a területbiztosítási elv által nyújtott lehetőségek jobb kihasználása és a személyi állomány jobb kiválasztása. Kiemelten vonatkozik ez a gépkocsivezető állományra. E gyakorlaton is, de az azóta végrehajtott gyakorlatokon is tapasztaltuk, hogy a gépjármű nem a vezetőjével együtt vonul be. A vezető is és a gépkocsi is más-más alakulathoz van lebiztosítva. Ez a módszer általában, de a hadtápegységeknél, alegységeknél különösen káros, nem biztosítja a gyors készenlétet és a nagymérvű szállítási feladatok időbeni végrehajtását. Következtetésként ki-

mondható, hogy messzemenően ragaszkodni kell ahhoz, hogy a gépkocsivezető a gépkocsival együtt legyen lebiztosítva, még akkor is, ha esetleg a gépkocsivezető már az idősebb korosztályba tartozik.

A gépkocsivezetők és gépkocsik együttes biztosítását alapvetően akadályozza az a tény, hogy a személyek név szerint, a gépkocsik pedig csak darabszám, nem pedig rendszám szerint vannak biztosítva. Ha az autóközlekedési vállalat megkapja a gépkocsik előállítására vonatkozó parancsot, azt úgy hajtja végre, hogy a kéznél levő szállító kapacitásnak megfelelő gépjárműveket bevonultatja. Ebből természetesen külön fog bevonulni. Ennek áthidalására célszerű volna bevezetni a gépkocsik rendszám szerinti biztosítását, vagy pedig azt a rendszert bevezetni, hogy az autóközlekedési vállalatok az előállítási parancsban meghatározott járművekkel együtt a gépkocsivezetőt is kötelesek biztosítani.

A „MAROS” gyakorlathoz hasonlóan e gyakorlaton is beigazolódt, hogy a HVP operatív csoportnak állandóan a H-on kell tartózkodni. Ennek hiányában a PK HTPH a harc lefolyásának időszakában képtelen a helyzet folyamatos követésére és a hadtápbiztosítás rugalmas, a helyzethez alkalmazkodó végrehajtására. A HVP operatív csoport állandó működésének hiányában jelentkezett az a probléma, hogy a másnapi harc hadtápbiztosítását a hadtáptörzsek késve, vagy egyáltalán nem szervezték meg, mivel a hadtápok a csapatoktól a megengedhető távolságnál jóval nagyobb távolságra leszakadtak.

A vezetőtevékenység egy másik lényeges problémájaként jelentkezett a vezetés körültekintő megszervezésének hiánya, valamint a kialakított elhatározások végrehajtási feltételei megteremtésének, megszervezésének elmulasztása. A vezetés megszervezése csupán a HVP települési helyének, áttelepülési irányának meghatározására korlátozódott. Nyilvánvaló, hogy ez nem elégíti ki a követelményeket. A vezetés megszervezésére minden helyzetben külön gondot kell fordítani, s ki kell alakítani azokat a rendszabályokat, amelyek a folyamatos, megbízható vezetést és a kitűzött célok maradéktalan teljesítését biztosítják.

Szinte minden gyakorlatra vonatkozóan megállapítható, hogy a hadtápbiztosításra hozott elhatározás a parancsnok elhatározásával összhangban megfelel a követelményeknek. Azonban az elhatározás megalkotásával együtt „színrelép” a megnyugvás is. Az elhatározások meghozatalát sokan a beteljesülésnek, a dolgok betetőzésének tekintik, holott nyilvánvaló, hogy az elhatározást a hadtápbiztosítás folyamata kezdetének lehet tekinteni. Ahhoz, hogy a megalapozott elhatározás valóra váljék, igen sok, szerteágazó tevékenységet kell kifejtetni, azaz megteremtteni az elhatározás végrehajtását biztosító feltételeket, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy minden érintett szervnek megfelelő időben tudomást kell szereznie arról, hogy az elhatározás kivitelezése érdekében mikor, mit kell tennie.

A „KORONA” gyakorlat jelentős előrelépést jelentett a tagozatok közötti együttműködés, az anyagok tagozatok közötti átadásának megszervezése szempontjából is.

A hadműveleti hadtáp felső tagozata által, a seregtest hadtáp (MAAF-ség) közreműködésével átadott anyagokat még a gyakorlat során el kel-

lett juttatni a részt vevő személyi állományhoz, járművekhez. A felső szinten átadásra került anyag terjedelme, mennyisége felülmúlta minden megelőző gyakorlaton átadott anyag mennyiségét. Ezzel magyarázható az, hogy az anyagok konkrét átadásának megszervezése vonatkozásában újabb szempontok kerültek előtérbe. Az előző gyakorlaton anyagnemenként néhány gépkocsi anyag került átadásra, melynek következtében az anyagátadó ponton belül elegendő volt az egyes anyagoknak átadási helyének meghatározása.

A „KORONA” gyakorlaton beigazolódott, hogy ha egyes anyagokból nagyobb mennyiségű anyag kerül átadásra, nem elég csak az anyagnem átadási helyének meghatározása. Az anyagok gyors és zökkenőmentes átadása érdekében az egyes anyagmennyiségekben belül is meg kell szervezni az anyagátadást, lényegében azt, hogy a meghatározott anyag — pl. úza. hány helyen, s az egyes helyeken milyen mennyiségben kerül átadásra. Ez még akkor sem mellőzhető, ha az anyagátadás helye az adott raktár elhelyezési körletével is egybeesik.

A „KORONA” harcászati gyakorlat jelentőségét emelte a seregtest közúti komendáns zászlóalj gyakorlaton történő szerepeltetése is. A ku. kom. z. tartalékállományból, több lépcsőben került felállításra. Az első lépcsőben behívásra kerültek a tartalékos (t.) tisztek, tts.-ek. A tisztek, tts.-ek szervezett kiképzésen felkészültek feladatuk ellátására, felkészültek a bevonuló legénységi állomány kiképzésére. A második lépcsőben került behívásra a tartalékos legénységi állomány. Míg az alegységparancsnokok a legénységi állomány kiképzésével foglalkoztak, addig a zászlóalj törzs törzskiképzés, törzsvezetési gyakorlat keretében folytatta a feladatra való felkészülést.

A közúti komendáns zászlóalj a kiképzés befejező részében, annak záróakordjaként teljes állományával részt vett a „KORONA” harcászati gyakorlaton.

A közúti komendáns zászlóalj kiképzése, gyakorlata a legfontosabb tanulságokat a ku. kom. z. vezetésének megszervezése, a közúti biztosítás, a közutak forgalmának megszervezése és ezzel kapcsolatos együttműködési feladatok tartalma, valamint a t. állomány korszerű képzettségének értelmezése vonatkozásában szolgáltatta. Hasznosnak és nagyon célszerűnek bizonyult a t. állományból felállításra kerülő ku. kom. z. többlépcsős behívási és kiképzési módszerének megválasztása. Ezzel a módszerrel biztosítani lehetett a ku. kom. z. állományának korszerű kiképzését, felkészítését. A kiképzés kapcsán levonható az a tanulság is, hogy a tartalékos állomány korszerű képzettségét helyesen kell értelmezni, ugyanis korszerűen képzett tartalékosnak csak azt lehet tekinteni, aki a meghatározott időn belül nemcsak általában, hanem beosztásával kapcsolatos konkrét kiképzésben is részesült.

Az 1967-ben lefolytatott gyakorlatokon a magasabbegység hadtáp-törzseknél a harc folyamán szinte mindegyiknél jelentkezett a HVP szerepének leszűkítése. A vezetés csak a magasabbegység hadtápegységek vezetésére korlátozódott. Ezt csak úgy lehet megszüntetni, ha a hadtápegységek vezetése terén nem ragaszkodunk a megszokott, régi módszerekhez. A HVP feladata a magasabbegység hadtápbiztosításának szer-

vezése és vezetése, nem pedig a hadtápegységek vezetése. E követelménynek csak abban az esetben tudunk megfelelni, ha felhagyunk az eddigi módszerekkel, s a HVP-ok valóban a hadtápbiztosítás szervezésével és vezetésével foglalkoznak, s a hadtápegységek egy részének vezetését rábízják a szállító zászlóaljparancsnokokra. Lényegében arról van szó, hogy a magasabbegységek HVP-ai mellőzzék a hadtápegységek közvetlen vezetését. Menetek alkalmával a HVP-ok ne vonszolják azokat maguk után, hanem felzárkózva a H után oldják meg a hadtápbiztosítás vezetésével kapcsolatos feladataikat. A PK HTPH-ek az „áttelepülések” alkalmával adják ki utasításaikat a magasabbegység hadtápegységei mozgására, „áttelepítésére” vonatkozóan. Az „áttelepülés”-sel kapcsolatos konkrét szervező munkát (besorolás, menethbiztosítás, a menet alatti oszlopvezetés stb.) a kiadott utasítások alapján a szállító zászlóalj parancsnoka és törzse végezze.

A különböző hadtáptagozatok együtt- és összefüggő gyakoroltatása rámutatott arra is, hogy a seregtesten belül szükségessé válik a hadtáptagozatok rendszerének felülvizsgálata, illetve egyes hadtáptagozatok megszüntetése, korszerűsítése. Adódik ez abból, hogy a seregtest hadtápműködés és távolság szempontjából lényegesen közelebb került a csapat-hadtápokhoz, melynek következtében a tagozatok nagy száma (80—100 km mélységben 5 helyen került az anyag átrakásra) ma már az ellátást akadályozzák.

A magasabbegység HVP-ok vezetési képességének vizsgálata, valamint a „MANŐVER” gyakorlat tapasztalatainak elemzése kapcsán felmerült a seregtest HVP vezetőképeségének, mozgékonyságának biztosítása is. A seregtest HVP állománya közel 1000 fő, több mint 200 gk. és a HVP-on 27 különböző szerv települ. Ezen számadatokból is megállapítható, hogy e sok szerv, s nagy létszám kiszolgálása, vezetése, őrzésének-védelmének szervezése komoly szervező tevékenységet követel. E feladat lényegében a HTP TÖF-re, a hadtáptörzssre hárul. Ha ezen a helyzeten változtatni nem tudunk, s valamilyen módszerrel e nagy állomány széttagolását biztosítani nem tudjuk, úgy a HVP nehézkessé, vezetésképtelenné válik, a hadtápbiztosítás tervezésében és vezetésében részt vevő állomány egy jelentős részét a HVP vezetése, kiszolgálása elvonja tényleges feladataitól.

A probléma megoldásaként többféle lehetőség kínálkozik:

Egyik lehetőség a HVP állománya egy részének a MAAF-ség körletébe történő telepítése. Ezt a megoldást nem lehet teljesnek tekinteni, mert egyrészt nagyon nehéz eldönteni és kiválasztani azt, hogy mely szervek települjenek a MAAF-ség körletében, másrészt pedig a túlszűfolttság a MAAF-ségnél is jelentkezik, ami pedig itt sem engedhető meg. A MAAF-séget sem lehet lekötni „saját” vezetési pontja vezetésével, kiszolgálásával.

Második változatként felvetődik egy újabb vezetési pont létrehozásának gondolata, melynek létrehozása ugyancsak körülményes.

A legegyszerűbb megoldásának látszik a seregtest HVP állományának tagolása.

A HVP vezető állományát három, viszonylag önálló részre tagolva célszerű telepíteni. Az első csoportba a hadtápbiztosítás tervezésében, vezetésében közvetlenül résztvevő szerveket, a második csoportba az elhárító osztályt, a harmadik csoportba a HVP nem operatív állományát. Ezzel a módszerrel biztosítható a HVP egységes, de mégis különvált, önálló tevékenysége. Amennyiben ezt a változatot elfogadjuk, úgy a PK HTPH a HVP működésének csak a legalapvetőbb kérdéseit szabályozza. A konkrét és részintézkedéseket az egyes csoportok parancsnokai alakítják ki és gondoskodnak azok végrehajtásáról.

A HVP tagolása maga után vonja annak tagolt mozgását és áttelepítését is. Erre annál is inkább lehetőség van, mivel a második és harmadik csoportba települt szervek naponkénti áttelepítése nem is szükséges. Elegendő e csoportok kettő, esetenként három naponkénti áttelepülése. Ahhoz, hogy ez megvalósítható legyen, szükséges a híradó- és kiszolgáló állomány minimális növelése, mivel biztosítani kell az első, valamint a második-harmadik csoport önálló vezetési, kiszolgálási feltételeinek megteremtését. A vezetés további egyszerűsítése, könnyítése szempontjából sor kerülhet az első és harmadik változat kombinált alkalmazására, azaz a HVP egy részének a MAAF-ség körletébe történő telepítésére és a fennmaradó állomány tagolására.

Az elmúlt évben lefolytatott egység és alegység szintű gyakorlatok tanulságai alapján levonható az a következtetés, hogy a jövőben fokozott figyelmet célszerű fordítani:

- az alegységek anyagellátásának további módszeres begyakoroltatására, különös gondot fordítva az üzemanyagellátás gyakoroltatására;
- a tömegpusztító fegyverek elleni védelem megszervezésére és azok alkalmazása következményeinek felszámolására;
- a hadtápilegységek vezetésének megszervezésére és a legcélravezetőbb vezetési praktika kialakítására.

E gyakorlatok tapasztalatai arra is felhívják a figyelmet, hogy célszerű irányt venni a hadtápbiztosítás feladatainak komplex gyakoroltatása előtt, a feladatok részenkénti begyakoroltatására és a részfeladatok legcélszerűbb megoldási módszereinek bemutatására.

Befejezőként megállapítható, hogy az 1967. évben lefolytatott gyakorlatok számos figyelmet érdemlő tapasztalatot adtak, melynek felhasználásával lényegesen elő tudjuk segíteni a hadtápbiztosítás elveinek, gyakorlati módszereinek további tökéletesítését, illetve a különböző hadtáptagozatok fokozott felkészítését.

A csapatgazdálkodás vezetésére hivatott törzsek szervezete vezetéselméleti megközelítésben

Deák Péter őrnagy

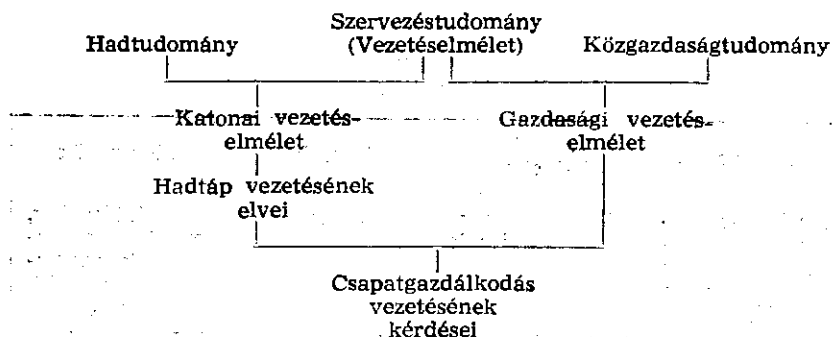
A vezetés színvonala megjavításának, a vezetéstechnika fejlettebb színvonalra emelésének problémája társadalmunkban a VIII., illetve IX. Pártkongresszus határozatai nyomán jelentkezett. Az új gazdaságirányítási reform előkészítése életrehívott egy sor tanulmányt, tanfolyamot és ezzel kapcsolatos tankönyvet, a gépi adatfeldolgozás irodalmának elterjedését és a közérdeklődés is e kérdések felé fordult. A párt különböző szerveinek határozata alapján a fegyveres erőknél megindult minőségi fejlesztés napirendre tűzte a katonai vezetés egyes elvi és gyakorlati kérdéseinek tisztázását.

A Csapathadtáp Utasítás vezetésről szóló fejezetében a következő meghatározást olvashatjuk: „A csapathadtáp vezetése a csapatok vezetésének szerves részét képezi és magába foglalja a hadtápegységek, alegységek arra irányuló egész tevékenységének állandó irányítását, hogy bármilyen körülmények között, időben és teljes mértékben ellássák a csapatokat”.

A csapathadtáp vezetése beleillik a katonai vezetés általános rendszerébe, mind a harc, mind a csapatok mindennapi életének vezetését figyelembe véve.

A csapatgazdálkodás vezetésében azonban nemcsak a katonai vezetés általános, és a hadtápvezetés ennek alárendelt, specifikus előírásai érvényesülnek. A csapatok ma gazdálkodó szervek és ilyen jellegű tevékenységüket a konkrét rendeleteken és utasításokon kívül az egész népgazdaságra hatályos jogszabályok is irányítják.

A csapatgazdálkodás vezetése tehát nemcsak a katonai vezetés területének, hanem az általános gazdasági vezetésnek is alárendelt fogalom és elhelyezkedését az alábbi vázlat szemlélteti:

Meg kell jegyezni, hogy a csapatgazdálkodás vezetésében a *csapatoknál folyó gazdasági tevékenység alapvető rendeltetése* következtében a katonai tényezők és törvényszerűségek (követelmények) dominálnak.

A csapatgazdálkodásért a parancsnok felelős. A csapatgazdálkodás fogalma a következőképpen ismeretes: „Az alakulatok fenntartásához, működéséhez szükséges anyagi, technikai és pénzeszközök, valamint szolgáltatások tervezésével, igénylésével, ellátásával, beszerzésével, felhasználásával, üzemeltetésével, tárolásával, szállításával, valamint nyilvántartásával és elszámolásával kapcsolatos tevékenységek összessége”.

Nem céloz vitatni e megfogalmazás helyességét, azonban **első** pillantásra világosan kiütközik, hogy a fogalom nem gazdálkodási, hanem ellátási tevékenységet takar, ugyanakkor a gazdálkodó munka egy jelentős részét, a vezetőtevékenységet figyelmen kívül hagyja.

A csapatgazdálkodás vezetéséért felelős parancsnok a gyakorlati munkában nehézségek előtt áll. Nehezen meghatározható, hogy milyen mélységben és milyen konkrét információk alapján vezeti a parancsnok a csapatgazdálkodás ágazatait, melyek közül csupán a legfontosabbak a hadtápszolgáltatnak alárendelt hat ágazat, a pénzügyi szolgálat, a kiképzési anyagellátás, a technikai, híradó, politikai, egyéb fegyvernemi anyagellátás stb. E számtalan ágazat közvetlen vezetése és felelőssége mellett elsőrendű módon jelentkeznek a parancsnok vezetőtevékenységében a harcckészültség, a politikai munka, a harcckiképzés stb.

A parancsnok munkájában jelentkező információ és feladatválság megoldása, a vezetés színvonalának megjavítására való törekvés tette szükségessé 1960—63 között a most már megszilárdult „helyettesi vezetési rendszer” megteremtését, mely a vezetési fővonalak szerinti tagozódás megvalósítását szolgálta. Ez nem a katonai vezetés sajátja, mert a népgazdaságban az úgynevezett nagy szervezetek hatékony vezetési technikájának és rendszerének kialakítása már régen létrehozta ezt az intézményt. A következő ábrán próbálom összehasonlítani az igazgatási és nagyvállalati szervek vezetési rendszerét a Magyar Néphadsereg csapatainál és intézeteinél kialakított helyettesi rendszerrel.

Parancsnok
Vezérigazgató

Pol. helyettes	Technikai helyettes	Htp. h.	Törzsfőnök
A vállalat társadalmi, politikai apparátusa és a szociális igazgató.	Műszaki igazgató, főmérnök	Gazd. ig. fő-könyvelő.	Az intézmény, vállalat főprofiljának megfelelő helyettes ill. igazgató. (1)

(1) Pl.: Áruforgalom, értékesítés, anyagellátás, műszaki fejlesztés, tudományos és kutató munka irányítása stb.

Különösen fontos az elhatárolt irányok megállapítása akkor, amikor várhatóan a jövőben a csapatgazdálkodó szervek összevont normatívák alapján terveznek. A költségvetési előirányzatok között átcsoportosítási lehetőségek vannak, sőt nemcsak a pénzeszközök, de anyagi eszközök átcsoportosítására is lehetőség van. Ez a tény az egységek teljes gazdálkodási helyzetének áttekintését követeli.

Hasonlóképpen az egységnél szervezett javító apparátusok összehangolt tevékenységére ez évtől kezdve nemcsak lehetőség, de kötelezettség is fennáll, ami a technikai helyettes részéről az egységnél folyó teljes üzemeltetési, helyreállítási, javítási tevékenység áttekintését követeli meg.

E néhány elvi kérdés felvetése után megkísérlem tisztázni, hogy a csapatgazdálkodás viszonylatában kit értünk, vagy érthetünk vezető alatt. Elvileg azt mondjuk, hogy vezetőnek tekintünk mindenkit, aki beosztottakat irányít, még akkor is, ha azon beosztottak száma nem több egynél. Különböző állománytábláinkban levő kifejezések jelenleg ezt a felfogást tükrözik is. Gyakorlatilag azonban a felelősség és a munkastílus elhatárolása érdekében pontosabb meghatározást kellene alkalmaznunk. Úgy vélem, hogy a csapatgazdálkodás relációjában vezetői munkakört azok a személyek töltenek be, akiknek napi tevékenységében a végrehajtó munka mennyiségileg minimális, és tervezéssel-szervezéssel, más személyek feladatainak megszabásával, számonkérésével és ellenőrzésével foglalkozik. Ilyen szempontból vezetőnek tekinthetjük az egységek szolgálatiág vezetőit, a szakasz-század erejű hadtápalégségek parancsnokait és természetesen a parancsnok hadtáphelyetteseket.

A vezetési irodalom, a vezetéstudomány a különböző vezetési kapcsolatokat illetően többféle felosztást használ. Általában a vezetési rendszereket lineáris (vonalbeli, függelmi), ágazati, vagy funkcionális és törzskari rendszerre osztja fel.

Ezenkívül természetes, hogy minden nagy szervezet vezetésében nyilvánul e vezetési irányok kombinációja is.

A katonai vezetés, s ennek részét képező hadtápvezetés szintén nem nélkülözi ezeket a rendszereket és a vezetés hatékonysága, a hatáskörök

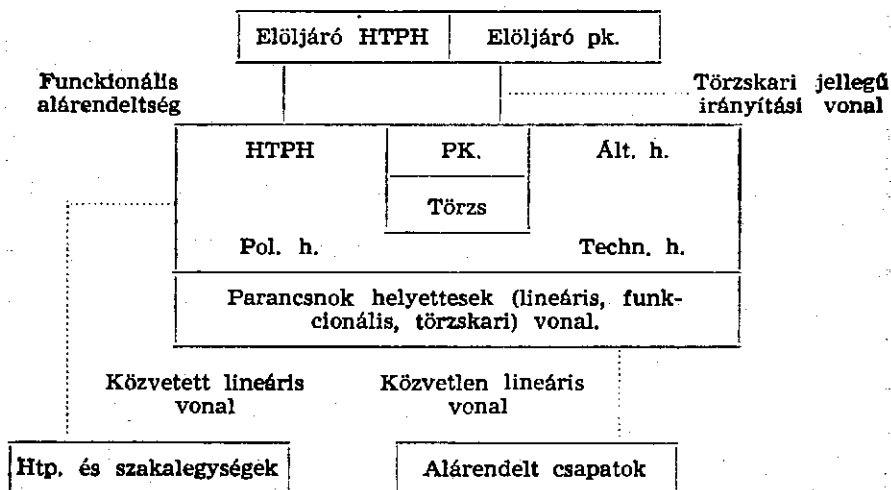
és felelősség elhatárolása érdekében rendkívül fontos tisztázni e viszonyokat. Ahol ezek nincsenek egy értelműen megfogalmazva (mint pl. a nem régen lefolytatott felügyeleti szemle egyik magasabbegységünkénél megállapította), ott nincs hatékony vezetés és a csapatgazdálkodás színvonala is alacsony.

A csapatgazdálkodás vezetésében a vezetéstudomány által említett vezetési rendszerek sajátosan, bizonyos fokig egymást fedve érvényesülnek. Az érvényesülési irányokat az alábbi táblázat fejezi ki:

Lineáris irány	Hadtáphelyettesek és az alárendelt hadtáp al-egységparancsnokok vonala
Törzskar	Hadtáp törzsfőnök, tervező, szervező tiszt (-ek).
Funcionális irány	Szolgálatiág-vezetők.
Lineáris, funkcionális, törzskari irány	A parancsnok és helyettesek (hadtáphelyettes) vonala.

Megjegyzés: A táblázat értelmezése azt mutatja, hogy a helyettesek a vezetésben kiemelt szerepet töltenek be, mindhárom vezetési irányt képviselik, hiszen a parancsnok nevében jogosultak az alárendelt felé intézkedni, önállóan irányítják ágazataikat és ugyanakkor résztvesznek az egyszemélyi parancsnoki döntések előkészítésében és kialakításában.

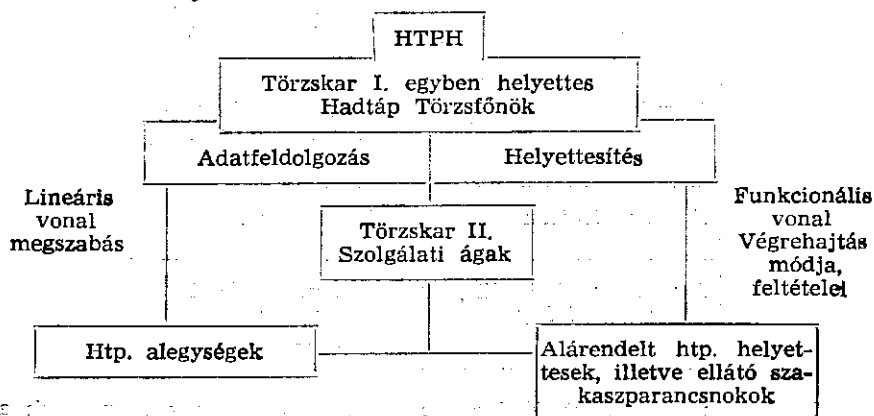
A hadtápvezetés (csapatgazdálkodás vezetésének) elhelyezkedése a vezetés általános mechanizmusában:

A vázlat szerint az alárendelt csapatok egyszemélyi parancsnokai a parancsnok közvetlen alárendeltségébe tartoznak, aki az irányítást helyettesei bevonásával gyakorolja. A hadtápbiztosítás végrehajtására szolgáló szakalegységek konkrét vezetését és irányítását a hadtáphelyettes, mint egyszemélyi parancsnok végzi.

Az előjáró hadtáphelyettes irányító tevékenysége részben közvetlenül a hadtáphelyettes felé funkcionális vonalon, az előjáró parancsnoki irányon keresztül pedig az adott parancsnok felé a törzskar szerepéből kiindulva lineáris vonalon valósul meg.

A hadtáp belső irányítási rendszerében a vezetés következő elvi szervezeti érvényesül:

A feladatvégrehajtás részleteinek szabályozás jellegű szakirányítása. (Nem vezetése.)

Ebben a rendszerben a legvitatottabb a hadtápszolgálat különböző szolgálati ágainak, területi szerveinek felelőssége és jogköre. A hatásköri és felelősségi viták általában abból erednek, hogy a magasabbegységek szolgálatiág-vezetői nagyobb hatáskört kívánnak és sok esetben a hadtáphelyetteseken átnyúlva beleszólnak az egyes gazdálkodó egységek szolgálati ágainak részletproblémáiba. A hatásköri viták másik területe, amikor az egység hadtápszervek, főleg hadtáphelyettesek, a felelősség áthárításának érdekében az előjáró szolgálatiág-vezetők felé továbbítják a döntési jogköröket.

A szolgálati ágak hatáskörével kapcsolatban az alábbi megjegyzéseket tehetjük:

— a szolgálati ágak az alárendelt egységek felé rendelkezési joggal csak kivételes esetben lehetnek felruházva;

— felülbíráló jogkörrel kell, hogy rendelkezzenek, ami a hadtáphelyettes felé adott kizáró vagy egyetértő javaslatban realizálódik és a fennálló rendelkezések és jogszabályok konkrét alkalmazásán alapul;

— az alárendelt egység azonos szolgálati ága felé beszámoltatási jogkörrel kell, hogy rendelkezzenek, éppen a pontos adatfeldolgozás és

tájékoztatás érdekében, de természetesen az általános vezetési és ügyviteli renden belül;

— nem rendelkezhetnek az alárendelt egységek szolgálati ágai fölé közvetlen fegyelmi jogkörrel;

— teljes szakmai ellenőrzési jogkörrel kell rendelkezzenek az adott szolgálati ágon belül és ezen belül érvényesíteniük kell az ellenőrzéssel megbízottra ruházott jogokat is.

Gyakorlatilag úgy vetődhet fel a kérdés, hogy jogosult-e pl. a hadosztály üzemanyag-szolgálat vezetője konkrétan utasítani valamely feladat — mégpedig az adott egység belső tevékenységében jelentkező feladat — végrehajtására, jogosult-e tőle valamely kérdésben részletes beszámolót kérni, vagy pedig csak a hadosztály- és ezredhadtáp helyettesein, esetleg parancsnokain keresztül lehetséges ez. Abban az esetben, ha a közvetlen intézkedési jogkört fenntartjuk, könnyen lehetséges, hogy különböző intézkedések keresztezik egymást.

Ugyanakkor a **HADOSZTÁLY SZOLGÁLATIÁG-VEZETŐ**
HADOSZTÁLY HTPH — HADOSZTÁLY PK. — EZREDPARANCSNOK —
EZRED HTPH — EZRED SZOLGÁLATIÁG-VEZETŐ
vonalon futtatott intézkedések nehézkesek és hosszadalmasak.

Még bonyolultabb a helyzet a területi szervek, pl. elhelyezési felügyelőségek és parancsnokok viszonyában.

A csapatgazdálkodás vezetésében részt vevő különböző szolgálati személyek felelősségét és tevékenységét elhatároló területeket a melléklet tartalmazza.

A vezetés szervezetén belül szólnunk kell néhány szót a helyettesítés kérdéséről. Tapasztalataink azt bizonyítják, hogy az 1966 óta újból rendszerbe állított tervező-szervező tiszti intézmény értelmezése nem egyöntetű, és a hadtáp tervező-szervező tiszteket különböző elképzelések szerint látják el feladatokkal.

Így az alábbi munkatípusok ismereteseek:

a) A törzsfőnök, vagy tervező-szervező tiszt teljes jogú helyettes a HTPH jelenléte és távolléte időszakában egyaránt. Közvetlenül résztvesz a csapatgazdálkodás irányításában, a különböző szolgálati ágak vezetésében a személyre kiszabott feladatok mellett.

b) A tervező-szervező tiszt (törzsfőnök) a csapatgazdálkodás adminisztrációját végzi és vezeti, személyesen intézi a tervező munkát és általában az irodai feladatokat. Az írásbeli munka kiviteleztetése és megszervezése ráhárul.

c) A tervező-szervező tiszt (törzsfőnök) „fregoli” szerepét végzi, a váratlanul jelentkező szervezési feladatokra lesz folyamatosan ráállítva. Kijáró, elintéző jellegű munkát kap, állandó és elhatárolt munkaterület nincs meghatározva részére.

d) A tervező-szervező tiszt (törzsfőnök) munkaidejének döntő részében a hadtáphelyettes ellenőrzési kötelmeinek megvalósítását végzi, gyakorlatilag tehát a csapatgazdálkodás főellenőrének szerepét tölti be.

A valóban helyettesnek tekintett hadtáp törzsfőnök és tervező-szervező tiszt természetesen nem egységes kötelmek és munkastílus szerint kell dolgozzék valamennyi csapatgazdálkodó egységünknel.

A helyetteseknek a vezetés szervezetébe való beilleszkedését befolyásolják szubjektív tényezők, az egység sajátos arculata, különböző helyi körülmények, a vezetés koncepciója. Minden esetre, ha a helyettes munkaköre, felelőssége nincsen szigorúan elhatárolva, ha nem teszi teljesen magáévá a hadtáphelyettes vezetési koncepcióját, számtalan sűrűlódás következhet be.

Az eddigiekből arra következtethetünk, hogy a vezetés jól kialakult mechanizmusának jelentős alapfeltétele a felelősség és hatáskör pontos elhatárolása, megállapítása.

Ez választ ad arra a kérdésre is, hogy van-e szükség a csapatgazdálkodás vezetésében szervi határozányra. Sokan felvetik, hogy a különböző szabályzatok, melyek a szolgálati személyek kötelmeit meghatározzák, egyértelműek, feleslegessé teszik a szervi határozány kidolgozását. E felfogás helytelen. Az általánosan megállapított kötelmek mellett a helyi körülmények és szubjektív adottságok figyelembevételével, az adott időszakra megállapított vezetői koncepció alapján indokolt a szervi határozányok tömör megfogalmazása az alábbi tartalommal:

- alá és fölérendeltségi viszonyok, szervezeti modell;
- a felelősség területei;
- az illető szolgálati személyek rendszeresen jelentkező konkrét feladatai;
- a feladatok végrehajtásához szükséges hatáskör, illetékesség és feltételek meghatározása.

A vezetés általános szervezetének felépítését befolyásolja, hogy az illető vezető egyszerre hány alárendeltet tud irányítani. Ezt a számot a következő tényezők alakítják, illetve befolyásolják:

- az alárendelt szervek, ágakatok, beosztottak munkájának természete;
- az alárendeltek, beosztottak munkakörének egymással való kapcsolata;
- az irányításra, konkrétan a referálásra, feladatmegszabásra és ellenőrzésre szükséges idő a vezető részéről.

Általános elvek szerint egy vezető általában 4—6, esetleg 8 beosztottat tud közvetlenül irányítani. A hadtápszolgálat belső szerkezete és felépítése ezeknek a követelményeknek jelenleg megfelel. Ha egy kérdést emelünk csak ki, a szolgálatiág-vezetők beszámoltatását, a velük való személyes kapcsolat időszükségletét, egység viszonylatban a következő tapasztalati adatokat kapjuk:

Mindennapi referálási rendszerben 1 főre naponta 20 percet kell számolni, ahol a szolgálatiág-vezetők hetenként kerülnek személyes kapcsolatba a hadtáphelyettessel, a referálási idő átlag 90 percet tesz ki, havi referálási idő esetén pedig szolgálati áganként a kérdések elmélyült meg tárgyalására fél nap szükséges. Nyolc alárendelt esetén a naponta történő

beszámoltatás 160 percet, azaz lényegében 3 órát, tulajdonképpes teljes fél napot vesz igénybe. (Ezt az irányítási rendszert már nem igen alkalmazzák.) A heti referálási rendszernél gyakorlatilag a 8 alárendelt irányítása 4 teljes munkanap felét veszi el a vezetőtől, abban az esetben pedig, ha a havi tájékoztatási rendszer van, több mint egy hetet a hadtáp helyettes, illetve a gazdálkodást vezető bármely személy a beosztottaival való foglalkozásra kellene, hogy fordítson. Ha az időt erre valóban biztosítja, másra nem jut ideje. Viszont ha az időt csökkenti, a szolgálati ágak irányítása nem lesz elég mélyreható. Ebből is megállapíthatjuk, hogy az ideális helyzet általában a 4—6, ennek középátlányosaként az 5 közvetlen beosztott irányítása.

A bevezetőben megemlített helyettesi rendszer értelmezéséről a katonai folyóiratok hasábjain számtalan vita folyik. A vita életrehívása feltétlenül jogos, a hadsereg fejlődésének követelményei, a technika mind közelebb kerülése az emberekhez, továbbá annak tömeges volta és nem utolsósorban az új gazdasági mechanizmus megjelenése egy sor tételt, 5—8 évvel ezelőtt helyes következtetést más megvilágításba helyezett. A vitában résztvevők törekvései a csapatok „kiszolgálására”, helyesebben több oldalú biztosítására hivatott szervek korszerű szervezetének kialakítására irányulnak.

A viták során igen sok volt a nem lényegyet érintő, hatásköri kérdés-felvetés. Véleményünk szerint a hasonló álláspontot képviselők abból a szemléletből indultak ki, hogy a parancsnokot tehermentesíteni kell minden materiális természetű munkától, mint technika, pénz, anyag stb., hogy munkáját teljes egészében a megalapozott parancsnoki döntések kialakításának szentelje. Ez a szemlélet így önmagában véleményem szerint nem helyes, nem teljes. A csapatok tevékenységének és mindennapi életének úgynevezett minden oldalú biztosítása négy nagy területre terjed ki. Melyek ezek a területek, amik közül részletes tartalmában csak kettőt kívánok kifejteni?

Műszaki, technikai biztosítás, üzemeltetés.	Pol. munka	A harcckészültség, kiképzés, az alkalmazás szervezése, a vezetés koordinálása.	Anyagellátó, gazdasági vezetés.
Üzemeltetés, javítás, helyreállítás, technikai anyag, gép, műszerellátás, javítóanyag biztosítás.			Anyagellátás, egészségügyi biztosítás, a gazdálkodás szervezésének és tervezésének összes területei koordinálása, összefogása és vezetése

A vita során vetődtek fel elképzelések összevont anyagi-technikai szolgálatok megvalósításával kapcsolatban, s ennek gyakorlati formájával találkozunk egyik felsőfokú tanintézetünknel is.

A másik változat egy technikai-anyagi jellegű szolgálat kialakítását javasolta, arra hivatkozva, hogy a korszerű hadseregben a technikai forradalom a technikai kiszolgálás kérdéseit előtérbe helyezte és az ellátási feladatok egy része nem a személyi állomány, hanem a technikai eszközök kiszolgálására irányul.

Az elmúlt hónapokban olyan elképzeléssel is találkoztunk, hogy az operatív és a politikai munka kivételével valamennyi szervet; így anyagi, technikai, ügyviteli, szolgálatsszervezési stb. szerveket egy kézbe, a parancsnok igazgatási helyettesének kezébe kell összpontosítani.

Véleményünk szerint ezek a javaslatok, nézetek, nem elvi alaptól indultak ki, hanem spekulatív úton keletkeztek. A népgazdaságban, az államapparátusban, a kulturális és szociális intézményeknél, de a fegyveres erőknél is világosan elhatárolódik a technikai-műszaki vonal és az anyagellátó-szállító-gazdálkodó vonal, melyek összevont vezetésének ma még nincsenek meg mindenütt az objektív feltételei. E megállapítás alól természetesen vannak kivételek, kis szervek, intézmények, amelyekre nem vonatkoztathatók a nagy szervek irányításával kapcsolatos elvi megállapítások.

Az elmúlt évben csapatlátogatások, ellenőrzések, értekezletek során sok vitában vettünk részt, amelyek a vezetési módszerek körül forogtak. E tanulmánnyal az volt a célom, hogy néhány kérdés gyakorlati oldalát, vezetésméleti megközelítésben vessem fel.

Illetékesség és hatáskörök mélységi megoszlása a csapatgazdálkodás vezetésében

	Parancsnok	Parancsnok hadtáp helyettese	Hadtáp törzsfőnök (tervező, szervező tiszt)	Szolgálatiág-vezető
Hatáskör	Teljes, mindenre kiterjedő.	Teljes hatáskör az adott vezetési szinten és az ágazatok felé, parancsnok által korlátozott hatáskör az alárendelt parancsnok felé.	Helyettesítési hatáskör.	Közvetlen beosztottak felé teljes jogú hatáskör, egyéb vonatkozásban funkcionális irányítási és beszámoltatási jogkör.
Pegyelmi jogkör	Teljes, mindenre kiterjedő.	Saját ágazati alárendeltjei és hadtáp alegységei felé teljes, alárendelt felé a parancsnok által korlátozott, általában javaslattevő, kivéve a funkcionális irányban alárendelt hadtáphelyetteseket.	Közvetlen beosztottai felé, hadtáphelyettes távollétében az ő joga.	A szolgálati ágban az adott szinten beosztott személyek felé.
Információ mélység	Elvi jellegű és harcüksültséget leginkább befolyásoló főbb mutatók.	Az egyes szolgálati ágak működését szabályozó ismeretek teljes egészében és állandóan, a döntésekhez szükséges operatív adatok.	A feldolgozás mélységéig változó.	Saját szakterületén mindenre kiterjedő és folyamatos.
A vezetői tevékenység tartalma	Koncepcionális döntések, feladatmeghatározás.	Alapvető döntések, hosszú és rövidlejárati feladatmeghatározás, ellenőrzés, elemzés, értékelés, rutin és nem rutin intézkedések.	Döntés előkészítés, adatfeldolgozás, információrendszerezés, tervezés, áttekintés, koordinálás, céljellegű ellenőrzés, elemzés. Munkaszervezéssel kapcsolatos döntések.	Döntés előkészítés, referálás, részletkimunkálás, tervezés, utalványozás, szakmai jellegű véleményezés, elbírálás, beszámoltatás, rutin döntések.
A tevékenység módja	Időszakos, a konkrét végrehajtástól elválasztott, referálások utáni döntés, illetve jóváhagyás.	Dinamikus, operatív, intézkedő jellegű.	Elemző, adminisztratív, mérlegelő, feldolgozó.	Végrehajtó, tájékoztató, javaslattevő.
A felelősség mérvé	A csapatgazdálkodásért a harcüksültség és a kiképzés teljes biztosításának mérvéig.	A csapatgazdálkodás egybehangolt, követelményeknek megfelelő színvonaláért, a gazdálkodási fegyelemért, a gazdaságosság érvényesítéséért.	Az adatszolgáltatásért és az intézkedések továbbításáért.	A szabályzatok követelményeinek megfelelő ellátás teljes végrehajtásáért.
A munka kifejeződése, eredménye	Jóváhagyás.	Döntés, utasítás.	Rögzítés, rendszerezés, fogalmazás.	A végrehajtás közvetlen vezetése, nyilvántartás, tervezés, elszámolás.

A csapathadtáp munkájának ellenőrzése a kiképzés és gazdálkodás új rendszerében

Joó Sándor ezredes

Napjainkban a központi szervek, valamint a csapatparancsnokok és törzsek vezető tevékenységének középpontjában a harckészültség és mozgósítás rendszerének korszerűsítésével, a kiképzés új rendszerének kialakításával, s a csapatgazdálkodás módosításának bevezetésével kapcsolatos feladatok állnak. Az egyes területeken bekövetkezett — a fejlődést jellemző — változások szükségessé teszik az ellenőrzések rendszerének és módszerének az új követelményekhez való igazítását.

Az MNVKF elvtárs 1967. évi 068. sz. parancsában meghatározta a gazdasági ellenőrzések új elvi alapjait. A hadtápszolgálat ellenőrzésének legfontosabb elvi és gyakorlati kérdéseit az MNHF elvtárs 1968. évi 4. sz. utasításában szabályozta.

Az ellenőrző munka eddigi tapasztalatai és az említett dokumentumokban meghatározott követelmények alapján — jelen cikkel — szeretném elősegíteni a magasabbegység hadtáptörzsek ellenőrző tevékenységére vonatkozó egységes szemlélet kialakítását, a jelenleg vitás kérdések egységes értelmezését, továbbá a gyakorlati tapasztalatok alkotó módon történő felhasználásával segítséget kívánok nyújtani az érdeklődő olvasóknak ellenőrző munkájuk eredményesebb végzéséhez.

AZ ELLENŐRZÉSEL SZEMBEN TÁMASZTOTT ALAPVETŐ KÖVETELMÉNYEK ÉS ALAPVETŐ ELLENŐRZÉSI FORMÁK

A magasabbegység hadtáptörzsek ellenőrző tevékenységének fő tartalmát az alárendeltek harckészültsége és mozgósítása, kiképzése, vezető tevékenysége, gazdálkodása, anyagi-fegyelmi helyzetének vizsgálata kell képezze.

Ez szükségessé teszi, hogy a magasabbegység hadtáptörzsek az alárendeltek ellenőrzését — a legkorszerűbb vezetélméleti ismeretek birtokában — az érvényben levő szabályzatok, parancsok, utasítások és intézkedések tartalmát teljesen uralva hajtsák végre. Különösen fontos

ennek hangsúlyozása akkor, amikor a vezetéselmélet, mint tudomány hatalmas lépésekkel halad előre, s a mozgósítás és a kiképzés korszerűsítése, valamint a csapatgazdálkodás új rendszerének bevezetése kapcsán egy sor új parancs, utasítás és intézkedés került kiadásra.

A legkorszerűbb vezetéselméleti nézetek szerint az ellenőrzést a nevelőtevékenység szerves részeként, s a megismerés olyan eszközének kell tekinteni, amely lehetővé teszi a kitűzött célok teljesítésének figyelemmel kísérését, értékelését és elősegíti a megalapozott döntések meghozatalát.

A szocialista ellenőrzés három összetevőre bontható. Ezek:

- a megismeréshez szükséges tények megállapítása;
- a tények és a helyzet elemzése;
- s végül javaslat az adott helyzet további alakulását kedvező irányba befolyásoló intézkedésekre.

Az ellenőrzési formákat illetően a hadtápszolgálat ellenőrzése terén véleményem szerint megkülönböztethetünk:

- a) hadtápbizottsági ellenőrzést;
- b) részleges anyagi vizsgálatot;
- c) cél-, téma-ellenőrzést.

Mindhárom formában végzett ellenőrzés lehet:

- előre bejelentett, tervezéshez ismertetett;
- bejelentés nélküli — váratlan ellenőrzés.

Az ellenőrzéseket e kategóriáknak megfelelően differenciált módszerrel, tartalommal, mélységgel és gyakorisággal kell végezni. Bármely formában végzett ellenőrzés kapcsán sor kerülhet kontroll vizsgálatra is.

a) A hadtáp bizottsági ellenőrzéseket a magasabbegység-parancsnok bizottsági ellenőrzése keretében — vagy a hadtáptörzs által önállóan —, abból a célból kell lefolytatni, hogy a hadtáptörzs az ellenőrzendő alárendelt egység hadtápszolgálatánál valamennyi alapvető területen — komplex módon — felmérje, felülvizsgálja a végzett munkát, elsősorban a szabályzatokban, parancsokban, utasításokban és intézkedésekben előírt feladatok teljesítése, a szabályok betartása, érvényesülése szempontjából.

Alapvetően az önálló gazdálkodást folytató egységek ellenőrzéséhez alkalmazható, hatékony ellenőrzési forma. Ezt az ellenőrzést egy összefegyvernemi vagy fegyvernemi főbizottság irányítása alatt álló hadtáp szakbizottság, a hadtáptörzs önálló ellenőrzése esetén egy komplex hadtáp bizottság végezheti eredményesen.

Ismert, hogy ennek az ellenőrzésnek lényegét tekintve átlagosan egy évet kell felölelnie. Felmerül a kérdés: hogyan értelmezzük ezt a követelményt?

Véleményem szerint az a helyes gyakorlat, ha a vizsgált időtartamból a legexponáltabb időszakot teljes részletességgel ellenőrizzük. Ilyen időszakok lehetnek a nagyobb gyakorlatokat megelőző és követő hetek, az átállások, a leszerelések és újoncbevonulások, az átcsoportosítások. Az időtartam egyéb időszakait szűrőpróbaszerűen vizsgáljuk felül.

b) A részleges anyagi vizsgálatot rendszerint egy vagy több szolgálati ág ellenőrzésére, elsősorban az önálló gazdálkodást folytató egységeknél célszerű alkalmazni. Célja általában a szabályzatokban, parancsokban, utasításokban, intézkedésekben meghatározott, s a gazdálkodással kapcsolatos feladatok végrehajtásának átfogó gazdasági, pénzügyi értékelése, a gazdálkodásra vonatkozó szabályok betartásának elősegítése.

Jó ellenőrzési forma azoknak a csapatoknak az ellenőrzésére is, amelyek több szolgálati ág vonatkozásában utaltak, s csak 1—2 szolgálati ágnál folytatnak önálló gazdálkodást. Ezt az ellenőrzést is bizottságilag célszerű végrehajtani.

Az ilyen helyzetben levő alárendelt hadtápvezetésének, harcckészültségének, kiképzésének ellenőrzése külön céllenőrzésekkel oldható meg.

Mind a hadtáp bizottsági ellenőrzéseket, mind a részleges anyagi vizsgálatokat — amennyiben az ellenőrzendő egység önálló elhelyezési és pénzügyi szolgálattal is rendelkezik — az illetékes elhelyezési felügyelőséggel, valamint a magasabbegység pénzügyi alosztályával egyeztetve, koordináltan, egyidőben kell végrehajtani.

c) A cél — téma — ellenőrzések különböző aktuális témák megvizsgálására irányulnak. Ide sorolható a harcckészültséggel, a kiképzéssel, a gazdálkodás egyes részproblémáival, a hadtáp anyagi-fegyelmi helyzettel kapcsolatos kérdések vizsgálata.

Az ilyen ellenőrzések témája, célja az ellenőrzésben résztvevők száma, továbbá az ellenőrzés időtartama a mindenkor konkrét helyzettől és igényektől függően a legkülönbözőbb lehet.

Kiemelt szerepet és jelentőséget tulajdonítok a céllenőrzések váratlan módon történő végzésének.

A bejelentés nélküli — váratlan — ellenőrzéseket elsősorban cél-ellenőrzésként, egyes részterületeket, illetve feladatokat érintően célszerű végrehajtani. Ilyen részterületek és feladatok lehetnek: — az anyagi-fegyelmi helyzet alakulása; — a személyi állomány járandóságainak hiánytalan biztosítása; — az anyagi készletek hiánytalan és nyilvántartott minőségbeni megléte; — a nyilvántartások, okmányok előírtaknak megfelelő folyamatos vezetése; — a hadtáp technikai eszközök és a szállító technikai hadrafoghatóságának és karbantartásának biztosítása; — az alapvető utasítások, szabályzatok és elméleti kérdések ismerete; — az új kiképzési és gazdálkodási, stb. elvek bevezetésének megtörténte; — a csapathadtápok előtt álló fontosabb feladatok előkészítése és végrehajtása.

A felsoroltakon túl a hadtápszolgálat munkájának folyamatos figyelemmel kísérése során sok olyan természetű probléma vetődik fel, amelyekben a reális helyzet feltárását éppen a váratlan ellenőrzés biztosítja.

A váratlanság tényezőjének érvényesülése rendkívül nagy mértékben képes növelni az ellenőrzés tekintélyét, kizárja az ellenőrzötteknek az ellenőrzésre történő időzített „felkészülését”. Felterjeszti a becsületesen dolgozók üntudatát, s önértékét. Fékezi az arra hajlamos beosztottakat, alá-

rendeltek káros tevékenységük kifejtésében. Mindezen keresztül, ha helyesen alkalmazzuk, az anyagi-fegyelmi helyzet megjavításának, a népvagyon védelmének hatékony eszköze lehet.

AZ ELLENŐRZÉSEK GYAKORLATA

Az ellenőrzések gyakorlatában rendszerint két alapvető kérdés körül jelentkeznek problémák. Az egyik kérdés az, hogy mit ellenőrizzünk, a másik az, hogy hogyan végezzük az ellenőrzést.

A továbbiakban az ezzel kapcsolatos véleményem kifejtésére törekszem.

A hadtápvezetés ellenőrzése.

A vezetőtevékenység ellenőrzése alatt a vezetői funkciók gyakorlásának vizsgálatát értem. A korszerű vezetélméleti nézetek szerint a vezetési funkciók:

Előkészítő	Végrehajtó	Ellenőrző
f u n k c i ó k		
Tájékozódás	Döntés	Áttekintés
Tervezés	Utasítás	Ellenőrzés
Szervezés	Összehangolás	Minősítés

Célszerű a parancsnokok, a hadtáphelyettesek és a szakkaderek vezető tevékenységét ebben a sorrendben vizsgálni.

Számolni kell viszont azzal a sajátossággal, mely szerint egy 3—4 napos vagy még ennél is nagyobb időtartamú ellenőrzés során sem adódik mód valamennyi funkció gyakorlását figyelni, tanulmányozni, elemezni. Például a tervezés metódusát, vagy egy nagy jelentőségű döntés meghozatalának mechanizmusát csak néhány vonatkozásban képes megvizsgálni az ellenőrző bizottság. Mindemellett úgy vélem, e tanulmány keretében érdemes valamennyi vezetési funkció ellenőrzésével kapcsolatos legfontosabb gondolatokat kifejtetni.

A gyakorlatban rendszerint az a kérdés merül fel leggyakrabban: mi legyen az ellenőrzés fő tartalma az egyes funkciók vizsgálatát illetően?

Véleményem szerint a következőket lehet a kérdésre válaszolni:

— a tájékozódás felmérésekor elsősorban azt kell megvizsgálni, hogy milyen az ellenőrzött hadtáptörzs, elsősorban a PK HTPH tájékozottsága az alapvető, új és érvényben levő parancsok, utasítások, intézkedések tartalmáról, az egység hadtáphelyzetéről, a vezető káderek mennyiben vannak tisztában a hadtápszolgálat egész tevékenységét meghatározó valamennyi alapvető tényezővel;

— a tervezés ellenőrzésében feltétlenül tovább kell jutni annak megállapításán, hogy az ellenőrzöttek az előírt tervekkel rendelkeznek-e vagy

sem: Az ugyanis ma már általános, hogy egy törzsben dolgozó hadtáptiszt munkatervét, s egyéb előírt terveit elkészíti. Arra kell választ keresni, hogy minden részletében biztosított-e a hadtápszolgálat tevékenységének tervszerűsége, a tervek helyesen tükrözik-e a valóságot, milyen a kapcsolatuk a katonai kiképzéssel, megfelelnek-e a gazdaságosság követelményének, s hogyan, milyen mértékben realizálódnak a gyakorlatban. A tervszerűség érvényrejtetésének vizsgálatához elengedhetetlen a statisztikai módszerek széleskörű alkalmazása;

— a szervezés funkciója a hadseregen belül minden szinten kiemelt jelentőséggel bír. Így van ez a hadtápszolgálatban is. Az ellenőrzés elemezze, hogy biztosított-e a tervezett és előre nem látott kiképzési, gazdálkodási és egyéb feladatok folyamatos rendszerezése, a feladatok szétosztása, a tevékenységi körök meghatározása, megfelelőek-e a szolgálat ellátásához a személyi és tárgyi feltételek, s az egyéb befolyásoló tényezők;

— a döntés a vezetés legalapvetőbb funkciója. A kérdés vizsgálatánál az újrendszerű kiképzés és a gazdaságirányítás új rendszerének bevezetése kapcsán megnövekedett hatáskörökből és felelősségből kell kiindulni. A programozott — szabályzatokban, utasításokban, előjárói parancsokban és intézkedésekben meghatározott törvények alapján álló, naponta ismétlődő — döntések ellenőrzése mellett egyre nagyobb figyelmet kell fordítani a programozatlan — vagyis az egyedi, újszerű, bonyolult, nehezen áttekinthető problémákban hozott — döntések helytállóságának vizsgálatára. Azt kell elemezni, hogy az ellenőrzött PK HTPH, vagy szolgálatiág-vezető a beosztottait valóban vezeti, befolyásolja, vagy a feladatokat meghatározva rájuk bízva a döntést. Emellett értékelni kell a döntések minőségét. A döntések olyanok legyenek, hogy a legkisebb ráfordítással, a legnagyobb eredményt hozzák. Különösen fontos ezen elv érvényesítése akkor, amikor az emberekről való gondoskodásról van szó;

— az utasítás, a parancsadás a hadtáptörzsek munkájában intézkedésekben realizálódik. Az ellenőrzés során elemezni kell mind az írásbeli, mind a szóbeli intézkedések tartalmát, szerkezetét és lejtuttatásának módszerét. Vizsgálni kell azok információ-alapját, összhangját az érvényben levő szabályzatokkal, parancsokkal, utasításokkal, szerkezetük logikáját, tartalmi részletességét és azt, hogy milyen mértékben segítik elő a meglevő hiányosságok megszüntetését, vagy a soron levő új feladat teljesítését, az adott terület további fejlődését. Különösen fontos az anyagi kihatású — elsősorban az anyagjárandóságok biztosításával és a káreljárásokkal kapcsolatos — intézkedések törvényességének vizsgálata;

— az összehangoltságnak tükröznie kell, hogy a tervekben szereplő feladatok és a fennálló feltételek egymásnak megfeleljenek. Emellett a megosztott feladatok tartalmi és időbeli összhangját is ki kell fejeznie. Ma már alapvető követelmény a feladatok törzsek közötti összehangolása is;

— az áttekintés funkciójának ellenőrzése az érvényben levő utasítások követelményeinek érvényrejtutását kell hogy vizsgálja. Ennek legáltalánosabb területei a hadtápszolgálatban a nyilvántartások, a munkaértekezletek, eligazítások, beszámoltatások, amelyek mind alkalmasak a

központi akarat, s az azt tükröző szabályzatok, utasítások, intézkedések követelményeinek megismertetésére, érvényesítésére;

— az ellenőrzés helyzetének felülvizsgálásánál az MNVKF elvtárs 068. sz. parancsa és az MNHF elvtárs 4. sz. utasítása ide vonatkozó irányelveinek érvényesülését kell elemezni, különösen gondot fordítva az ellenőrző tevékenységének elemzése mellett az alsóbb kategóriák — zászlóalj-, osztálytörzsek, század-, ütegparancsnokok — ellenőrző tevékenységét is fel kell mérni;

— a minősítés funkciójának alapvető tartalmát pártunk káderpolitikai elveinek érvényrejuttatása képezi. A minősítés alapja a követelmények pontos meghatározása a beosztottak felé, s a teljesítmények folyamatos, tárgyilagos regisztrálása. E kettős normatíva érvényesülése a minősítő munka hatékonyságának is fokmérője, éppen ezért a fő figyelmet e funkció ellenőrzése során ezekre kell fordítani.

Mindemellett nagyon fontosnak tartom annak elemzését, hogy az ellenőrzötteknél milyen az időbeosztás, a leterheltség, hogy van megoldva a helyettesítés kérdése, továbbá milyen mértékben és milyen hatékonysággal alkalmazzák a vezetés eszközeit, amelyek — mint ismert — lehetnek: logikai vagy intellektuális; erkölcsi; jogi vagy hatalmi; gazdasági ösztönző; pszichológiai és szervezési — matematikai, grafikai stb. eszközök.

Ide tartozik az a kérdés is: hogyan ellenőrizzük a vezető tevékenységet?

Helyesnek tartom, ha a fő kérdéseket maga a bizottság elnöke elemzi. Célszerű ehhez a bizottság egy tagját állandó segítőként igénybe venni. A bizottság szaktagjai fő feladatukat az ellenőrzött szolgálatiág-vezető szakmai irányító munkájának vizsgálatára fordítsák.

A harckészültség ellenőrzése.

A harckészültség ellenőrzésének igen nagy jelentőséget tulajdonítok, azonban e kérdéssel — éppen jellegénél fogva — e tanulmány keretében részletesen nem foglalkozhatok.

Egy részkérdésben mégis állást foglalom. Ez pedig az a kérdés, hogy bizottsági ellenőrzés során ki vizsgálja meg a harckészültség kérdéseit?

Véleményem szerint kiindulópontként azt kell tekinteni, hogy a PK HTPH és a szolgálatiág-vezetők tevékenységének egyik alapvető területe a harckészültségi feladatok megoldása. Éppen ezért a PK HTPH és a szolgálati ágak munkáját ellenőrző személyek mindegyike végezzen ilyen irányú munkát. A szerzett tapasztalatok összesítését pedig az ellenőrző PK HTPH, illetve a bizottság elnöke végezze el.

A kiképzés ellenőrzése.

Alapelvként le kell rögzíteni, hogy a kiképzés alapvető fokmérője minden esetben a kiképzettek felkészültsége feladataik végrehajtására.

Az ellenőrzési feladat itt is kettős. Egyrészt a hadtápszolgálaton belül folyó kiképzés tervezését, szervezését, összehangolását, nyilvántartását, ellenőrzését és rendszeres értékelésének megtörténtét kell felülvizsgálni, másrészt a kiképzettség fokáról, a célok megvalósításáról kell meggyőződni.

Az újrendszerű kiképzés bevezetése kapcsán mind az első, mind a második kérdést illetően új követelmények jelentkeztek, amelyek az új kiképzési utasításban, új hadtáp- és fegyvernemi összkövetelményi programokban, új kiképzési normákban és tankönyvekben kerültek kiadásra.

Az új követelmények az alábbiakban foglalhatók össze: — minden kategóriánál elméletileg meg kell alapozni a feladatok megoldásában való jártasságot; — a kiképzés zömét gyakorlati foglalkozásokkal kell végrehajtani; — biztosítani kell a hadtáptörzsek és HVP-ok teljes összekovácsolódását; — fel kell készíteni a tiszthelyetteseket a tisztek helyettesítésére; — biztosítani kell azt, hogy a hadtápalegységek feladataikat komplex módon tudják megoldani.

Az ellenőrzéseknek elsősorban arra kell választ adniok, hogy hogyan, milyen eredménnyel, szervezettséggel, hatásfokkal valósultak meg az ellenőrzött egységnél ezek a követelmények. Külön vizsgálat tárgyává kell tenni a szocialista versenymozgalom szervezését és eredményeit, s vizsgálni kell azt is, hogy mennyiben van megoldva a lebiztosított tartalékos állomány korszerű kiképzése.

A kiképzés tervezésének, szervezésének, összehangolásának, nyilvántartásának és belső ellenőrzésének követelményei a vonatkozó utasításokban, mintákban, programokban egyértelműen meghatározottak ezáltal az ellenőrzés bázisául szolgálnak. Az eredményesség, vagy hiányosság ezek alapján egyértelműen megállapítható.

A képzettség felmérésének végrehajtására három alapvető módszer ajánlható:

Elméleti vizsga

Alkalmazható írásban és szóban. Az utóbbit hasznosabbnak tartom. Hatékonyan felmérhető ezúton a hadtáptisztek és tiszthelyettesek harcászati és hadtápharcászati képzettsége, szabályzat- és szakmai utasításbeli ismerete.

Egyének gyakorlati vizsgáztatása

A módszer kiválóan alkalmas a hadtáptisztek, tiszthelyettesek, hadtápalegységek parancsnokai szaktechnikai ismereteinek felmérésére. Törekedni kell arra, hogy az ellenőrzött tiszt vagy tiszthelyettes elsősorban oktatólagosan tegyen vizsgát. Ezzel oktató készségéről is meggyőződhetünk.

Ellenőrző komplex foglalkozások

Elsősorban hadtápalegységek felkészültségének, képzettségének felmérésére alkalmas. Helyes követni azt az elvet, hogy az ellenőrzés során egy már oktatott tárgykör kerüljön az alegység által bemutatásra.

Az ellenőrzés végrehajtásának módszerét illetően azt tartom helyesnek, ha a kiképzés tervezésével, szervezésével, dokumentálásával kapcsolatos ellenőrzést a bizottság egy tagja fogja kézbe. A képzettség felmérését a bizottság elnöke vezetésével a bizottság szaktagjai hajtják végre.

A csapatgazdálkodás ellenőrzése.

E kérdésnél szükséges annak hangsúlyozása, hogy a csapatgazdálkodás a hadtápszolgálat egész tevékenységének csak egy része. Kiemelt fontos-

ságú, de nem egyedüli területe a hadtápszervek munkájának. Mégis, az előbbi kérdéseknél részletesebben foglalkozom ennek ellenőrzésével, mivel egyrészt a hadtápszervek alapvető feladatai közé tartozik, másrészt a gazdálkodás különböző területein bekövetkezett jelentős módosítások ezt szükségessé teszik.

A csapatgazdálkodás 1968. évi módosítása megköveteli, hogy a módosító intézkedések hatása a magasabbegységek gazdálkodást ellenőrző tevékenységében is érvényesüljön.

A módosítások kapcsán két igen fontos körülményt kell figyelembe venni:

— egyrészt számolni kell azzal, hogy 1968. január 1. óta a gazdálkodásnak ezen a szintjén is fokozott mértékben érvényre kell juttatni a Magyar Néphadsereg, s ezen keresztül a népgazdaság összérdekeinek védelmét. Ez minden esetben elsődleges és kiemelt elvként kell, hogy érvényesüljön az ellenőrző munkában;

— másrészt számításba kell venni, hogy a gazdálkodó egységek hatáskörének bővítése nagyobb lehetőséget nyújt a központi akarattól kisebb-nagyobb mértékben eltérő döntések meghozatalára, amely döntések esetenként visszaéléssé is válhatnak, illetve kárt okozhatnak.

Mindez rugalmas gazdasági ellenőrzést követel a magasabbegység hadtáptörzsektől.

Az ellenőrzés egyik fő céljaként a minőségileg kiszélesedett gazdálkodási feladatok elvégzésének hatékony elősegítését kell megjelölni. Elsősorban azt kell érvényre juttatni, hogy a kezdeményezés és a rugalmasság ne a törvényesség megsértése árán jusson érvényre. A központi akarat és a helyi érdekek megfelelően találkozzanak. Az ellenőrzés fő célkitűzését a gazdálkodás hatékonyságának vizsgálata és a minőségi szemlélet érvényrejuttatásának elemzése képezze. A tevékenység elemzésének egyik fő motívuma pedig a statisztikai módszerek széleskörű alkalmazása legyen.

Az ellenőrzések általában az alábbi elvi követelményeknek feleljenek meg:

— hatékonyan segítsék a parancsnokok, politikai munkások, parancsnok-hadtáphelyettesek, szolgálatiág-vezetők helyes gazdasági szemléletének és gyakorlatának kialakítását, formálását;

— bátorítsák a parancsnokokat, illetve az általuk megbízottakat a számukra biztosított hatáskörök ésszerű gyakorlásában;

— határozott fellépést biztosítsanak a felelőtlenség, a mulasztások, a hatáskör túllépés, a Magyar Néphadsereg érdekeit sértő gazdálkodási módszerek alkalmazása ellen, más szóval — az új gazdálkodási elvek adta lehetőségek maximális kihasználása mellett — érvényesüljön a központi akarat, valamint a törvényesség;

— legyenek komplexek és átfogó jellegűek, s ezen keresztül segítsék elő az adott csapat gazdálkodásának egy időben történő teljeskörű vizsgálatát;

— fokozott mértékben legyenek elszámoltató jellegűek;

— biztosítsák az ellátási feladatok állandóan növekvő színvonalon történő megvalósítását;

— hiba-megelőző és feltáró jellegűek mellett megállapításaikkal szolgáljanak alapul a helyes és szükséges intézkedések kellő időben történő kiadásához.

Csak a fentiekben vázolt, elvi alapokon nyugvó ellenőrzés képes megnyugtató módon biztosítani a gazdálkodásra vonatkozó szabályok betartását, s a személyi állomány megfelelő színvonalú anyagi, egészségügyi ellátását.

A gazdálkodó hadtáptörzsek gazdálkodással kapcsolatos új feladatokat általában az MNHF 4/68. sz. utasítása és az azzal összefüggő további utasítások, intézkedések határozzák meg.

A gazdálkodó egységek és alegységek hadtápszervei, valamint az őket ellenőrző magasabbegység hadtáptörzsek fő feladatukat az említett utasítások és intézkedések követelményeinek betartására kell, fordítsák.

A gyakorlati életben ennek az igénynek a teljesítése következetes, előrelátó munkát követel a hadtáptörzsektől. Az előző évhez képest a gazdálkodó, s az őket ellenőrző hadtáptörzseknek fokozott figyelmet kell fordítaniuk a megnövekedett csapathitelek pontos felszámítására. Már a felszámítás során törekedniük kell a csapatbeszerzések körének bővítéséből fakadó előnyök kihasználására. Az ellenőrző magasabbegység hadtáptörzsek megnövekedett felelősségének abban kell tükröződnie, hogy a felszámítások helytállóságát kritikai elemzéssel bírálják felül, megelőzve ezzel a jogos igények kielégítésének elmaradását, illetve a törvénytelenéseket és visszaéléseket. Különösen fontosnak tartjuk ennek hangsúlyozását akkor, amikor már rendelkezünk évekkel ezelőtt szerzett olyan tapasztalatokkal, amelyek bizonyítják, hogy a felületes ellenőrző munka ellátási zavarokat, illetve készletfelhalmozódást okozhat.

Körütekintő gondossággal kell biztosítani azt is, hogy a jelentős értéket képviselő és megfelelő gazdálkodási lehetőséget nyújtó csapathitelek elsősorban rendeltetésüknek megfelelően kerüljenek felhasználásra. E feladatot legeredményesebben maguk a gazdálkodó egységek hadtápszervei tudják megoldani. Az ellenőrző magasabbegység hadtáptörzsek is sokféleképpen segíthetik e követelmény érvényesülését alárendeltjeiknél. Ezek közül a hitelátcsoportosítások feletti ellenőrzés jelentőségére kívánok rámutatni. Úgy vélem, a magasabbegység hadtáptörzsek akkor segítik a leghatékonyabban a csapathitelek gazdaságos felhasználását, ha egyrészt bátorítást adnak azok számára, akik nem használják ki az átcsoportosításra adott jogkörben rejlő lehetőségeket, másrészt megfékezik az indokolatlan át-, majd visszacsoportosításokat az erre hajlamos parancsnokok és más átcsoportosítás jogkörrel felruházott vezetők eseteiben. Igen fontosnak tartom, hogy a magasabbegység hadtáptörzsek rendszeresen ellenőrizzék a póthitelek felhasználását, mivel az egységek a részükre adott — indokolt — póthiteleket kizárólag a póthitelt engedélyező intézkedésekben megjelölt célra használhatják fel.

Az új gazdaságirányítási rendszer egyik alapvető jellemzője az észszerű takarékoság elvének állandó érvényesülése. Ez azt követeli a gaz-

dálkodó egységek hadtáptörzseitől, hogy meghatározott célokból törekedjenek ésszerű megtakarítások elérésére. Ennek érdekében érvényre kell juttatniuk azokat a rendszabályokat, amelyek a legkisebb ráfordítással biztosítják a legeredményesebb gazdálkodást.

A magasabbegység hadtáptörzsek ellenőrzéseik során elsősorban e rendszabályok következetes betartását kell, hogy ellenőrizzék. Természetesen gondoskodniuk kell a fokozatos gazdálkodás folytán keletkező pénzmaradványok következő évre történő átviteléről, illetve a pénzilletmények visszatartásáról, ha a pénzmaradványok feladat elmaradásból, tervezési hibákból vagy honvédségi érdekeket sértő intézkedésekből keletkeztek. Esetenként szükségessé válhat azon céloknak a magasabbegység részéről történő meghatározása, amelyre az érintett csapat a maradványt fordítani köteles.

Egészen új az egységeknek az a joga, hogy a csapatbeszerzés körébe utalt anyagokban okozott károk megtérítéséből, valamint az e körbe tartozó elhasználódott anyagok kiselejtezéséből, továbbá hulladékok értékesítéséből származó bevételeket saját hatáskörükben felhasználhatják. Eddigi tapasztalataim szerint e jog gyakorlásában bizonyos fokú bátortalanság tapasztalható. Amellett, hogy a magasabbegység hadtáptörzsek ellenőrzéseik során megfelelő bátorítást kell adniuk e jogkör alkalmazásához, elsősorban azt kell vizsgálniuk és biztosítaniuk, hogy a kártérítésből származó bevételeket a károk kellő időben történő helyreállítására, a hiányzó anyagok pótlására, a selejtített és hulladék anyagok értékesítéséből eredő bevételeket pedig az ellátás színvonalának emelésére fordítsák az alárendeltek.

A harckészültség és a kiképzés zavartalanságának biztosítása érdekében az egységeknek alkalmazniuk kell a javító, fogyó — és karbantartó anyagokkal való ellátásban, beszerzésben a helyi fegyvernemi anyagi szolgálatokkal, illetve a közeli csapatokkal való együttműködést. E feladat teljesítésének szép eredményeivel találkoztam elsősorban a közös helyőrségű gazdálkodó egységeknél. E kérdés vizsgálata során a magasabbegység hadtáptörzseknek biztosítaniuk kell, hogy a hadtápszolgálat és a fegyvernemi anyagi szolgálatok között szükséges anyag átadás-átvételle, — ha az a harcészültség és kiképzés zavartalanságának biztosítása érdekében szükséges — fenntartás nélkül sor kerüljön, azonban csak olyan anyagokra terjedjen ki, amelyek az érintett szolgálati ágakban egyaránt használatosok és felhasználásuk szakszolgálati utasításokban van szabályozva. Az átadás-átvétel minden esetben okmányváltás, illetve a csapatok közötti átadás-átvétel mindenkor okmányváltás és térítés ellenében történjen. Az ellenőrzés ezen túlmenően ösztönözzön is arra, hogy a helyi inkurens anyagokat más szolgálati ágakban — a fenti követelmények biztosításával — felhasználják.

Mint ismeretes a gazdálkodás egyik fokmérője az anyagok minősége, elhasználtsági foka, állapota. A jól gazdálkodó egységeknél a katonák jó minőségű ruházatban járnak, teljesen ép edényzetből étkeznek, selejtmentes anyaggal oldanak meg feladatokat. Annak érdekében, hogy ez minden egységnél meglegyen, az egységeknek rendszeresen élniük kell kibővített selejtítési jogkörükkel, illetve intézkedéseket kell tenniük a

használhatatlanná vált anyagok rendszeres kiselejtítésére. A külső ellenőrzésnek pedig főleg azt kell biztosítania, hogy az egységek hatáskörébe utalt selejtítéseket a szakmai utasításokban foglaltaknak megfelelően, s ne a bekövetkezett hiányok eltussolása céljából végezzék.

Az új gazdaságirányítási rendszer gyakorlati bevezetése nyomán az egységeknél végzendő javításokat a parancsnok technikai helyettesek koordinált terve alapján a kölcsönösség jegyében kell végrehajtani. Az egység hadtáptörzsekre tehát jelentős együttműködési feladatok hárulnak. Ezt elsősorban a PK Techn. h. irányába kell élővé tenni. A magasabbegység hadtáptörzsekre hárul az a feladat, hogy elősegítsék a javítószervekkel rendelkező szolgálati ágak közötti kölcsönös együttműködést, biztosítsák az esetleges visszaélések megelőzését.

Igen lényeges változások következtek be a belső ellenőrzések rendszerében.

Új tartalommal, új módszerrel, nagyobb hatékonysággal kell az egységeknek belső ellenőrzéseiket végrehajtaniuk. Az alárendelték ellenőrző tevékenységének vizsgálata során a magasabbegység hadtáptörzseknek a fő figyelmet az elrendelt gyakoriság, a szükséges részletesség betartásának és az ellenőrzések hatékonyságának elemzésére kell fordítaniuk. Ezen belül is meg kell vizsgálni, hogy az adott egységen belül folyó belső ellenőrzés hogyan szolgálja a társadalmi tulajdon védelmét.

A belső ellenőrzések helyzetének megítélésekor abból kell kiindulni, hogy a végrehajtott ellenőrzések mennyiben biztosítják elsősorban a gazdálkodásra vonatkozó szabályok betartását, a személyi állomány magas színvonalú ellátását. A kötelező ellenőrzések számszerű teljesítése esetén sem ítéltető megfelelőnek, vagy kedvezőnek a belső ellenőrzések helyzete, ha a harcészültség anyagi biztosításában, az ellátásban, a gazdálkodásban, s az anyagi fegyelmi helyzetben rendellenességek mutatkoznak.

Az ellenőrzések helyzetét valamennyi egységnél a belső ellenőrzés egész rendszerének vizsgálata alapján kell értékelni. Ennek megfelelően a század-, ütegparancsnokok a szolgálatiág-vezetők és a PK HTPH-ek által végzendő ellenőrzéseket kell a magasabbegység hadtáptörzseknek felül bíráltniuk. Minden esetben meg kell vizsgálni az egységparancsnok felelősségének érvényesülését is mind az ellenőrzések megszervezésében és végrehajtásában, mind az ellenőrzések realizálásában. Nem lehet hatékony a belső ellenőrzés ott, ahol a párt és politikai szervek nem nyújtanak konkrét segítséget az ellenőrzések hatékony végrehajtásához.

AZ ELLENŐRZÉSEK TERVEZÉSE, ELŐKÉSZÍTÉSE ÉS DOKUMENTÁLÁSA

A hadtápbizottsági ellenőrzéseket, a részleges anyagi vizsgálatokat és a legfontosabb céllenőrzéseket a kiképzési és naptári tervvel összhangban, 8 hónapos távlatban célszerű az időszakos munka- és ellenőrzési tervben rögzíteni. Biztosítani kell, hogy minden alárendelt évenként egy alkalommal ellenőrzésre kerüljön. Ennek kapcsán merül fel annak kérdése, hogy lehetséges és szükséges-e a magasabbegység közvetlen al-

egységeinél is évente hadtápbizottsági ellenőrzés végzése. Gyakorlati tapasztalatokra alapozott véleményem szerint a jelenlegi rendszer bizonyos differenciálása szükséges. A magasabbegység egységeinél az évente egy alkalommal végzett bizottsági ellenőrzés elégséges és szükséges. A közvetlen alegységeknek a magasabbegység hadtáptörzse részéről történő hadtápbizottsági ellenőrzésénél célszerű mérlegelni a 2 évenkénti ellenőrzést. Ez a differenciálás növelné az ellenőrzések hatékonyságát, annak minőségét.

Valamennyi ellenőrzést az esedékesség idején konkrét időpontokkal a havi munka- és ellenőrzési tervekben úgy célszerű megtervezni, hogy a tervből egyértelműen leolvasható legyen a végrehajtottság helyzete is. Már a tervezés során törekedni kell arra, hogy az egy helyőrségben diszlokált több alárendelt csapat hadtápszolgálata, vagy legalább az „utaltakat” ellátó és az „utaltak” egyidőben kerüljenek ellenőrzésre.

Helyes, ha a társ magasabbegység PH HTPH-ek egyeztetik a közös helyőrségű csapataik egyidejű ellenőrzését.

Az ellenőrzések előkészítésének főbb fázisait: — az ellenőrzési program kidolgozása; — az ellenőrzési program alapján a bizottság elnökének eligazítása; — az ellenőrzés részletes végrehajtási tervének kidolgozása; — az ellenőrző bizottság felkészítése és eligazítása; — a bizottság felkészültégének ellenőrzése képezi.

Véleményem szerint a programot két részre bontva célszerű elkészíteni. Az I. részt helyes, ha a magasabbegység PK HTPH és a HTP TÖF közösen állítják össze. A II. rész — az ellenőrzés részletes végrehajtási terve — kidolgozásával az ellenőrzésben résztvevőket célszerű megbízni, ezek munkáját a HTP TÖF fogja össze, s koordinálja.

Az ellenőrzéseket, formájuktól függetlenül, mindenkor elemző módszerrel kell végrehajtani. Ez megköveteli, hogy a megvizsgált tényeket elemekre bontva célszerűen csoportosítsuk, összehasonlítva, absztrakció — elvonatkoztatás — útján tárjuk fel a munkában érvényesülő összefüggések, tendenciák természetét. A gazdálkodás új vonásai kapcsán különösen gondot kell fordítani a bizonylatok, nyilvántartások és elszámolások elemző módon történő ellenőrzésére. A hibák, szabálytalanságok észlelése esetén minél mélyebben fel kell tárni azok okait.

Különösen fontosnak tartom az ellenőrzött egység PK HTPH és törzse munkaidejének, a kötelező mutatók, illetve tervszámok és tényszámok között mutatkozó eltéréseknek, az ellátás, a végzett munka minőségének elemzését. Az elemzésnek különösen ez az utóbbi területe játszik nagy szerepet a távlatokban kiadandó értékelések, intézkedések megalapozásában, s a továbbiakban várható színvonal alakulásának helyes megítélésében. Igen fontos, hogy minden nagyobb kérdés vizsgálatának lezárásakor vonjunk le a szükséges következtetéseket a pozitív oldalak erősítésére, valamint a hibák hatékony megszüntetésére.

Megfontolt és mélyreható elemzést kíván az ellenőrzöttek tevékenységének helyes előrevivő, tárgyilagos, minden szubjektívizmustól mentes értékelése. Ennek során választ kell keresnünk arra, hogy az ellenőrzött egységnél a vezetés ösztönös intézkedéseken vagy tervszerű, gondos, előrelátó elemzésekre, kontrollszámításokra épített döntéseken alapul-e.

A magasabbegységek ellenőrző tevékenységével szemben mindinkább fontos követelménnyé válik az, hogy a gazdálkodás eredményeit, helyzetét maximálisan számszerűsítetten, mutatókban rögzítsék az ellenőrzés dokumentációjában. Csak így lesz meggyőző az a konklúzió, amelyet a végzett munkáról az ellenőrzöttek számára leírnak.

Fontos a tervekben, kimutatásokban foglaltakat a gyakorlattal is kontrolálni. Ennek érdekében minden esetben meg kell vizsgálni, hogy a számok vetülete hogyan néz ki pl. az elhelyezési körletekben, a feltálat étkezéseknél vagy a katonák szóbeli tájékoztatása tükrében.

Az ellenőrzés során mindig csak bizonyítható megállapításokhoz lehet ragaszkodni. A feltételezés, az ellenőrzők szubjektív véleménye, a jelzők indokolatlan fokozása jelentős mértékben csökkenthetik az ellenőrzés hitelét, komolyságát.

Az ellenőrzések dokumentációjának kettős jelentőségét lehet kiemelni. Egyrészt segítséget nyújt az ellenőrzötteknek a fejlődés fő területeinek, s a hiányosságok okainak megismeréséhez, továbbtanulmányozásához, másrészt az ellenőrzők számára biztosít fontos információt.

A hadtápbizottsági ellenőrzésekről, valamint a részleges anyagi vizsgálatokról bizottsági jegyzőkönyvet kell készíteni.

Az elmúlt évek során szerzett tapasztalatok szerint a jegyzőkönyvek eddigi szerkezete — több vonatkozásban — ma már bürokratikus. A vezetés korszerűsítésének, hatékonyságának igénye megköveteli, hogy az elért eredményekre, valamint a munkában tapasztalt hiányosságokra vonatkozó tényeket a korábbinál sokkal koncentráltabban, sokkal rövidebben, sokkal inkább a lényegre mutatóan rögzítsék a jegyzőkönyvek. Elsősorban azzal a gyakorlattal értek egyet, mely szerint a lefolytatott ellenőrzésről 2 példányban egy rövid, maximum 10—12 oldalas, minden alapvető területet tárgyaló, összefoglaló jegyzőkönyv készül. Az a helyes, ha a jegyzőkönyv a főkérdéseket — vezetés, harckészültség, kiképzés, gazdálkodás, anyagi fegyelem — és a szolgálati ágakat egy-egy pontként rögzít, továbbá valamennyi pontot az elért eredmények, majd a feltárt hiányosságok szerint taglal. Szükséges egy-egy pont végén a benne foglalt kérdésről kialakult összegezett vélemény leírása. Ezzel egyidejűleg indokolt, hogy a feladatok minden általánosságtól mentesen kerüljenek a jegyzőkönyvbe. A mindenkori helyzettől függően ott, ahol szükséges, a feladatokkal együtt kell meghatározni a feladatok végrehajtásának célszerű módszereit is.

A jegyzőkönyvet, ha az ellenőrzés parancsnoki vagy fegyvernemi főnöki bizottsági ellenőrzés keretében folyt le, úgy a főbizottság jegyzőkönyvének mellékleteként a parancsnok, illetve a fegyvernemi főnök útján célszerű kiadni. Ebben az esetben is biztosítani kell, hogy az előljáró parancsnok által aláírt intézkedésbe az ellenőrzött parancsnok hatáskörébe tartozó hadtáp jellegű feladatok is rögzítve legyenek. A hadtáptörzs önálló ellenőrzése esetén kísérő ügyirattal, a magasabbegység PK HTPH önállóan adja ki a jegyzőkönyvet, s határozza meg külön a parancsnok hatáskörébe tartozó feladatokat.

A céllenőrzés tapasztalatait a helyszínen a nyilvántartási könyvek-

ben, tervekben és egyéb okmányokban, a magasabbegység hadtáptörzsnél pedig „feljegyzés”-ben célszerű rögzíteni, s általánosítható tapasztalatait PK HTPH-i intézkedésekben lehet hatékonyan közreadni.

Ismeretes, hogy az ellenőrzések tényleges eredménye, ösztönző ereje a hozzá fűződő következmények révén érvényesül.

Véleményem szerint a realizálás körébe sorolható: — az ellenőrzést követő tájékoztatók megtartása a parancsnok, a PK HTPH, a hadtáptörzs, a párt- és politikai szervek képviselői számára; — a jól dolgozók elismerése, a mulasztók felelősségrevonása; — a magasabbegység illetékes fegyvernemi főnökének tájékoztatása az ellenőrzés tapasztalatairól; — az ellenőrző szerv hatáskörében meg nem oldható problémák jelentése az illetékes előljáró szerveknek; — a szükséges intézkedések kiadása a követelmények megszabására, a határidőkre; — és végül a kontroll vizsgálat.

A kontroll vizsgálat nem kötelező, hasznosságához azonban nem fér kétség. E téren — álláspontom szerint — az ellenőrzéseknek azt a tekintélyét kell biztosítani, hogy a végrehajtást ne a kontroll vizsgálatokkal kelljen „kierőszakolni”. Végrehajtásának szükségességét a mindenkori helyzet határozza meg. Alapvető követelmény az, hogy a kontroll vizsgálatot ugyanazon személyek hajtsák végre, akik az alapellenőrzést végezték.

A cikkben többször hangsúlyoztam az ellenőrzések komplex jellege biztosításának szükségességét. A magasabbegységek ellenőrző munkája ennek jegyében teljességgel fel kell ölelje a hadtápalegységek rendszeres ellenőrzését is. Erről azonban sokkal többet kell szólni, melyek e cikk kereteit meghaladják.

Az alárendelt csapatok hadtápszerveinek ellenőrzésében szerzett tapasztalatok alapján a legújabb parancsok, utasítások és intézkedések szellemében a fentiekben vázoltam az ellenőrző munka színvonalának növelésére kialakított gondolataimat.

Úgy vélem, mind a központi szerveknél, mind a csapatoknál sokan vannak, akik e témával kapcsolatos publikációkat nagy érdeklődéssel, rendszeresen tanulmányozzák, s elismerésre méltó kutatómunkát folytatnak az ellenőrző munka hatékonyságának növelésére. Ezért érdeklődéssel várom hozzászólásaikat.

A Magyar Néphadsereg egyes élelmezési szakanyagai és a háborús élelmezési szakanyag ellátás néhány kérdésének fejlesztési helyzete és perspektívái

Babarczy Tivadar alezredes

A világméretű tudományos és műszaki fellendülés alapvető változásokat hozott egyrészt egy elkövetkező háború jellegében, másrészt a hadsereg és a népgazdaság háborúra történő felkészítésében.

A tudomány és technika fejlődése szinte rohamos fejlődést eredményezett mind a haditechnikai eszközök, mind a fegyverfajták területén. Az a tény, hogy a fegyveres harc eszközei ilyen jelentős mértékben fejlődtek, törvényszerű és forradalmi változást idézett elő az egész hadművészet területén.

Szokolovszkij: „Hadászat” című könyvéből idézve: „Teljesen megalapozott következtetés, hogy egy esetleges világháború — a fegyveres harc eszközeit tekintve — *rakéta-atomháború lesz.*”

Anélkül, hogy e megállapítást kategórikus tételként kezelnénk, — ismerve a kérdésben jelenleg fennálló feltételezések valószínűségét — egy esetleg szélső alternatívaként elfogadhatjuk, egyben erre mint határértékre alapozva célszerű a tudományos és technikai felkészültséget célkitűzésként meghatároznunk.

A Magyar Néphadsereg várható háború tevékenységét tekintve és az ellenség hadászati céllal alkalmazott tömegpusztító fegyvereinek hatásait figyelembe véve, az MN élelmezési szolgálata egyes szakanyagainak fejlesztése, valamint a háború alatti ellátási feladatokra történő felkészítése minden körülmények között abból kell kiinduljon, hogy a harcászati és hadműveleti feladatok végrehajtása során tömegpusztító fegyverek hatásával számolni lehet.

E következtetés alapján megállapítható, hogy az MN elvonuló csapatai hadműveleti, illetve harcászati tevékenysége — szintén szélsőértékként számítva — várhatóan a következő, az élelmezési szolgálat szempontjából is fontos sajátosságokkal rendelkezhet:

1. A hadműveleti terület és az ott található anyagok, eszközök és létesítmények jelentős része ABV fegyverek által szennyezett lehet.

2. A harc, illetve hadművelet végrehajtása során a csapatok széles körű manőverével lehet számolni, amely minimálisra csökkenti egy-egy adott területen az ellátással kapcsolatos tevékenységet.

3. Mind a csapatok, mind az előjáró szervek mozgó anyagi készleteiben jelentős veszteségek keletkezhetnek.

4. A hadművelleti területen felhalmozott anyagi készletek és ipari objektumok jelentős része megsemmisülhet.

5. A személyi állomány fokozott fizikai és pszichés igénybevételnek lesz kitéve, amely különleges ellátási követelményeket feltételez.

6. A személyi állomány nagylétszámú és ún. „kombinált” sérülésével kell számolni, amely ugyancsak különleges ellátási követelményeket vonhat maga után.

Igen fontos következtetés a jövő háborújával kapcsolatban az is, hogy a háború „óriási távlati kiterjedésével” lehet számolni, amelyet leegyszerűsítve — elvonatkoztatva a háború világrészekre és világűrre történő kiterjedésétől — úgy fogalmazhatnánk meg, hogy a háterszág minden részét érhetik az ellenséges fegyverek pusztító méretű hatásai.

Ennek figyelembevételével várhatóan fel kell készülni a következőkre:

1. A háború kezdeti időszakában mind a városok, mind az ipari objektumok jelentős rombolást szenvedhetnek.

2. A nem kellő védeettséggel tárolt honvédségi és állami készletek nagy része megsemmisülhet vagy erősen szennyeződhet.

3. A be nem takarított mezőgazdasági termékek, a városok és az ország egyes részein nem kellően védett mesterséges vagy természetes vízelőhelyek megsemmisülnek, vagy erősen szennyeződnek.

4. Az utánszállítási lehetőségek — az utak és vasutak erős megrongálódása miatt — minimálisra korlátozódnak.

5. A polgári lakosság és a háterszági (nem elvonuló) honvédségi állomány nagylétszámú sérülése várható, ugyanakkor számolni kell a polgári lakosság városokból vagy szennyezett zónákból történő kitelepítésével.

A jövő háborúját várhatóan jellemző néhány következtetés — amelyek elsősorban mint az élelmezési ellátást meghatározó vagy döntően befolyásoló tényezőkként kerültek kiemelésre — alapvetően meghatározhatják az MN élelmezési szolgálatának tudományos és technikai fejlesztését.

Az MN élelmezési szolgálatának felkészítése és fejlesztése érdekében, a jövő háborújának felsorolt jellemzőiből alapkoncepcióként az alábbiak vonhatók le:

I.

A hadművelleti területre elvonuló csapatok ellátását befolyásoló tényezők és a korszerű élelmezési ellátás érdekében megvalósítandó feladatok:

Mivel a harctevékenységek végrehajtásában mindinkább kevesebb szerepet kap az állóharc, illetve a szemben álló felek közvetlen harc-

érintkezésből vívott fegyveres harca, ugyanakkor jelentős szerepet kap a manőverező jellegű támadó tevékenység, az élelmezési ellátást várhatóan a következők jellemzik:

- kevés idő fog rendelkezésre állni a különféle — de főleg főtt — ételek elkészítésére, ugyanakkor az ételek elkészítését — főzés vagy felmelegítés — többnyire menet közben kell végrehajtani;

- rövid idő alatt kell megoldani az ételek és élelmiszerek személyi állomány részére történő kiosztását, esetleg azzal is számolni kell, hogy a teljes harcfelelő végrehajtása során nem lesz lehetőség az ételek és élelmiszerek hagyományos módon történő kiosztására;

- a sok mozgás és a támadás viszonylag nagy üteme miatt — főleg alegység és egység szinten — nehezen valósítható meg az élelmiszerek naponkénti rendszeres utánszállítása;

- a csapathadtápon belül, várhatóan az egyes területeken eltöltött rövid idő miatt nem lesz lehetőség a helyszíni készletek felderítésére, bevizsgálására és igénybevételére;

- jelentős mértékben lecsökken a csapatok élelmezésében igen fontos szerepet játszó kenyér előállítására fordítható idő.

A felsoroltak alapján a háborús élelmezési ellátás korszerűsítése érdekében kitűzött fejlesztési feladatok — egy változathan — a következők lehetnek:

1. A hadműveleti területen harcoló csapatok részére kialakított hadi-norma olyan élelmiszereket tartalmazhat, amelyekből:

- rövid idő alatt elkészíthetők a megszokott ételfajták,

- az ételek elkészítése különleges előkészítési munkát és szakértelmet nem igényel,

- egyes étkezésekre (esetleg több étkezésre) előre adagolt olyan tartósított készételek kerülhetnek kiadásra a katona részére, amelyek a közvetlen fogyasztás előtt a katonai által felmelegíthetők,

- napi háromszori étkezés esetén egy-egy alkalommal csak egytál étel kerül kiszolgáltatásra, — tekintettel arra, hogy mind az ételkészítésre, mind a kiosztásra és fogyasztásra kevés idő áll rendelkezésre —, de ez biztosítja a táplálkozásélettanilag szükséges kalória és tápanyag-mennyiséget.

2. Különösen fontos feladatként jelentkezik a korszerű háborús élelmezési ellátás érdekében a napi hús kiszabot biztosítása. Ismert tény az, hogy a friss húsból készült ételek egyrészt a megszokás, másrészt a nem tökéletes tartósítási technológia miatt nehezen pótolhatók. Nem igaz azonban az, hogy nem lehet előállítani olyan tartósított húsetelt (gondolok itt a pörkölt alapú és szelet húsokra), amelyek mind ízre, mind összminőségre megközelítik a friss húsból készült húseteleket.

A harcoló csapatok húsellátásának biztosításában az alapvető megoldást az jelentheti, ha a tartósított húsetelekből (pörkölt, tokány, paprikás, szelethús, vagdalthús stb.) megfelelő minőségben elegendő választékot hozunk létre. Természetes, hogy a húsetelekek helyett csak átmenetileg adható az ún. „K” húskonzerv.

Azon túlmenően, hogy a tartósított húsetelekek élettanilag teljes mértékben megegyeznek a friss húsból készült ételekkel, biztosítják a fo-

gyasztásra történő gyors és egyszerű elkészítést, különleges tárolási követelmények betartását nem igénylik, továbbá mind az időjárás, mind a tömegpusztító fegyverek szennyező hatásától védettek.

Helytelen lenne azonban teljes egészében csak a tartósított húselektre alapozni a hadműveleti területre elvonult csapatok húsellátását. Feltétlenül számolni kell a friss hús helyszíni biztosításával, esetleg a friss vagy fagyasztott hús hátországból történő utanszállításával is. Ebben az esetben azonban feltétlenül ki kell alakítani a biztosítás helyétől a felhasználóig egy ún. „hűtőláncot”, amely lehetőséget nyújt a friss hús, ellátási tagozatonkénti legalább 24 órán keresztül történő hűtött tárolására, még a nyári nagy melegben is.

3. A jelenlegi helyzetben különlegesen nehéz fejlesztési feladat az alegység és egység ellátási tagozatán belül szükséges, megfelelő kapacitású hűtőberendezések kialakítása. Ismeretes, hogy a jelenleg meglevő hűtőgépkocsik, hűtő- és tároló kapacitásukat tekintve nem szükségesek — tehát nem is alkalmazhatók — az egység ellátási tagozatán, ezért ide egy megfelelő hűtő- és tároló kapacitással rendelkező hűtőgépkocsi kialakítása válik szükségessé.

4. A közvetlen felhasználást végrehajtó ellátási tagozat — a zászlóalj élelmezési alegysége — viszonylag kis mennyiségű friss hús és hentesárú szükségletének tárolására jelenleg nem rendelkezik megfelelő hűthető tároló térrel. Részben a kis mennyiségből adódó gazdaságtalanság és részben a technikai nehézségek miatt arra nincs lehetőség, hogy ezen az ellátási tagozaton klasszikus értelemben vett hűtőberendezés kerüljön rendszeresítésre. Ettől függetlenül, feltétlenül meg kell oldani ezen az ellátási tagozaton is, legalább egy napi friss hús és hentesárú minimum 24 órán keresztül történő hűtését.

5. A harctevékenységek nagy mozgékonyasága miatt, feltétlenül számolni kell a melegétel, és hideg időben a melegítő ital menet végrehajtása alatti elkészítésével. Ismert előttünk az, hogy a jelenleg rendszerezett fatüzelésű mozgókonyhákban a menet alatti főzést csak különleges módszerek alkalmazásával lehet végrehajtani. Ugyanakkor ezek a mozgókonyhák szélesebb skálájú főzéstechnikai megoldásokra lehetőséget nem nyújtanak (pl. szelethús sütés stb.), és csak két igen lényeges hibát említve, egyrészt a menet alatti szennyeződéstől nem védhetők, másrészt a vontató gépkocsinál keskenyebb nyomtávval rendelkeznek, ezáltal a terepen könnyen borulnak.

Mindezek alapján összegezhető, hogy az ellátási követelmények biztosítására ki kellett alakítani egy olyan mozgókonyhát, amely a felsorolt negatívumokkal nem rendelkezik, de ezen belül is elsősorban folyékony tüzelőanyaggal működtetve, menet alatti főzésre is alkalmas.

6. Az olyan kislétszámú alegységek és csoportok részére, amelyek huzamosabb időn keresztül az ellátó alegységüktől távol tevékenykednek, de nyersanyagot tudnak magukkal szállítani (pl. forgalomszabályozó, híradó stb. alegységek) szintén szükségessé válik egy korszerű tüzelőberendezéssel ellátott kisebb űrtartalmú főzőegység kialakítása.

7. Mivel korszerű harcban nem minden esetben kerülhet sor a személyi állomány melegételének mozgókonyhán történő elkészítésére, ezért

a hadinorma úgy került megállapításra, hogy abból naponta egy darab készételkonzerv kerülhet kiadásra. Szükség esetén 2—3 db készételkonzerv is kiadható, mivel az alegység több javadalmazás élelem készlettel rendelkezik.

A készételkonzervek felmelegítésére az elmúlt évek során kialakított állvány és pasztilla megoldás részben gazdaságossági, részben technikai okok miatt nem a legmegfelelőbb, ezért indokolt e feladat végrehajtására korszerűbb eszköz kialakítása.

8. A felsorolt, részben élelmiszer-, részben élelmezési technikai eszköz fejlesztési feladatok meghatározása után felvetődik a következő kérdés: „Lehet-e hadműveleti viszonyok között megfelelő ellátást biztosítani — a felsorolt tényezők tudatában — az úgynevezett hagyományos, nyers élelmiszerekből?”

Egyszerű következtetés alapján rögtön adódik a válasz „nem”, mert a harc feladat végrehajtása során:

- nincs elegendő idő és munkaerő a nyers élelmiszerek főzés előtti megmunkálására (pl. burgonyahámzás stb.);

- nincs elegendő idő a hosszú főzési időt igénylő nyers élelmiszerekből az ételek elkészítésére (ismert, hogy a szárazhüvelyesekből készült étel főzési ideje, az előkészítés figyelmen kívül hagyásával, 2—3 óra).

A megoldás egyik módszere a dobozott készétel azonban csak technikailag és technológiailag elfogadható, mivel mind gazdaságossági, mind szállítási szempontból igen rossz mutatókkal rendelkezik. Gondoljunk itt csak arra, hogy ezek a dobozok, a bennük elhelyezett ételek értékének mintegy kb. 50%-ba kerülnek, a lemez többnyire import anyag, a doboz relatíve nagy súlyú, ugyanakkor az egyébként helyszíni biztosítást igénylő főzővíz a dobozban kerül utanszállításra.

Mindezek alapján helyesnek tűnik a különféle szárítmányok előállítása és rendszerbevitel, amelyek legfontosabb tulajdonságai a következők:

- viszonylag kis súlyuk és térfogatuk van,
- egyszerűen csomagolhatók és szállíthatók,
- tárolásuk egyszerű, mivel sem a hidegre, sem a melegre nem érzékenyek,
- viszonylag hosszú időn keresztül (3 hónaptól 1 év) tárolhatók a romlás veszélye nélkül.

- az ételkészítés ideje, a megegyező, de nyers élelmiszerekből készült étel főzési idejéhez viszonyítva 1/5-re csökken.

A szárítmányok közül is a legjelentősebbek az ún. szárított készételek (félkészételek), amelyek előzetes hőbehatással komplett készételek formájában elkészítve kerülnek szárításra.

Fogyasztásra történő elkészítésük különösebb szakértelmet — a szükséges vízmennyiség hozzáadásán és felfőzésén kívül — nem igényel. Mivel komplett ételként kerülnek szárításra, ízesítő és adalékanyagok tárolására és hozzáadására nincs szükség.

Az egyik legnagyobb problémát — és egyben a további kutatási és fejlesztési feladatot — az jelentheti, hogy a változatosság biztosítására jelenleg még elegendő választék nem áll rendelkezésre.

Jelenleg az ipar mintegy 5 fajta szárított készélt tud előállítani elfogadható minőségben (bab-, borsó-, lencse-, káposzta- és burgonyafőzelék), amelyekhez hozzászámíthatjuk a rizst és mintegy 2—3 fajta száraztésztát (ezek tulajdonságait ismerve, nyugodtan nevezhetjük őket félkészéltnek, mivel elkészítésük, víztartalmuk és a főzési idejük is hasonló a szárított készéltkéhez), összesen tehát 8—9 fajta szárítmány jöhet számításba.

E területen végzett munkában nagy segítséget nyújtottak a Konzervipari Kutató Intézet kutatói, akikkel együttműködve dolgozta ki az MN Élelmezési-szakanyag Fejlesztési Osztálya a hüvelyesek nagy nyomású gőztérben történő ún. *feltárását* (főzés helyett), amely mint ismert, minimálisra csökkenti a főzésnél jelentkező tápanyag kioldódást.

Amint ez az eddigiekből is kitűnik, de a csapatok jelenlegi ellátásából is ismert, kevés a zöldfőzelékből gyártott tartósított készétel, pedig a választékbővítés — a lehetőségek és étkezési szokások figyelembevételével — csak ezek alkalmazásával oldható meg.

Ennek megfelelően a hadseregen belüli élelmiszerfejlesztés a jövőben erre kell hogy irányuljon. Ismert azonban az, hogy a zöldfőzelékek jelenleg csak dobozott készételek formájában tartósíthatók, mivel az e célra alkalmas szárítási eljárás ún. *liofilizálás* (fagyasztással történő vízelvonás) a nagy energiaigényesség miatt különösen gazdaságtalan, de az ipar ilyen felszereléssel jelenleg nem is rendelkezik.

A hagyományos szárítással készült készételek és egyéb tartósított termékek készenléti időszakban történő alkalmazását, illetve a háborús körülményekre tervezett készletek ilyen élelmiszerekből történő létrehozását jelentős mértékben akadályozza az, hogy ezek az élelmiszerek az állandó jellegű konyhán nyers élelemből készített hasonló ételekhez viszonyítva mintegy 50—100%-kal drágábbak, továbbá az, hogy a népélelmezésben nem megszokottak.

9. Igen fontos fejlesztési feladatként jelentkezik — tartósított élelmiszerek alkalmazása esetén — egyes vitaminfajták rendszeres pótlása a katonák részére. Ezen belül is a legfontosabb a „C”-vitamin rendszeres pótlása, mivel ez, a tartósítás alatti hőkezelés hatására, de többnyire az élelmiszerek egyszerű tárolása alatt is jelentősen károsodik. Ismert előtűnik az, hogy a természetes „C”-vitamin — amely főleg a gyümölcsökben, zöldség és zöldfőzelékekben található — táplálkozásélettani szempontból optimálisabb hatású, azonban az ilyen élelmiszerek háborús körülmények közötti biztosításával csak kivételes esetekben számolhatunk. Marad tehát végül is a szintetikus (mesterséges úton előállított) „C”-vitamin adagolás lehetősége, amelyet elsősorban a különféle élelmiszerekbe bevive kívánunk biztosítani, a hadművelleti területen tevékenykedő személyi állomány részére.

10. A hadművelleti területre elvonuló csapatok élelmezési ellátásának tervezésében a legnagyobb problémát hosszú éveken keresztül a kenyérszükséglet biztosítása jelentette.

Elteltekve attól, hogy a jelenlegi tábori sütődeink technikailag még

most is viszonylag elavultak, a legnagyobb probléma a nagyon időigényes, úgynevezett *hagyományos tésztakészítési technológia*¹ volt.

Tekintettel arra, hogy korszerű harcban a magasabbegység tábori sütdője naponta legalább egyszer áttelepül, ami a gyakorlatok tapasztalata alapján mintegy 4—5 órás kiesést jelenthet, a tényleges sütésre fordítható idő (hasznos kapacitás = amikor időegységenként bizonyos mennyiségű kiszült kenyér kerül ki a kemencéből) napi 7—11 órára csökken le. Ez pedig még egy megemelt kemenceszám esetén sem elegendő a magasabbegység napi 1 ja. kenyérének előállítására.

Mindezek figyelembevételével és a Sütőipari Kutató Intézet közreműködésével került kidolgozásra az ún. gyorsított tésztakészítési technológia, amely alkalmazásával a tésztakészítés ideje a 7,5—10 órától 2—2,5 órára csökken le, ezáltal a hasznos kapacitás 5—7,5 órával növelhető. Ezzel tehát a magasabbegység tábori sütdője napi egyszeri áttelepülés esetén is mintegy 12—18 órát tud hasznosan sütni, ezzel megközelítőleg a magasabbegység napi 1 ja. kenyérmennyiségének előállítására képes.

A gyorsított tésztakészítés lényege az, hogy a hosszú érlelési időt kívánó kovászkészítés elmarad, az összes liszt, víz és egyéb anyag hozzáadásával, megemelt mennyiségű élesztővel, rögtön begadasztunk, majd a rövid 1—1,5 órás kelesztési idő után megkezdődik a táblamunka és a kenyér kiszütése.

Igen fontos ennél a technológiánál az, hogy a hagyományos eljárásnál a kovászban keletkezett különféle savakat, itt mesterséges savkeverék, ún. „*polisav*” hozzáadásával pótoljuk. Ezek a savak egyrészt a kellő ízhathatást, másrészt a romlás megakadályozásához szükséges megfelelő savfokot biztosítják.

Ezzel az eljárással a kenyér nyári időben történő tartóssága is növelhető, mivel a savfok mesterségesen könnyen beállítható.

Megoldásra váró feladat még a tábori kenyérbakozás terén:

- a jelenlegi sütőkemencék korszerű, folyékony tüzelőanyaggal történő fűtésre való átállítása, amely az intenzív hőleadás mellett a menek és áttelepülés alatti állandó hőfokon tartást is biztosítaná;
- a jelenlegi sütősátor és egységfelszerelés korszerűsítése;
- végül perspektivikus fejlesztési feladat, egy korszerű, gépkocsira szerelt, zárt felépítményű tábori sütdő kialakítása.

11. Feltétlenül említést érdemel az a kísérletsorozat, amely a csapatoknál a készenléti idő alatt tárolandó kényszerszükségletnek tartósított kenyér formájában történő biztosítását célozza.

Az MN Élelmezési-szakanyag Fejlesztési Osztály a Sütőipari Kutató Intézettel együttműködve várhatóan 1968. év végére eredményesen befe-

¹ A hagyományos tésztakészítési technológia azt jelenti, hogy a kenyérbakozás folyamatában először „kovászt” készítünk, ez kb. 6—8 órán át érik, majd a dagasztás és kelesztés folyamata következik, amely kb. 1,5—2 órán át tart, végül a táblamunka, utókelesztés és kiszütés kerül végrehajtásra mintegy 1,5—2 óra alatt. Az összes időszükséglet az első kenyér kiszütéséig egy-egy új helyen történő településnél mintegy 9—12 óra.

jezi az egy adagos (1 ja. 600—800 g) több hónapos tárolásra alkalmas, polietilén fóliába csomagolt kenyér ipari gyártástechnológiájának kikísérletezését. Ezenkívül várhatóan 1969. év végére a több évi tárolásra alkalmas dobozolt formában, úgynevezett „konzerv-kenyér” előállítás is befejezést nyer.

12. Eredményesnek ígérkező kísérletek folynak az úgynevezett komplettált kenyér előállítása terén is, amelynek során teljes értékű fehérje és zsír hozzáadásával, önmagában is táplálkozásélettanilag teljes értékű élelmiszerként lesz fogyasztható a kenyér.

13. A várható utánpótlási nehézségek miatt feltétlenül emelni kell az egyes ellátási tagozatok — de különösen a közvetlen ellátást végrehajtó zászlóalj gazdasági ellátó alegység — élelmiszerkészleteit. Mint ismeretes, jelenleg a zászlóalj 3 javadalmazás élelem mozgó anyagi készlettel rendelkezik, a katonánál levő 1 ja. „EZ” élelmen felül. Ebből 3 étkezésre készletkonzerv, 3 étkezésre hideg konzerv vagy tartós hideg élelem kerülhet kiszolgáltatásra, és a 3 napi készletből mindössze csak 3 alkalommal kell mozgókonyhán főtt ételt előállítani és kiosztani.

A jelenlegi helyzet csak megközelítőleg fogadható el helyesnek, hiszen a Varsói Szerződésben levő országok hadseregei élelmészeti szolgáltatái még ennél is magasabb élelmiszerkészlet létrehozását tervezik a zászlóalj élelmészeti alegységénél. Ezt pedig feltétlenül indokoltá teszi az, hogy a tényleges felhasználás helyén nagyobb választékot kell biztosítani, ugyanakkor a mozgókonyhák vontatására biztosított gépjárművek a jelenleginél jóval nagyobb mennyiségű élelmiszer szállítását is végre tudják hajtani. De emellett szól az utanszállítás terén várható fennakadás, és a készletek várható megsemmisülésének vagy szennyeződésének veszélye is. Ellent kell mondani azonban ennek a követelménynek akkor, ha az ellátást kizárólag nyers- és hagyományos csomagolású élelmiszerekből akarjuk biztosítani. Ahhoz, hogy a készletek optimális méretekben megemelhethők legyenek, — ismerve a zászlóalj élelmészeti alegységénél fennálló nehéz tárolási és szállítási körülményeket —, feltétlenül biztosítani kell az élelmiszerek megfelelő tartósságát, optimális súlyát és térfogatát, valamint a kellő védelmet nyújtó csomagolást.

14. A helyszínen előtalált készletek igénybevételével vagy az elfoglalt terület szolgáltatóképességének felderítésével semmiféleképpen nem számolhatunk a csapathadtápban abban az esetben, ha a harc megvívásában az előzőekben felsorolt szempontok érvényesülnek. Tekintettel arra, hogy várhatóan a manőverező jellegű harctevékenység lesz a jellemző, amikor is a beszerzéshez szükséges feltételek nem biztosítottak, ezért az ellátás végrehajtására szükséges anyagok utánpótlását minden körülmények között az előljáró készletére alapozva kell megtervezni. Természetesen nem lehet kizárni annak a lehetőségét sem, hogy a csapathadtápon belül is végezhet az élelmészeti szolgálat helyszíni beszerzést. Erre azonban csak a következő feltételek megléte esetében kerülhet sor:

— ha a háborút tömegpusztító fegyverek alkalmazása nélkül vívják meg, tehát az élelmiszerek nem szennyeződhetnek;

— ha a saját készletei elfogytak és várhatóan az előljáró sem tud részére élelmiszert biztosítani, de az élelmiszerek optimális bevizsgálási lehetősége biztosított;

— ha az előtalált élelmiszerek minden tekintetben fogyasztásra alkalmasak.

Tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén a csapathadtagon belüli helyszíni beszerzés csak szükségmegoldás lehet, erre alapozni a csapatok élelmezési ellátását nem szabad. Annak érdekében azonban, hogy a csapatok élelmezési szolgálatai a legalapvetőbb élelmiszer bevizsgálásokat végre tudják hajtani, rövid időn belül ki kell dolgozni — és ehhez a szükséges anyagi és technikai feltételeket meg kell teremteni — az élelmiszerek egyszerű és gyors bevizsgálásának módszereit.

Tekintettel arra, hogy a csapatoknál ilyen feladatok végrehajtására szervezetszerű állomány nincs, illetve a vegyvédelmi alegységek egyéb tevékenységük ellátása mellett az élelmiszerek bevizsgálását csak egyes esetekben képesek végrehajtani, az egységek és magasabbegységek élelmezési szolgálatait kell felkészíteni a feladatok végrehajtására.

II.

Az élelmezési szakanyagok tömegpusztító fegyverek hatásával szembeni védelmének kialakítása.

Az élelmezési szakanyagok tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelme részben a teljes megsemmisítés, részben a szennyeződés, illetve a fertőzés elleni védelemre osztható fel. A teljes megsemmisítés elleni védelem elsősorban a hátszágban tárolt élelmiszer tartalékok biztonságos elhelyezésére vonatkozik, míg a hadműveleti területre elszállított élelmiszerkészletek teljes megsemmisülés elleni védelme csak kevés esetben oldható meg az anyagok biztonságos elhelyezésével. Ha hadműveleti területen az élelmiszerek a tömegpusztító fegyver (atomfegyver) megsemmisítési körzetében maradtak pl. járműveken, vagy földre helyezve, kivétel nélkül megsemmisülnek, de legalább is annyira károsodnak, hogy további fogyasztásra alkalmatlanná válnak. A jelenlegi körülmények között a népgazdasági élelmiszer tartalékok biztonságos elhelyezésének és tárolásának megvalósítása, alapvetően az ezzel megbízott polgári főhatóságok feladata.

Tekintettel arra, hogy a hadműveleti területre elszállított élelmiszerkészletek várhatóan nem teljes egészében semmisülnek meg (feltételezhetően nem mindegyik ellátási tagozaton semmisülnek meg), de ugyanakkor sugárzó-, vegyi- és bakteriológiai harcanyagokkal szennyezett zónák jöhetnek létre, amelyeken át kell szállítani szennyezés-mentesen az élelmiszereket, a hadsereg szempontjából a legfontosabb megoldandó feladat az élelmiszerek szennyezéstől és fertőzéstől történő megóvása.

1. Ismert az, hogy az élelmiszerek tömegpusztító fegyverek szennyező hatása elleni védelme szinte kizárólagosan a megfelelő anyaggal végrehajtott légmentes csomagolással oldható meg. A feladat végrehajtásának nehézségét növeli az a tény, hogy a csomagolásnak komplex védelmet kell nyújtani, vagyis nem elegendő, ha csak a sugárzó anyagoktól véd,

hanem védenie kell a biológiai és vegyi szennyezéssel, valamint az időjárás károsító hatásával szemben is. A feladat, amelyet e területen meg kell oldani túlnő a hadsereg keretein, mivel tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén feltétlenül számolni kell nemcsak a szorosan vett hadműveleti terület, hanem a háterszág jelentős területeinek szennyeződésével is.

2. A hadseregen belül, a felsoroltakon kívül még egyéb különleges követelményeket is célszerű támasztani az élelmiszerek csomagolásával szemben. Ezek a következők:

— biztosítsa az élelmiszerek egyszerű és gyors rakodását, biztonságos szállítását;

— nyújtson lehetőséget az élelmiszerek mérés nélküli és a zárt csomagolások felnyitása nélküli oszthatóságára, alegység komplettek gyors kialakítására.

Természetes, hogy a felsorolt úgynevezett speciális honvédségi igények a népgazdaságban is jelentkeznek, hiszen a népgazdaságban tárolt készletek jelentős részét — ha nem is teljes egészében — hasonló igényeket kielégítő csomagolásban célszerű elhelyezni. Minden különösebb gazdaságossági számvetés nélkül is látható, hogy a vázolt csomagolástechnikai megoldás népgazdasági szempontból nem előnyös, de ha megfelelő bázist akarunk teremteni a háború alatti élelmezési ellátásnak e feladat végrehajtásának akadálya nem lehet.

Néhány gondolatban meg kell említeni az élelmiszerek védőcsomagolásának egyéb problémáit és a megoldás várható perspektíváit.

Az eddigi tapasztalatok alapján az élelmiszerek korszerű csomagolását az ún. „egységcsomagolás” útján kell megoldani.

Az egységcsomagolás területén is hasonlóan az előzőekhez, több változat kidolgozásával és létrehozásával kell számolni. Ha figyelembe vesszük azt, hogy a háború megvívásának — és ezen keresztül az élelmezési ellátásnak is több változata lehetséges, akkor az élelmiszerek csomagolását is ennek megfelelően kell kialakítani.

Olyan körülmények között, amikor a háborúban tömegpusztító fegyvereket nem alkalmaznak, vagy ha alkalmaznak, de az élelmiszerek feldolgozása nagy létszámba (több ezer fő) történik, továbbá az élelmiszeripari vállalatok nyersanyagainál, feltétlenül megfelelő a jelenleg is használt zsákolt, vagy ládázott csomagolás az alábbi módosításokkal:

— minden körülmények között több rétegű védőcsomagolást kell biztosítani,

— mind a zsákolt, mind a ládázott termékeknél el kell érni azt, hogy a különféle élelmiszerekből egyforma súly (pl. á = 50, illetve 20 kg) kerüljön csomagolásra.

Az utóbbi követelmény természetesen maradék nélkül nem valósítható meg, mivel igen sok élelmiszer térfogatsúlya jelentősen eltér egymástól. Azt azonban minden körülmények között meg kell oldani, hogy a megegyező, vagy hasonló térfogatsúlyú élelmiszerek egalizált súlyban kerüljenek csomagolásra.

Abban az esetben, amikor a háború megvívása tömegpusztító fegyverek alkalmazásával történik, a hadműveleti területre elvonult csapatok részére az élelmiszerek szinte kizárólag olyan egységcsomagolásban kerülhetnek utanszállításra, amelyek az általános követelményeken túl biztosítják a legkisebb létszámra is a zárt csomagolások felnyitása nélküli oszthatóságot. Ennél a kérdésnél az első és talán legfontosabb probléma az, hogy a vázolt csomagolástechnikai feladat végrehajtására kizárólag a tartósított vagy tartósan tárolható élelmiszerek változatai alkalmasak. A hagyományos élelmiszerek — nem beszélve a könnyen romló élelmiszerekről — csak rövid, pár hónapos szavatossági idővel rendelkeznek, ezek közül is nem egynél alapvető követelmény a tárolás alatti levegőztetés (szellőztetés). Ha figyelembe vesszük, hogy a vázolt csomagolástechnikai feladat egyébként is túlságosan rossz gazdaságossági mutatókkal rendelkezik, feltétlenül ki kell zárni a megoldásból azokat az élelmiszereket, amelyek csak rövid tárolási idővel rendelkeznek, mivel ezek felhasználásával évente több alkalommal is szükségessé válna a készletek lecserélése. Marad végül is a tartósított élelmiszerek jelenleg még nem elég széles skálája, amelyek rendszerbevitelét jelentősen akadályozhatja az, hogy a magyar néptáplálkozási szokások idegenkednek a tartósított élelmiszerektől.

Feltétlenül meg kell valósítani — együttműködve a népgazdaság illetékes szerveivel — a tartósított élelmiszerek választékának bővítését, valamint a megfelelő minőség biztosításával és a szükséges kereskedelmi propaganda kifejtésével a kereskedelmi forgalom jelentős fellendítését.

Annak érdekében, hogy háborúban a rövid tárolási idővel rendelkező élelmiszerek is a vázolt egységcsomagolt formában kerülhessenek utanszállításra — ilyen körülmények között több hónapos tárolással tervezni nem kell —, már a készenléti időben ki kell jelölni és fel kell készíteni a megfelelő élelmiszeripari vállalatokat e feladat végrehajtására. A felkészítés során ki kell dolgozni a rövid tárolási idővel rendelkező élelmiszerek megfelelő gyártástechnológiáját és biztosítani kell a várható szükséglet rövid idő alatt történő előállítására elegendő gyártókapacitást és nyersanyag készletet.

Amennyiben a megfelelő gyártó-, kereskedelmi és fogyasztói bázis kialakul, a korszerű csomagolástechnikai feladat megoldásának várhatóan egyetlen útja a következőkben vázolt „egységcsomagolás”.

4. Az eddig végrehajtott kísérletek eredményei alapján a szárítmányokra és konzervekre javasolt egységcsomagolás főbb jellemzői a következők:

a) Az egységcsomagolást egynemű élelmiszerekből, az élelmiszerek fajtájától függően 50—75—100 adagos gyűjtőcsomagolásban kell kialakítani.

b) Az oszthatóság mérés nélküli végrehajtására a csomagoláson belül, a felfőzésre várható élelmiszereknek 25 adagos fogyasztói csomagolást, a dobozott konzerveknél 1—5 és 10 adagos fogyasztói csomagolást kell biztosítani.

c) Az egynemű élelmiszereket tartalmazó különféle gyűjtőcsomagokat olyan szállítói csomagolásba kell behelyezni, amelyek:

- legfeljebb két ember által könnyen mozgathatók;
- méreteikben illeszkednek a gépi rakodás végrehajtására alkalmas nemzetközi szabvány rakodólapok méreteihez.
- egymásra helyezve önrögzítők, ezáltal nagy magasságban, egymásra rakhatók az elmozdulás veszélye nélkül;
- súlyuk és térfogatuk hátrányosan nem befolyásolja a szállítókapacitás optimális kihasználását.

5. Végül megemlíthető, hogy a végrehajtott kísérletek, valamint az ide vonatkozó irodalom alapján, várhatóan a következő csomagolóanyagok kerülhetnek alkalmazásra:

- a fogyasztói csomagolásra: a felfőzésre váró élelmiszereknél polietilén fólia és papírszak, a készétel- és húskonzerveknél fémdoboz, egyes élelmiszereknél alufólia és polietilén;
- gyűjtőcsomagolásra: polietilén fóliával behúzott, lakkozott, vagy kasírozott, többrétegű öntartó kartondoboz, felirattal, légmentesen lezárva;
- szállításra: fémből, műanyagból vagy fából készült, kb. 4 db karton befogadására alkalmas keretek, szabvány rakodólapok.

Amint a vázolt csomagolástechnikai terv mutatja, az élelmiszerek többrétegű, könnyen mentesíthető, egyszerűen szállítható és mozgatható korszerű csomagolásban kerülnének a hadművelleti területre elvonult csapatok részére utánszállításra.

6. Természetes azonban az, hogyha a Magyar Néphadsereg csapatai olyan helyzetben tevékenykednek, amikor friss élelmiszerek helyszíni beszerzésével vagy a hátszázágból történő utánszállításával lehet tervezni, illetve a háború tömegpusztító fegyverek alkalmazása nélkül kerül megvívásra, a vázolt csomagolástechnikai megoldással létrehozott készleteket felhasználni nem kell.

Mivel az elkövetkezendő háborúban egy változatként feltételezhető az is, hogy tömegpusztító fegyvereket nem alkalmaznak, a vázolt egységcsomagolástechnikai megoldást az elvonuló csapatok élelmiszer mozgó anyagi készletei csak egy meghatározott részénél célszerű alkalmazni.

III.

A sérültek és betegek háborús ételmezési ellátásának perspektívái.

Mindannyiunk előtt ismert tény, hogy a sérültek és betegek étrendje jelentősen eltér az egészséges ember étrendjétől. Leegyszerűsítve azt is mondhatnánk, hogy a sérülések és betegségek gyógyításában jelentős szerepet játszik az ételmezés, mivel a legyengült szervezet képtelen egyes nehezen emészthető ételek feldolgozására vagy egyes esetekben az étellel bevitt tápanyagok nemkívánatos biológiai reakciókat válthatnak ki, illetve a helyesen összeállított étrend segítségével az étellel optimális mennyiségű védőtápanyag vihető be a szervezetbe. A felsorolt tényezők a beteg pillanatnyi állapotát vagy gyógyulását jelentős mértékben

elősegíthetik, vagy gátolják. Különösen nagy jelentősége van a beteg-élelmezésnek tömegpusztító fegyverekkel vívott háborúban, amikor a sérülések többnyire kombinált formában jelentkeznek, így ilyen körülmények között a sérültek élelmezésére is sokkal nagyobb gondot kell fordítani.

A felsoroltakból mint alapgondolatból kiindulva a Magyar Néphadsereg élelmezési szolgálata együttműködve az Egészségügyi Csoportfőnökség illetékes szerveivel, kutatást folytat a sérültek és betegek háború alatti élelmezési ellátásával kapcsolatban. E kutatási feladat során:

a) meghatározásra kerülnek a különféle sérülések élelmezési ellátási követelményei;

b) kísérleti jelleggel előállításra kerülnek olyan tartós diétás készítmények, amelyek biztosítják a sérülések fajtáitól függő élelmezési ellátást;

c) a követelmények és kialakított termékek alapján újból meghatározásra kerül a segélyhelyek és tábori egészségügyi intézetek élelem mozgó anyagi készletének mennyisége és összetétele.

Összegezve az egyes élelmezési szakanyagok fejlesztésével és a háborús élelmezési ellátás néhány kérdésével kapcsolatos tudományos kutató munkát, megállapítható, hogy a vázolt eredmények és célkitűzések megvalósításával biztosítottak látszik a személyi állomány háború alatti magas színvonalú és a legszélsőségesebb esetben is végrehajtható élelmezési ellátása. A cikkben csak a legfontosabb területek és feladatok analízisére került sor, ezen belül is elsősorban a fejlesztés és kutatás irányára ható tényezők egy változatának ismertetése volt a cél.

A vasúti vonóeszközök és kocsi- park műszaki fejlesztése során bekövetkezett változások hatása a katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására

Lénárt Sándor alezredes, Lukács József őrnagy

Mint ismeretes, a második világháború alatt a vasúti közlekedés állóeszközeinek (vasúti pálya, műtárgyak és egyéb létesítmények) nagyarányú rombolása mellett, jelentős veszteségek keletkeztek a vasúti járműparkban is. A vonó és vontatott járműpark háborús veszteségei következtében a vasút fuvarozó képessége a háború előttinek csaknem felére csökkent.

A második világháborút követően: a vasúti közlekedés átbocsátó- és fuvarozóképességének a háború előtti szintre való emelése, az egyre inkább növekvő szállítási igények kielégítésének biztosítása hatalmas beruházási, felújítási és egyben műszaki fejlesztési feladat végrehajtását követelte meg a vasúti járműpark veszteségeinek pótlása terén is.

A vasúti vonóeszközök és kocsi-
park veszteségeinek pótlásával, a helyreállítási és felújítási munkák végzésével egyidőben, a KFM illetékes szervei kidolgozták és messzemenően törekedtek érvényesíteni a járműpark új követelményeknek megfelelő korszerűsítésének elveit is. A vasúti kocsi-
park műszaki fejlesztésének ezen elvei a következőkben foglalhatók össze:

— *a járművek sebességének növelése*, amely a vasúti kocsik szerkezetének kialakításánál az önsúly csökkentését, a külső erőhatásoknak jobban ellenálló rugózás biztosítását, a futóművek szerkezetének korszerűsítését, a kocsik tömegelosztásának lengéstani szempontból történő helyes méretezését kívánta meg;

— *a hordképesség emelése*, melynél a vasúti pályafejlesztés távlati terveiből adódó lehetőségeket és a kereskedelmi szolgálat, vagyis az áruforgalom várható igényeit kellett figyelembe venni;

— *a rendeltetésszerűségi követelmények kielégítése*, amely a kocsiszerkezetek és a kocsik rakodó terének szerkezeti megoldásánál a könnyen kezelhetőség, a gépi rakodás és a szállítandó árufajták sajátos szempontjainak figyelembevételét követelte meg;

— a gazdaságossági követelmények érvényesítése, amely szinte valamennyi kocsitípus tekintetében a legjelentősebb szerkezeti változtatásokat igényelte. Ezen változtatásokkal az üzemközben kezelendő kocsiszerkezetek és berendezések vonatkozásában biztosítani kellett a gépesítés és automatizálás bevezetésének, vagy a személyi kiszolgálás csökkentésének feltételeit. A gazdaságosság elvének érvényesítését szolgálta a vasúti kocsi- és kocsipark tipizálása is.

A vasúti vonóeszközök, vagyis a mozdony- és kocsipark műszaki fejlesztésénél alapvetően a gazdaságossági követelmények érvényesítésére törekedtek. Ennek megfelelően — a gazdasági és műszaki lehetőségeket figyelembe véve — a vasúti mozdony- és kocsipark korszerűsítése során a gazdaságosabban üzemelő vontatási eszközök, elsősorban a diesel- és villamos mozdonyok beszerzése került előtérbe, amely a vontatási létesítmények és berendezések nagyarányú rekonstrukcióját is megkövetelte, illetve a jövőben is szükségessé teszi.

A vasúti közlekedés munkájának állandó tökéletesítése a különböző tudományos és technikai eredmények gyakorlati megvalósításán, a különböző műszaki fejlesztési problémák összehangolt és ésszerű megoldásán, a korszerű és gazdaságosan üzemelő mozdony- és kocsitípusok bevezetésén, a pályafenntartási, forgalmi, kereskedelmi, és vontatási létesítmények és berendezések ésszerű és összehangolt fejlesztésén, a legkorszerűbb távközlő, jelző- és biztosító berendezések, valamint az automatika és telemechanika egyéb eszközeinek széleskörű alkalmazásán alapszik.

Mint a fenti megállapításból látható, a vasúti járműpark műszaki fejlettségének fokától jelentős mértékben függ a vasúti közlekedés egészének munkája, mivel a rendelkezésre álló járműpark mennyisége, állapota és korszerűsége, alapvetően határozza meg a vasúti közlekedés fuvarozóképességét, lényeges befolyást gyakorol a szállítási igények kielégítésének lehetőségeire.

Következésképpen azt is elmondhatjuk, hogy a vasúti vonóeszközök és kocsipark műszaki fejlettségének foka igen lényegesen befolyásolja a katonai vasúti szállítások megszervezésének és végrehajtásának lehetőségeit.

A félreértések elkerülése végett szükségesnek tartjuk megemlíteni, hogy — a vasúti járműpark műszaki fejlettségének foka mellett — egy sor egyéb tényező is lényegesen befolyásolhatja a vasúti közlekedés katonai célokra történő felhasználásának lehetőségeit. Ezek közül a legfontosabbak a következők:

- a vasútvonalak sűrűsége, vonalvezetése és műszaki kiépítettségének színvonala (a vonalak tengelynyomása, az állomások tengelybefogadó-képessége, a rakodóberendezések és eszközök megléte és állapota stb.);
- a vasúti hálózat üzemeltetésének kialakult szervezeti struktúrája;
- a vasúti közlekedés háborús viszonyok közötti munkára történő felkészítésének állapota.

A vasúti közlekedés katonai célokra történő igénybevételét abból a körülményből kiindulva kell megvizsgálni, hogy korszerű viszonyok között a hátszágban a katonai és népgazdasági szállítások zavartalan végrehaj-

tását, csak a közlekedés valamennyi ágazatának komplex felhasználása útján lehet megnyugtató módon biztosítani. Az ország területén igénybevehető közlekedési ágazatok katonai és népgazdasági szállítások végrehajtására vonatkozó lehetőségeit ismerve, azt is meg lehet állapítani, hogy nagy tömegek, nagy távolságokra történő szállítását illetően, a vasúti közlekedés rendelkezik a legnagyobb lehetőségekkel. Ezért szükséges figyelemmel kísérni a vasúti járműpark műszaki fejlesztését a katonai szállítások megszervezése és végrehajtása szempontjából.

1. *A vasúti vonóeszközök műszaki fejlesztésének katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására gyakorolt hatása.*

A MÁV-nál a vasúti vonóeszközök műszaki fejlesztési feladatainak megoldása eredményeként a mennyiségi és minőségi változások egész sora következett be az elmúlt 10—15 évben, de ezek a változások a távlati tervekben is kedvezően fogják éreztetni hatásukat a vasúti közlekedés munkájában.

Ismeretes, hogy a MÁV vontató járműparkja különböző típusú, teherbírású és rendeltetésű gőz-, villamos- és diesel-mozdonyokból, valamint motorkocsikból áll. A vonóeszközök műszaki fejlesztésével kapcsolatos adatok egységes értelmezése érdekében megjegyezzük, hogy a vontatójárműveket típusuk és rendeltetésük szempontjából alapvetően vonatok továbbítására alkalmas és egyéb típusokra osztottuk fel. Ennek megfelelően:

a) *Vonatgépnak* tekintjük a fővonalakon (a 20 t vagy ennél nagyobb tengelynyomású vonalakon) 1200 t-ás katonavonatok továbbítására alkalmas I. rangú (411, 424 és 520-as sorozatú) gőz-, az I. rangú (1200 LE-s vagy ennél nagyobb teljesítményű) diesel-mozdonyokat és az összes villamosmozdonyt; továbbá a mellékvonalakon (a 16 t vagy ennél kisebb tengelynyomású vonalakon) 600 t-ás katonavonatok továbbítására alkalmas II. rangú (375 és 376 sorozatú) gőz- és II. rangú (600—1000 LE-s) diesel-mozdonyokat

b) *Egyéb kategóriába* tartozónak tekintjük az előzőekhez nem sorolt különböző rendeltetésű és típusú gőz- és diesel-mozdonyokat, amelyek részben tolatási műveletek végzésére, szükség esetén pedig vonatok továbbítására is alkalmasak.

A MÁV vontató járműparkja fontosabb műszaki jellemzőinek változásait az 1. táblázat szemlélteti. Ennek adatai alapján megállapítható, hogy a műszaki fejlődés eredményeként jelentős minőségi változások következnek be mind a vasúti vonóerő szerkezetében, mind a különböző vontatási módok alkalmazása folytán elért vontatási teljesítményekben.

Így például, a gőzmozdonyok össz-vonóerejének csökkenése mellett azt tapasztaljuk, hogy a korszerűtlen mozdonytípusok fokozottabb mértékű selejtezésének eredményeként az 1975 végére üzemben maradó gőzmozdonyok fajlagos (egységnyi) vonóereje mintegy 25—30%-kal növekszik, ugyanakkor a diesel- és villamosmozdonyok esetében az össz-vonóerő növekedésével együtt, a fajlagos vonóerő is emelkedik. A vonóeszközök állagában bekövetkező minőségi változásokra utal az is, hogy míg

1960. év végén a vontató járműparknak mintegy 35,8%-át tették ki az 1200 t-ás katonavonatok továbbítására alkalmas gőz-, diesel- és villamosmozdonyok, addig 1975 végére a nagyteljesítményű vontatóeszközök mennyisége a teljes állagnak kb. 60%-át fogja elérni.

A különböző vontatójárművek üzemeltetésének egyik legjellemzőbb mutatószáma — a napi hasznos futási teljesítmény — 1967-ben az alábbiak szerint alakult:

— gőzmozdonyoknál	170 km,
— diesel mozdonyoknál	350 km,
— villamos mozdonyoknál	450 km.

A fenti adatok azt mutatják, hogy a diesel- és villamos mozdonyok napi hasznos futási teljesítménye a gőzmozdonyokénak 2—3 szorosát éri el, vagyis az utóbbiak ebben a vonatkozásban is lényegesen nagyobb hatásokkal üzemelnek.

A vasúti vontató járműpark korszerűsítése során az elkövetkező 10—15 évben a MÁV vontatási rendszerében gyökeres változások mennek végbe. Ezek eredményeként a vontató járműpark alkalmassá válik:

— síkvidéki jellegű vonalakon 1500 tonna súlyú tehervonatok 80 km/óra, vagy 2000—2500 tonnás tehervonatok 50 km/óra sebességgel történő továbbítására;

1. táblázat

A vonóeszközök típusainak megnevezése		Az össz — vonóerő (1000 LE-ben)				Fajlagos vonóerő 1 mozd-ra (LE)			
		1960.	1965.	1970.	1975.	1960.	1965.	1970.	1975.
Gőzmozdonyok	I. rangú vontatógép	684	737	701	448	1091	1127	1168	1245
	egyéb	471	313	241	76	795	700	729	840
	II. rangú vontatógép	125	113	115	86	381	447	455	480
	egyéb	36	29	20	8	204	285	290	290
	összesen:	1215	1192	1077	618	768	810	853	939
Villamos mozdonyok		86	163	431	809	2450	2010	2474	2695
Diesel-mozdonyok	I. rangú	—	119	370	579	—	1980	2010	1862
	II. rangú	10	60	134	188	600	600	630	690
	egyéb	9	17	32	42	233	290	280	293
	összesen:	19	197	536	809	345	894	1052	1112
Vontató járműpark mindösszesen:		1152	1552	1942	2235	929	881	1051	1324

Megjegyzés: A vontató járműpark össz-vonóereje a javítási %, a fajlagos vonóerő pedig a mozdonyállag figyelembevételével van feltüntetve.

— dombvidéki jellegű (7%-osnál nagyobb emelkedésű) vonalakon pedig 1500 tonna súlyú tehervonatok 50 km/óra sebességgel való továbbítására.

A vasúti vonóeszközök műszaki fejlesztésének katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására gyakorolt hatása a következőkben nyilvánul meg:

- a vonóeszközök mennyiségének változása határozza meg a vasúti hálózaton elérhető elegyforgalom nagyságát és a tolatási munkák során feldolgozható vasúti kocsik mennyiségét;

- a vontató járművek vonóerejétől, illetve a vontatási eszközök és berendezések kapacitásától függ a közlekedtetendő vonatok elegysúlya, tengelymennyisége és sebessége;

- a vonóeszközök honállomásítása, illetve a vontatási szolgálat szervezeti struktúrája befolyásolja a különböző szállítóvonalakon továbbítható katonavonatok mennyiségét, a lehetséges szállítási ütem nagyságát és a katonavonatokkal való manőverezés lehetőségeit.

A vasúti vontató járművek műszaki fejlesztése során a mennyiségi mutatók kedvezően alakulnak és ebből a szempontból a korszerűsítés eredményeként javulnak a katonai vasúti szállítások végrehajtásának feltételei. Így például az 1200 t-ás vagy ennél nagyobb súlyú katonavonatok továbbítására alkalmas mozdonyok mennyisége 1966—1975 között 30%-kal emelkedik, a II. rangú vonatgépek száma pedig ugyanezen időszak alatt 13%-kal növekszik. A vasúti hálózat 3 frontális vasútvonalán 120—140 vonat/nap és 5—6 harántirányú vonalán összesen szintén 120—140 vonat/nap szállítási ütemmel végrehajtandó nagyobb tömegű katonai vasúti szállítás mozdony szükséglete kb. 450—500 db I. rangú vonatgépet tesz ki. Ez a vonatgép mennyiség jelenleg 60%-ban gőz- és 40%-ban diesel- és villamos-, 1975-ben pedig már 63%-ban diesel- és villamosmozdonyokból lesz biztosítható.

A vontató eszközök fajlagos vonóerejének növekedése eredményeként 1975 végére — a katonavonatok súlyának a jelenlegi 1200 t-ról, mintegy 1400—1600 t-ra történő emelésére lesz lehetőség, s ugyanakkor — a pályafejlesztés egyidejű végzésével — a hálózat nagyrészen a 140—150 tengelyes vonatok továbbítását is biztosítani lehet.

A vontató járműpark honállomásítására vonatkozó jelenlegi elgondolások általában a villamosítási és dieselítési program tervezett végrehajtásának felelnek meg, s a vonóeszközökkel való manőverezés elsősorban a diesel- és gőzmozdonyok átcsoportosítása, valamint a kisteljesítményű mellékvonalakon továbbítandó vonatok II. rangú gépekkel való vontatása érdekében válhat szükségessé. Ebben a vonatkozásban főleg a villamosított vonalakon merülhetnek fel nehézségek, s ezek leküzdése, illetve a villamosított vontatás életképességének fokozása érdekében, a mozgó állomások alkalmazása lehetőségének megteremtésével volna célszerű foglalkozni. Ez utóbbi probléma megoldásának időszerűségét egyébként a vasút illetékes szervei is felismerték.

2. A vasúti kocsi- és járműpark műszaki fejlesztésének katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására gyakorolt hatása.

A MÁV jelenlegi kocsi- és járműparkja egyrészt a korábbi évek fokozottabb igénybevétele, másrészt a korszerűsítésre rendelkezésre álló anyagi lehetőségek korlátozottsága következtében erősen elavult. Éppen ezért a vasút

illetékes szerveinek napjaink igen fontos feladatát képezi a vasúti kocsi-park korszerűsítési problémáinak megoldása.

A belföldi vasúti kocsigyártás és az import lehetőségeit kihasználva, a MÁV az utóbbi években (1965—1967 között) és a közeljövőben a következő új típusú vasúti teherkocsikat állította üzembe, illetve tervezi beszerezni:

— a „Gye” és „Gyeh” sorozatjelű 2 tengelyes *fedett teherkocsikat*, melyek beszerzésével a MÁV jelentős mértékben növelte a fedett kocsik raksúlykapacitását. Ezen típusok kocsiszekrényeinek kialakítása biztosítja, hogy a „Gye” sorozatú kocsikat a nehezebb fajsúlyú, a „Gyeh” sorozatúakat pedig a terjedelmes áruk fuvarozására gazdaságosan lehessen felhasználni. Az oldalajtók nyílásának méretei lehetővé teszik a gépi rakodási eszközök (villamos szállító és emelővillás targoncák stb.) alkalmazását, továbbá katonai szállításoknál a mozgókonyhák berakását, bár ez utóbbi vonatkozásban a fűtőcső-csatlakozás problémája nincs megnyugtató módon megoldva. E kocsi típus beszerzését a MÁV a közeljövőben is folytatja.

— *Nyitott kocsikból* a magasoldalú 4 tengelyes „Kavy” és a 2 tengelyes „Ky”, valamint az alacsony oldalú 2 tengelyes „Sy” sorozatúakat szerezték be, illetve jelenleg is folyamatban van ezek beszerzése. A „Kayy” sorozatú nyitott teherkocsikat az elmúlt évben kiselejtezték „Kab” kocsik korszerűbb változataiként állították üzembe. A 2 tengelyes és ugyancsak korszerűnek mondható „Ky” sorozatú nyitott teherkocsik beszerzése szintén kedvezően fogja éreztetni hatását a „K” és „I” fősorozatú kocsik műszaki fejlesztésében, mivel ezekhez viszonyítva a „Ky” kocsi üzembehelyezése 33%-os raksúly és 38%-os raktérfogad növekedést jelentett. A féknélküli változatban készült „Ky” kocsiknál a 2760 mm belső szélesség és a levehető homlokkal ezen kocsik többcélúságát, vagyis katonai vasúti szállításoknál történő fokozottabb felhasználhatóságát eredményezik. Alacsonyoldalú, 2 tengelyes „Sy” sorozatú kocsik beszerzésével, a MÁV a katonai vasúti szállításoknál igen ésszerűen és gazdaságosan felhasználható kocsi típust állított üzembe. A kocsi lehajtható oldal- és homlokfalai nagyon kedvező rakodási lehetőségeket biztosítanak, teherbírása pedig megfelel az egyre nagyobb mértékben rendszeresítésre kerülő, közepes súlyú (20—25 t-ás) harci és technikai eszközök szállítási igényeinek. A MÁV ebből a kocsi típusból 1970-ig további jelentős mennyiség beszerzését tervezi, s ezzel elérhetőnek látszik, hogy ez a teherkocsi a katonai csapatszállításoknál — mint alapvető kocsi típus — legyen felhasználható a könnyű és közepes súlyú harcitechikai eszközök szállítására.

— *Pőrekocsikból* a MÁV az elmúlt években az „Navyh” sorozatú 6 tengelyes, 80 t-ás kocsit helyezte üzembe és megkezdte a 4 tengelyes 56—58 t-ás „Rmms”, illetve „Rs” sorozatú pőrekocsik beszerzését. A nagy raksúlyú „Navyh” sorozatú pőrekocsik 2 db közepes harcckocsi szállítására alkalmasak, amely a gazdaságosság fokozása szempontjából nagy jelentőségű. Hátrányuk azonban az, hogy 16 t-nál kisebb tengelynyomású vonalakon nincs lehetőség raksúlyuk teljes kihasználására. Az „Rmms” sorozatú, 4 tengelyes 58/60 t-ás pőrekocsi — kedvező rakfelület méreteinél (11 000x3100 mm) fogva — a közepes és nagy tengelynyomású

vonalakon gazdaságosan használható fel harckocsik és egyéb más nehéz technika szállítására, azonban kistengelynyomású mellékvonalakon ilyen harceszközök továbbítására nem alkalmas. Az „Rs” sorozatú, 4 tengelyes 56 t-ás pórekocsi — hosszú (18,5 m) rakfelületénél fogva — igen alkalmas nagy hosszúságú és nagy súlyú rakományok (pl. acélcsővek, épületelelemek, tartók, oszlopok stb.) szállítására, azonban katonai célra való igénybevételük — a viszonylag keskeny (2760 mm) rakfelület miatt — csak nagy önsúlyú kerekes harcitechika és egyéb, már említett anyagok szállítása esetén gazdaságos.

— A *tartálykocsik* korszerűsítése során a MÁV az „Raf” sorozatú 4 tengelyes 48 t-ás kocsiból tervez 1970-ig nagyobb mennyiséget beszerezni. Ez a tartálykocsi az „Rzf” sorozatú kocsik korszerűbb változata, fűtőkígyós kivitelben készült és valamennyi hagyományos üzemanyag fajta szállítására alkalmas. Szükséges megvizsgálni annak lehetőségét, hogy ez a kocsi vagy egy más típusú és nálunk használatos tartálykocsi felhasználható-e rakéta-hajtóanyagok szállítására.

A vasúti teherkocsi-park műszaki fejlesztése során beszerezett, vagy a közeljövőben beszerzésre kerülő új kocsi-típusok fontosabb műszaki-technikai adatait a 2. táblázat tartalmazza.

A vasúti kocsi-park műszaki fejlesztésének katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására gyakorolt hatása a következőkben nyilvánul meg:

— a vasúti kocsállag nagysága, illetve a teherkocsi típusonkénti mennyisége — az elérhető vagy ténylegesen teljesített kocsi-forduló időtől és egyéb tényezőktől (pl. a kocsi javítási $\frac{0}{10}$ -a stb.) függően — határozza meg a katonai és népgazdasági szállításokra, adott időszakban igénybevehető vasúti kocsik mennyiségét;

— a vasúti kocsi-park befogadóképességétől, illetve raksúlykapacitásának alakulásától függ az egy kocsi-ban vagy egy katonavonatban szállítható személyi állomány, harceszközök és anyagok mennyisége, bár ezt a továbbítható vonat hosszúsága (tengelymennyisége) és súlya is befolyásolja;

— a rendeltetésszerűségi követelmények kielégítésétől, valamint az egységesítés és tipizálás fokától függ az, hogy a különböző típusú vasúti kocsik milyen mértékben és mennyire gazdaságosan használhatók fel a személyek, harci- és technikai eszközök és különféle katonai anyagok vasúti szállításánál.

A *személykocsi-park* műszaki fejlesztésének eredményeként bekövetkező változások általában kedvezően éreztetik hatásukat a katonai vasúti szállítások végrehajtására. A személykocsi állagának viszonylag kis ($\frac{3}{10}$ -os) emelkedése mellett, a $\frac{13}{10}$ -os befogadóképesség növekedés azt jelenti, hogy a nagytömegű katonai személyszállítások (személyi feltöltés, sebesültek és betegek szállítása stb.) feltételei tovább fognak javulni.

A rendeltetésszerűségi követelményeket illetően — a katonai vasúti szállítások végrehajtása lehetőségeinek tökéletesítése szempontjából — elsősorban a fekvő személyek (sebesültek, betegek stb.) szállítására — különösebb berendezés nélkül — alkalmas személykocsik és az étkező kocsik

2. táblázat

A technikai mutatók megnevezése	Mértékegység	A kocsik típusa és sorozatjele								
		fedett		nyitott			pőre			tartály
		Gye	Gyeh	Ky	Kayy	Sy	Navyh	Rmms	Rs	Raf
Tengelyek száma	db	2	2	2	4	2	6	4	4	4
Önsúlya	t	12	14	10,5	20	12,5	31,5	19	24	24
Raksúlya	t	28	26	28	60	27,5	80	58/60	56	48
Teljes hossza	mm	10580	14020	10000	14040	13960	17940	12400	19900	12320
Plató hossza	mm	9200	12800	8760	12800	12500	16700	11000	18500	—
Szélessége	mm	2700	2700	2760	2760	3040	3050	3100	2740	—
Rakfelülete	m ²	25	33	24	35	35	40	34	40	—
Oldalfal magassága	mm	2100	2100	1435	2000	450	—	—	—	—
Raktérfogata	m ³	63	80	—	—	—	—	—	—	63
Ajtónyílása	mm	2000	2500	1800	1800	—	—	—	—	—
Engedélyezett sebesség	km/ó	100	100	100	100	100	80	100	100	100
Tengelynyomás teljes raksúllyal	t	20	20	19,2	20	20,0	18,5	19,2	20	18

menntiségének növelését tartjuk nagyjelentőségűnek. Ebben a vonatkozásban a jelenlegi elgondolásoknak megfelelően beszerzésre kerülő többcélú személykocsik közeljövőben történő üzembehelyezését igen fontos lépésnek tekintjük. A távolsági személy-, valamint a bel- és külföldi turistaforgalomban gazdaságosan felhasználható, úgynevezett „Liege Wagen” rendszerű, hálókocsnak is alkalmas személykocsik beszerzése — mind békében, mind háborús viszonyok között — jelentősen javíthatja meg a katonai vasúti szállításoknál a személyi állomány szállításának feltételeit. A személyszállító vonatok hosszának és súlyának várható alakulására vonatkozó jelenlegi elképzelések szerint (400 m vonathossz és 700 t vonatsúly) egy 14—16 db ilyen típusú személykocsiból álló vonatban mintegy 900—1000 fő kényelmes, szükség esetén fekvő helyzetben történő szállítása biztosítható.

Részben a vontató járműpark, részben a fedett teherkocsik műszaki fejlesztésének kérdését is érinti — de itt tartjuk szükségesnek megemlíteni azt —, hogy a katonai szállításoknál egyre élesebben vetődik fel a személyszállításra berendezett fedett teherkocsik korszerűtlenségének és a katonavonatokba besorozott személyszállító kocsik fűtésének problémája. A fűtő kazánkocsik tervezett nagyobb arányú beszerzése a jelenlegi helyten némileg fog javítani, azonban az elavult és a követelményeknek nem megfelelő legénységi kocsiberendezések korszerűsítése problémájának gyökeres megoldására — a vasút illetékes szerveinek megértése és helyes törekvései mellett — csak valamelyik felettes állami szerv által közvetlenül erre a célra rendelkezésre bocsátott anyagi eszközök megléte esetén látunk lehetőséget.

A vasúti teherkocsipark műszaki fejlesztése során bekövetkező mennyiségi és minőségi változások a katonai vasúti szállítások megszervezésében és végrehajtásában ugyancsak kedvezően fogják éreztetni hatásukat.

A teherkocsik mennyiségének emelkedése azt fogja eredményezni, hogy 3—4 napos kocsiforduló és 5—10% javításban levő kocsi esetén a naponként berakható vasúti kocsik mennyisége — a jelenlegi 14—16 ezerrel — 1980 végén mintegy 18—20 ezerre fog emelkedni. Ily módon — a raksúlykapacitás növekedését és 80%-os raksúlykihasználását figyelembe véve — a naponra berakható áruk súlya ugyanezen időszakban 250—300 ezer t-ról 500—550 ezer t-ra fog növekedni.

A fedett teherkocsik mennyiségének 34,3%-os, illetve raksúlykapacitásuk 2,3-szeresére történő emelkedése azt jelenti, hogy — az előbb említett kocsiforduló idővel és javítási %-kal számolva — az ilyen kocsit igénylő áruk szállítására a MÁV naponként 7—9 ezer db-ot lesz képes 1980 végén kiállítani. Ez a kocsimennyiség — 30,5 t fajlagos raksúllyal és 80%-os raksúlykihasználással számolva — mintegy 160—210 ezer t anyag berakásának lehetőségét biztosítja naponra, amely a jelenlegi kapacitás kb. 80—90%-os növekedését jelenti.

Ha a front támadó hadműveletében naponként utánszállítandó anyagok összmennyiségét 30—35 ezer t-nak és ebből a száraz anyagok súlyát (40%) 12—14 ezer t-nak számítjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy az ország vasúti hálózatán végrehajtandó katonai ellátási szállításokra a MÁV

fedett teherkocsiparkjának mintegy 8—10%-át kell igénybe venni, amire a műszaki fejlesztés eredményeként a lehetőségek biztosítva lesznek.

Egyébként, a fedett teherkocsik műszaki fejlesztése során kell tekintettel lenni a korszerű követelmények kielégítését biztosító, legénység szállítására alkalmas kocsi kialakítására. Ennek érdekében a nagyobb létszám befogadását, a személyi szükségletek kielégítését és a fűtés lehetőségét kell a jelenleginél magasabb műszaki színvonalon megoldani. Ugyancsak megoldásra vár a fedett kocsik korszerűsítésénél a működő katonai mozgókonyhák csőcsatlakozásának kialakítása is.

A hűtőkocsik mennyiségének 26%-os, raksúlykapacitásának 31,0%-os emelkedése a katonai vasúti szállítások végrehajtásának lehetőségei szempontjából igen kedvező, mivel a hűtést igénylő áruk (élelmiszer, egészségügyi anyagok stb.) továbbítására alkalmas szállítótér helyzet lényeges javítását eredményezi.

A nyitott teherkocsik műszaki fejlesztésének eredményeként — a kocsiállag 7%-os csökkenése mellett — mintegy 24%-kal növekszik a raksúlykapacitás. Mivel a katonai ellátási anyagoknak csak egy kis része szállítható nyitott vasúti kocsiban és nagyobb mértékű felhasználásukra csak megfelelő típusú fedett kocsik hiánya esetén kerülhet sor, katonai szempontból főleg a leemelhető oldal- és homlokfalakkal rendelkező nyitott vasúti kocsik helyzetének alakulását kell figyelemmel kísérni. A jelenlegi nyitott vasúti kocsiállagnak mintegy 60%-a részben, 6,2%-a pedig teljesen póresíthető és szükség esetén katonai gépjárművek és harci technikai eszközök szállítására is felhasználható. A műszaki fejlesztés során a többcélúság elvének érvényesítésével beszerzésre kerülő nyitott teherkocsik (Ky, Kayy stb. sorozatúak) üzembeállításával, az előbb említett arányszámok lényegesen nem változnak, de jelentősen fog emelkedni a különleges szállításokra is felhasználható kocsik (Kayy sorozat) mennyisége és ez a katonai szállítások végrehajtásának lehetőségeit szintén kedvezően befolyásolja.

A vasúti pórekocsipark az alacsonyoldalú „S” és az oldalfal nélküli „N” fősorozatú kocsikból tevődik össze. A katonai vasúti szállítások megszervezése és végrehajtása szempontjából ennek a kocsitípusnak van a legnagyobb jelentősége, s ez a hadsereg technikai ellátottságának fokozása következtében a jövőben még tovább fog növekedni, mivel ezekből a katonai szállításoknál egyre többre lesz szükség. Egyébként szükségessé teszi a pórekocsik mennyiségének növelését az ipari és mezőgazdasági termelésben a különböző gépiesszközök egyre szélesebbkörű alkalmazása és általában a szállítási feladatok strukturális szerkezetének változása is (a különböző gépek, hengerelt áruk, előregyártott épületelemek és szerkezetek stb. szállítására vonatkozó igények emelkedése).

A MÁV jelenlegi „S” és „N” fősorozatú kocsiállagának mintegy 70,2%-a alkalmas katonai gépjárművek és harci technikai eszközök szállítására.

Az „S” és „N” fősorozatú vasúti pórekocsik gépjárművek és harc-eszközök szállítására való felhasználását részben a konstrukciós hibák (szilárdan rögzített oldal- és homlokfalak és fékállások, a bordázott és acéllemezből készült padlózat stb.), részben a kis teherbírás és a kocsik

nagyfokú elhasználódása (a pórekocsik 69%-a 30 évesnél öregebb) akadályozzák. A pórekocsik műszaki fejlesztése során ez a helyzet jelentős mértékben fog változni, mivel az elkövetkező 10—15 évben a jelenleg meglevő pórekocsi állomány selejtezésre kerül és 1980 végére teljesen kicserélődik. Ugyanezen idő alatt a többtengelyes pórekocsik arányszáma 15,3%-ról 64,0%-ra fog emelkedni.

A tartálykocsik műszaki fejlesztésének — a katonai vasúti szállítások szempontjából — szintén nagy jelentősége van. A jelenleg meglevő tartálykocsik szállítható áruajták szerinti befogadóképessége — 10%-os javítással számolva — az alábbiak szerint oszlik meg:

— a fekete árú szállítására alkalmas szállítótér 720 000 hl vagyis 540 000 tonna;

— a késztermék szállítására alkalmas szállító tér 720 000 hl vagyis 540 000 tonna;

— a tej- és borszállító kocsik kapacitása 65 000 hl.

Feltehető, hogy a műszaki fejlesztés során a tartálykocsik befogadóképessége a raksúlykapacitásnak megfelelően fog változni, vagyis a jelenlegi áruajták szerinti megosztást figyelembe véve, átlagosan 28%-kal emelkedik. Ily módon a katonai szempontból leglényegesebb késztermék szállítására igénybevehető tartálykocsik befogadóképessége 1980 végére — 3—5 napos kocsiforduló esetén — 140—200 ezer tonna üzemanyag szállítást teszi lehetővé.

Ha a front támadó hadműveletében naponta utánszállítandó hajtóanyag súlyát (az összes anyag 50%-át) 16—18 ezer tonnának, a jelenleg igénybevehető tartálykocsi raksúlykapacitást napi 100—150 ezer tonnának számítjuk, akkor megállapíthatjuk, hogy háborús viszonyok között a katonai ellátási szállításokra a MÁV tartálykocsi állágának mintegy 12—15%-át kell felhasználni. Ennek lehetőségét a tartálykocsik beszerzésének üteme biztosíthatja.

A MÁV teherkocsiparkjának műszaki fejlesztése során jelentős mértékben fog megvalósulni a vasúti kocsik egységesítése és tipizálása. Ennek a katonai vasúti szállítások megszervezése, a szállítási számvetések kidolgozása és általában a tervező munka szempontjából van nagy jelentősége. E tekintetben a teherkocsipark korszerűsítése során bekövetkezett változások ugyancsak kedvezően fogják befolyásolni a katonai vasúti szállítások megszerzésének és végrehajtásának körlményeit.

A vasúti vontatóeszközök és kocsipark katonai és népgazdasági szállításokra történő igénybevételének lehetőségeit lényegesen befolyásolja a járműpark tervszerű karbantartásának és javításának megszervezése, vagyis a járműjavító ipar korszerű követelményeknek megfelelő fejlesztése.

A jelenlegi elgondolások szerint a vasúti kocsik részlegvizsgálatát és futójavítását a vontatási kocsiszolgálat telepei fogják végezni, amelyek számát a fejlesztés eredményeként mintegy felére tervezik csökkenteti. Ezekben a telepeken — a berendezések korszerűsítése mellett — különböző típusú és teljesítőképességű kocsijavító műhelyeket alakítanak ki, továbbá több tartály- és teherkocsi mosó- és fertőtlenítő telep létesítését tervezik.

A vasúti közlekedés háborús viszonyok közötti munkára való előkészítése szempontjából rendkívül nagy jelentősége van annak, hogy mennyire leszünk képesek a vasúti járműpark feltehetően jelentős háborús veszteségeinek pótlását — az ellenséges behatások, balesetek és elemi események következtében megsérült mozdonyok és vasúti kocsik, valamint vontatási berendezések időbeni és gyors helyreállítását, végeredményben a vasúti közlekedés fuvarozókéességének fenntartását — biztosítani.

A vasúti járműpark, a vontatási szolgálat és a járműjavító ipar műszaki fejlesztési programjának végrehajtása általában kedvező szervezeti és technikai feltételeket teremt a fenti kérdések korszerű követelményeknek megfelelő megoldására is. Rá kell azonban mutatnunk arra, hogy a vontatási szolgálat ebben a vonatkozásban kulcsfontosságú létesítményei, mint például a körzeti vontatási telepek, a vontatási kocsiszolgálat telep-
helyei és a járműjavító üzemek nagyrésze az ellenséges támadásnak legjobban kitett közepes és nagy vasúticsomópontok, ipari és közigazgatási központok területén helyezkednek el, illetve fognak a tervek szerint kiépülni. Ez viszont azt eredményezheti, hogy egy esetleges háborúnak már a kezdeti időszakában olyan jelentős járműjavító kapacitás kiesés fog bekövetkezni, amelynek hiánya komoly mértékben akadályozhatja a katonai és népgazdasági szállítások folyamatos végrehajtását.

Véleményünk szerint, a jelenlegi helyzetben és a műszaki fejlesztés eredményeként kialakuló körülmények között is vannak reális lehetőségeink a vasúti közlekedés fuvarozókéességének fenntartására. Ezeket a lehetőségeket, a vasúti közlekedés háborús viszonyok közötti munkára történő előkészítése során szükséges és meg lehet teremteni. Így például a vontatási szolgálat szervezeti struktúráját — különösen a járműjavító bázisok helyzetét (településeket, teljesítőkéességüket, létszámukat, szakosításukat stb.) — figyelembe véve kell kidolgozni azokat a szervezési és technikai rendszabályokat, amelyek időbeni bevezetésével maximális mértékben el lehet érni a járműjavító kapacitás megóvását, illetve decentralizálását, valamint a járműjavítási és helyreállítási munkák veszélyeztetett objektumokon kívül történő végzésének biztosítását. Ezen rendszabályok kidolgozásánál azt is célszerű szem előtt tartani, hogy a bevezetésükre szükséges idő a lehető legrövidebb legyen.

* * *

A tanulmányban a vasúti járműpark műszaki fejlesztése során bekövetkezett változások elemzésével és ezen változások katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására gyakorolt hatásának vizsgálata alapján — végkövetkeztetésként — az alábbiak állapíthatók meg:

— a vasúti vontatóeszközök és kocsiipark jelenlegi állaga és állapota — elsősorban a korszerűség tekintetében — nem felel meg a vasúti közlekedéssel szemben támasztott követelményeknek, ezért a járműpark műszaki fejlesztése és ezzel egyidőben az egész vontatási szolgálat rekonstrukciója mind népgazdasági, mind honvédelmi szempontból időszerű feladat;

— a vasúti járműpark műszaki fejlesztésére vonatkozó jelenlegi elgondolások és tervek végrehajtásának eredményeként jelentős mértékben változik meg a vontatóeszközök és a vasúti kocsipark összetétele, emelkedik a járműpark fuvarozóképesége, javulnak a vontatási szolgáltatások működésének feltételei;

— a vasúti járműpark — különösen a kocsipark — műszaki fejlesztése kedvezően fogja éreztetni hatását a katonai vasúti szállítások megszervezésénél és végrehajtásánál, bár a nehéztechnika szállítására alkalmas nagyraakasztó pórkocsik mennyisége még hosszú ideig korlátozza a nehéztechnikával felszerelt csapatok nagytömegű szállításának lehetőségeit;

— a vasúti közlekedés fuvarozóképesége háborús viszonyok közötti fenntartásának szempontjából különös jelentősége van a vontatási szolgáltatásnak, elsősorban a járműjavító bázisok megfelelő színvonalon történő felkészítésének és működésének. Ezért ennek rendszabályait a jelenleginél átgondoltabban és a várható feladatok időbeni végrehajtása feltételeinek biztosítását jobban figyelembe véve kell kidolgozni.

A katonai közlekedési szolgálat szerveinek, főleg a vezető beosztású tiszteknek állandó és fontos feladata a tanulmányban tárgyalt kérdések beható vizsgálata, továbbá a vasút illetékes szervei ezen problémák megoldására irányuló munkájának figyelemmel kísérése és segítése.

Néhány gondolat a hadosztály hadtáp vezetéséről

(Egy gyakorlat tapasztalatai alapján)

Szabó Árpád alezredes

Az utóbbi években a hadseregben jelentős lépések történtek a katonai vezetés módszerei tökéletesítésére. Egyes szervek kísérleteket is folytatnak az új vezetési módszerek kialakítása céljából. Nemrégben az egyik magasabbegységünk kísérleti vezetési gyakorlatán vettem részt. Az ott szerzett tapasztalataim indítottak arra, hogy néhány kérdésben kifejtsem gondolataimat a hadosztály hadtáp vezetésével kapcsolatban.

1. A hadtáp vezetőszervek munkájának megszervezése.

A korábbi gyakorlatokon szerzett tapasztalatok azt mutatják, hogy az előre elkészített forma okmányok és számvetések jelentős mértékben csökkentették a harc hadtápbiztosításának megszervezéséhez szükséges időt. Azonban a harc előkészítő időszakához viszonyítva ez az idő még mindig hosszú, ezért további csökkentésre kell törekedni.

Egyesek szerint a további időcsökkentés a vezetés gépesítésének megoldásától, valamint a hadosztály hadtáp vezető szervek strukturális változásával biztosítható. Véleményem szerint a jelenlegi körülmények és lehetőségek között is van mód a hadtápbiztosítás megszervezéséhez szükséges idő további csökkentésére. Ezt a módot a parancsnok hadtáphelyettese, a hadtáptörzs és a szolgálatiág-vezetők munkájának ésszerű megszervezésében, a feladatok végrehajtása helyes sorrendjének meghatározásában látom.

A magasabbegység kísérleti vezetési gyakorlatán azt tapasztaltam, hogy a hadtáptörzs és szolgálatiág-vezetők munkájukat rutin szerint végezték, és azt nem alakították a konkrét helyzet körülményeire.

Általában elfogadott és bevált gyakorlat, hogy a hadtáphelyettes javaslatait a parancsnok részére, valamint elhatározását a harc hadtápbiztosítására, operatív csoport bevonásával a harcállásponton dolgozza ki, az elhatározás formába öntése pedig a hadtáp vezetési ponton történik. A kísérleti vezetési gyakorlaton is ezt a módszert alkalmazták.

* E rovatban közli a szerkesztőség azokat a cikkeket, válaszciókat, melyeknek tartalmi értelmezése, megállapításai, következtetései vitára különösen számot tarthatnak.

A munka megszervezésénél és az operatív csoport összetételének meghatározásakor azonban nem vették figyelembe, hogy a hadtáp vezetési ponton maradó vezető szervek a hadosztály előtt álló feladatot, az előjáró hadtáphelyettesét nem ismerik, ezért munkájuk beindítására, mielőbbi tájékoztatásra van szükség. Gyakorlatilag a következő történt. A hadtáphelyettes az operatív csoporttal, amelyhez az üzemanyag-, az egészségügyi szolgálatvezető és tervező tiszt tartozott, 22.00-ra a harcálláspontra érkezett. Itt a harcászati tájékoztató és az előjáró hadtáphelyettes alapján a hadtáphelyettes kidolgozta javaslatait a parancsnok részére, majd az összefegyvernemi és fegyvernemi törzsekkel együttműködésben meghozta elhatározását a harc hadtápbiztosítására. Ezen munkák befejezése után az operatív csoport, másnap 05.00-kor tért vissza a hadtáp vezetési pontra. Ezen időpontig a hadtáp vezetési pontra semmiféle tájékoztatás nem érkezett, ezért ott a harc hadtápbiztosítása érdekében, munka nem folyt. A visszaérkező operatív csoport jelentette a hadtáp törzsfőnöknek a hadtáphelyettes elhatározását és utasításait a hadtáphelyettesek és a hadtápbiztosítási terv elkészítésének határidejére, ami meglehetősen rövid határidő volt. Az ilyen munkamódszerből adódott, hogy a hadtáp vezetési ponton hét órán keresztül munka nem folyt, utána pedig igen rövid időn belül kellett a feladatokat megoldani. Ennek természetes következménye volt az, hogy elmaradt az elemző összegegyeztetett munka, és a hadtáphelyettesekben, a hadtápbiztosítási tervben, a szolgálatiág-vezetők terveiben és számvetéseiben több lényeges hiba fordult elő. Ezért a hadtápbiztosítás a harc idején a hadtápbiztosítási terv szerint nem volt végrehajtható.

A leírtakkal kapcsolatban két következtetés vonható le:

a) *Az operatív csoport összetételének meghatározását illetően:* annak eldöntésénél, hogy kiket vonjunk be az operatív csoportba, az operatív csoport által megoldandó feladatokat és a hadtáp vezető szervek kialakított munkarendjét kell alapul venni. Más lehet és kell is lenni az operatív csoport összetételének akkor, amikor:

- a hadtáphelyettes részére szükséges adatok beszerzése, rész-számvetések elkészítése a feladat, és a hadtáphelyettes elhatározásának kialakítása és formába öntése a hadtáp vezetési ponton történik a hadtáphelyettes visszatérése után vagy, amikor;

- az elhatározás kidolgozása a harcállásponton történik, de a formába öntésre és az intézkedések kidolgozására a hadtáp vezetési ponton kerül sor, illetve, amikor;

- az elhatározást és az intézkedéseket is a harcállásponton dolgozzák ki.

Véleményem szerint az operatív csoportba, addig az időpontig, amíg a hadtáphelyettes jelenti a parancsnoknak javaslatait a harc hadtápbiztosítására célszerű bevonni a hadtáp törzsfőnököt is. Így a hadtáp törzsfőnök személyesen ismeri meg a hadosztály feladatát, a hadosztályparancsnok elgondolásának lényegét, valamint a hadtáphelyettes elgondolását, illetve elhatározásának lényegét. Ezután visszatérve a hadtáp vezetési pontra, képes a munka beindítására és a sürgős intézkedések kiadására. A hadtáp törzsfőnök részére a személyesen szerzett ismereteket

lényegesnek tartom, mert mint a gyakorlat is igazolta, a visszatért operatív csoport tagjai által ismertetett hadtáphelyettesi elhatározásnak több olyan részlete volt, amit a hadtáp törzsfőnök nem értett meg helyesen.

b) A hadtápbiztosítás tervezésében a vezető szerep a *hadtáphelyettesítés*, azonban hadosztály viszonylatban a részletek kidolgozását, a hadtápbiztosítás megszervezésének munkaigényes feladatait a hadtáptörzs és szolgálatiág-vezetők végzik. Ezért a hadtáphelyetteseknek arra kell törekedniük, hogy minél előbb olyan információkkal lássák el a törzseket, hogy azok képesek legyenek a harc hadtápbiztosításának megszervezése érdekében, a munka beindítására. Rövid idő esetén pedig határozzák meg a munka sorrendjét, mélységét és részletességét, és ezzel adjanak lehetőséget a főbb feladatok minimális idő alatti végrehajtására.

2. A hadosztály hadtáp vezetése a harc időszakában.

A kísérleti gyakorlat alapvető célja új módszerek kialakítása a hadosztály harc alatti vezetésében. Fő követelmény a folyamatos vezetés feltételeinek biztosítása volt. Ennek érdekében a harc időszakában két harcálláspontot, úgynevezett „harcálláspont I”-et és „harcálláspont II”-t hoztak létre, amelyek felváltva települtek és működtek. Emellett a ho. PK vezetésével a PKH-ekből és fegyvernemi főnökökből operatív csoportot szerveztek, amely mindig a működő harcállásponttól (I-ről vagy II-ről) vezette a harcot. A hadosztály hadtáp vezetését a következőképpen szervezték meg:

- a parancsnok hadtáphelyettese, a technikai helyettes és a fegyverzeti főnök a hadosztályparancsnok operatív csoportjába kerültek beosztásra;

- a hadtáp vezetési pontról a harcálláspont I-re, illetve II-re 1—1 törzsbusszal 1—1 hadtáp, technikai és fegyverzeti tiszt került kiküldésre. Ezek feladata — a hadtáphelyettes, a technikai helyettes és a fegyverzeti főnök megérkezéseig — a kialakult helyzet tisztázása volt;

- a hadosztály hadtáp vezetési pont parancsnoka a harc idejére a hadtáp törzsfőnök lett.

A hadosztálynál az eddigi gyakorlatok alapján azt a következtetést vonták le, hogy a harc idején a hadtáp vezetési ponton folyamatos munka nem folyik. Ennek okát abban látták, hogy nem volt biztosítva a hadtáp vezetési pont felé a folyamatos információ áramlás. Az új módszertől ennek megoldását várták.

Az új vezetési módszer szerint a hadtáp vezetési pont az információkat kapja:

- a működő harcállásponton levő hadtáphelyettestől, valamint az összefegyvernemi törzstől;

- az alárendelt egységparancsnokok hadtáphelyetteseitől;

- a hadosztály hadtápegységek és -alegységek parancsnokaitól.

A hadosztályparancsnok hadtáphelyettes tájékoztatása a hadtáphelyzetről történik:

- közvetlenül az egységparancsnokok hadtáphelyetteseitől a parancsnoki hírfrendszeren keresztül, és

- a hadosztály hadtáp vezetési pontról.

A gyakorlat az alábbi tapasztalatokat hozta:

1. A hadtáp vezetési pont információ ellátása nem javult. A harcálláspontból adott közlemények 2—3 órással késéssel érkeztek. Ehhez nagymértékben hozzájárult a hírrendszer hiányossága is.

2. Az egységparancsnok hadtáphelyettesek felé a hadosztály harcálláspontból a parancsnoki hírrendszereken — annak zsúfoltsága miatt — nehéz volt hadtápvonatkozású intézkedéseket eljuttatni. Ha a hadosztályparancsnok hadtáphelyettes intézkedni akar az egység hadtáphelyettesek felé a hadtáp hírrendszer, akkor az intézkedés eljuttatása körülményesebb, mert:

a) az intézkedést a harcállásponton tartózkodó hadtáptiszt rejtjelzi, és azt leadják a hadosztály hadtáp vezetési pontra,

b) a hadosztály hadtáp vezetési ponton felvett közleményt megfejtik (tudni akarják miről van szó), és továbbítják az illető egység hadtáp vezetési pontjára.

Ugyanez a rendszer érvényesül visszafelé az egység hadtáphelyetteseknek a hadosztályparancsnok hadtáphelyettes részére szóló jelentésében eljuttatásában.

3. A hadosztály hadtáp vezetési ponton folyó munka a régivel szemben — ezen a gyakorlaton — nem változott.

A tapasztalatok alapján levonható következtetések:

a) A hadtáphelyettes, ha a harcállásponton tartózkodik, előnyös, mert figyelemmel követheti a harc helyzet változásait, s így kedvező helyzet adódik az alábbi feladatok elvégzésére:

— megállapíthatja, hogy a hadtápbiztosítás a tervezettnél megfelelően végrehajtható-e, vagy azon milyen módosítások szükségesek,

— gyorsan tájékoztatni tudja a hadtáp vezetési ponton levő törzset a számára fontos kérdésekről,

— a kialakult helyzetnek megfelelően időben intézkedni tud a hadosztály hadtáp szükségessé váló manővereire,

— a parancsnokot állandóan tájékoztatni tudja a hadtáp lehetőségeiről. Részt vehet a parancsnok elhatározásának pontosításában, szükség esetén új elhatározása kialakításában. Az elhatározásokról közvetlen értesítéseket szerezhet. Ennek alapján gyorsan, rövid időn belül képes a hadtápelhatározás módosítására vagy új elhatározás meghozatalára.

Új harc feladat hadtápbiztosításának kidolgozásakor (pl. másnapi harc hadtápbiztosítása) azonban szükség van a hadtáptörzs és szolgálati ág-vezetők bevonására is. A hadtápbiztosítás tervezésében továbbá is érvényesül a hadtáphelyettes vezető szerepe. A hadtáp vezetési ponton a törzsfőnök teljes egészében képes őt helyettesíteni, így a hadtáphelyettes harcállásponton való tartózkodásának hátrányairól nem beszélhetünk. Azonban a rádióhíradás mellett szükség van a személyes kapcsolatokra is a hadtáphelyettes és a hadtáptörzs között, főleg nagyobb mérvű feladatok végrehajtása előtt.

b) A hadtáp törzsfőnök képes a hadtáp vezetési ponton folyó munka, valamint a kapott feladatok végrehajtásának megszervezésére és irányítására. Azonban tisztázni kell, hogy mennyiben jogosult önálló intézke-

désekre az alárendeltek hadtápbiztosítása és a hadosztály hadtáp megszervezésére vonatkozólag. A gyakorlaton minden esetben a hadtáphelyettestől kapott feladatok végrehajtását szervezte meg és irányította.

c) Véleményem szerint az a célkitűzés, hogy a hadosztály hadtáp vezetési ponton folyamatos szervező munka folyjon a harc időszakában is, kissé irreális. Ennél a megállapításnál abból indulok ki, hogy ha az egységek a harcot anyagilag feltöltötten kezdték meg, akkor nincs szükség az óránkénti beavatkozásra. Azonban a szolgálati ágaknál differenciáltan és a hadtáptörzsnél a munka bizonyos folyamatosságáról beszélhetünk olyan vonatkozásban, hogy a kialakult konkrét körülményeknek megfelelően részleteiben kidolgozzák a tervezett feladatok végrehajtását. Gondolok itt olyan feladatok végrehajtásának részletes kidolgozására, mint az előjárótól érkező anyag átvétele, az alárendeltekhez történő továbbításának részletkérdései, az átadó helyeken folyó munka megszervezése. Tapasztalatom az volt, hogy ezekben a kérdésekben csak elhatározásra jutnak, azonban a végrehajtás részleteit már nem dolgozták ki. Például az előjárótól az átadó pontra érkező 400 t anyag átvételét úgy tervezték, hogy annak nagyobb részét közvetlenül az egységeknek adják át, azok szállító eszközeire. Ezzel kapcsolatban a hadtápbiztosítási tervben rögzítették, hogy kinek mennyi anyagot adnak át és további részletek kidolgozására nem került sor. Ezen szervezés mellett, véleményem szerint, a feladatot nem lehetett volna végrehajtani. Így valóban a tisztek a harc idején csak utaznak, mivel az elhatározások a tervekben a harc előkészítő időszakában rögzítésre kerültek, és a harc alatt, a kialakult konkrét helyzeteknek megfelelően, a végrehajtást biztosító részletességgel, azokat nem dolgozták ki. Így nehezen képzelhető el, hogy képesek lettek volna a végrehajtók felé olyan intézkedést kiadni, ami a végrehajtáshoz elégséges lett volna. Én, a fenti kérdések kidolgozásának megkövetelésében látom a folyamatos munkavégzés egyik feltételét.

A vezetés új módszereinek keresését nagyra kell értékelni, azonban azt tartanám célszerűnek, ha az új keresésében a meglevő alapos elemzésből, a kialakult vezetés modelljének felvázolásából indulnánk ki, és ott keresnénk az új megoldásokat, ahol ez ténylegesen szükséges, illetve lehetséges.

A felvetett kérdések ismertetését azért tartottam célszerűnek, mert ezzel bemutattam egy új, kísérlet alatt álló vezetési módszert, és szeretném ráirányítani a figyelmet a hadtáp vezetés korszerű módszereinek kutatására, és a tapasztalatok közzétételére.

Csathadát nyilvántartási és számadási rendszerének megszervezése és ügyviteltechnikai gépesítése*

(I. rész)

A m b r u s A n t a l hadnagy

A seregtestek vezetésének egyik szerves — egyben fontos — része a hadtáp vezetése.

Ennek két fő területe van:

- a) hadműveleti hadtáp vezetése,
- b) csathadát vezetése.

Mindkét területen a vezetés történhet hadműveleti viszonyok között és készenléti időszakban, vagyis békeviszonyok között.

A vezetésnek általában négy alapvető elemét különböztetjük meg:

- 1. Tervezés.
- 2. Szervezés.
- 3. Végrehajtás irányítása.
- 4. Ellenőrzés.

A hadsereg vonatkozásában a tervezés magába foglalja a harckészültséggel, a mozgósítással, a csapatgazdálkodással, vagyis a kiképzés anyagi biztosításával kapcsolatos feladatokat.

A szervezés feltétele a munka eredményes elvégzésének. Érvényesülnie kell a „cél — folyamat — szervezés” elvének. A szervezetlenség vezetési hiba.

Annak a vezetőnek, aki a tervezést és szervezést végrehajtotta, bizonyos mértékig részt kell vennie a végrehajtásban, mégpedig, mint irányító alany. A tervben foglaltak érvényre juttatása ezt megköveteli.

* A szerző az 1967/68. kiképzési évben államvizgázott a Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskolán. Záródolgozatának témáját az ügyvitelszervezés-gépesítés tantárgy köréből, egy Seregtest Gépi Adatfeldolgozó csoportjánál töltött üzemgyakorlata alapján választotta.

A teljes vitaindító közlemény két részből áll. Folytatólagosan a második részben kerül majd közlésre a tervezett, új nyilvántartások és okmányok megszerkesztésére vonatkozó szerzői javaslat.

A közleményre beérkező hozzászólások s azokra adott válaszok, valamint a záródolgozat összefoglaló bírálata is közlésre kerülnek.

Végül az ellenőrzésnek alapvetően segítő jellegűnek kell lenni, illetve a másik funkció, hogy tájékozottságot biztosít, tehát az információszerzés közvetlen módja.

A vezetés mind a négy alapelemében jelentkező hírek, információk, feldolgozandó adatok, lényegében minden fázisban és területen jelentkezik a nyilvántartási és elszámolási feladat.

A dolgozatban a vezetés korszerűsítésén belül — amely napjaink égető kérdése — a nyilvántartási és elszámolási rendszer racionalizálásának lehetőségével foglalkozom. Ennek a témának a polgári életben nagy irodalma, gazdag tapasztalata, lehetőségeinket tekintve egyre bővülő gépparkja és szakszemélyzete van. A baráti hadseregek is előttünk járnak e területen, tehát indokolt a kérdéssel való foglalkozás.

1. A csapathadtáp jelenlegi nyilvántartási és elszámolási rendszere.

A csapathadtáp jelenlegi nyilvántartási és elszámolási rendszere igen sokrétű manuális munkát igényel az anyagi tisztektől. Formájában és tartalmában még mindig az évtizedekkel ezelőtti úton halad.

Megállapítást nyert, hogy egy-egy szolgálati ág naponta 15—20 bizonylatot állít ki. Egy-egy bizonylaton átlagosan 9—10 tétel fordul elő. Éves viszonylatban ez azt jelenti, hogy átlagban 25 000—30 000 bizonylatot állítanak ki. Ha ehhez hozzászámítjuk az egyéb — különböző időszakként vezetendő — okmányokat és nyilvántartási könyveket, megállapíthatjuk, hogy évenként 1—1,5 milliós terjedelmű adatfeldolgozás folyik a hadtápszolgálaton belül.

A négy szolgálati ág nyilvántartásainak formája és tartalma általában azonos. Kevesebb a számuk a speciális okmányoknak, mint azoknak, amelyeket mindegyik szolgálati ág egyaránt használ. Ezek közül kivételt képez talán az élelmezési szolgálat, ahol több speciális okmány fordul elő.

A jelenlegi rendszer bírálata

A fentiek ismeretében megállapíthatjuk a nyilvántartási és elszámolási rendszer jelenlegi formájának hátrányait:

a) a nyilvántartások vezetése kezdetleges eszközökkel és módszerekkel történik. Minden szolgálati ág külön, és sokszor párhuzamosan végzi feladatait;

b) a jelentések, elszámolások és tervezések zömét azonos időben kell a csapatoknak elkészíteni. Ekkor egyéb fontos feladatok is jelentkeznek (pl. leltározás). A zsúfoltság gyakran a határidők be nem tartásához vezet;

c) a takarékos gazdálkodást hátráltatja az a tény, hogy a nyilvántartások egy része csak mennyiségi adatot tartalmaz és nem teszi lehetővé egyidejűleg az anyagok érték szerinti nyilvántartását is. Nem érzékelteik kellőképpen a minőség szerinti és forint értéket. (Ez különösen a nagyértékű technikai eszközök vonatkozásában hátrányos.) Emiatt sokszor az anyagot indokolatlanul használják fel;

d) a jelentések, elszámolások, tervezések nagy számuk és bonyolult szerkesztésük miatt logikai és számszaki hibával telítettek. Ebből adódóan, éppen a bonyolultság miatt, az ellenőrzés sokszor formálissá válik. A hibák elburjánzása visszaélések, károk fokozódásához vezet;

e) a hadtáptisztek munkaidején belül nagy az adminisztrációs munka részaránya: a rendelkezésre álló idő 1/3-a;

f) az előző években a tervező munkára és jelentések elkészítésére rendelkezésre álló idő csökkent. Emiatt az értékelésre váró információ tömeg nem lett teljesen feldolgozva. Az alap-, illetve feldolgozott adatok helyességének ellenőrzésére sem jutott elegendő idő. Sok esetben pedig csak becsült adatok állnak rendelkezésre.

Mindezek alapján láthatjuk, hogy ez a nyilvántartási és számadási rendszer igen sok kívánnivalót hagy maga után, vagyis elavult. Új módszert kell bevezetni, amely egyszerűbb, kevesebb időt igénylő, nagyobb pontosságú, de mind e mellett termelékenyebb és áttekinthetőbb nyilvántartási rendszert biztosít. Ez az új módszer, amellyel ezeket az igényeket ki lehet elégíteni, a csapathadtáp ügyvitelének gépesítése.

2. A gépesítés szükségessége.

A polgári életben a vállalatok ügyviteli munkájának gépesítését különböző méretű számítóközpontok létrehozásán keresztül valósították meg. Ugyanezt a módszert a hadseregben is lehet alkalmazni. A csapathadtáp ügyvitelének korszerűsítését, vagyis nyilvántartási és elszámolási rendszerének gépesítését, egység szintű gépi adatfeldolgozó részleg létrehozásával kell megvalósítani. A már meglevő MNSZK (Magyar Néphadsereg Számítástechnikai Központ), illetve seregtest GAK (Gépi Adatfeldolgozó Központ) felső szintű adatfeldolgozás céljából lett létrehozva. Ez a két intézmény kapacitásánál, illetve szűk keresztmetszeténél fogva nem tudná — nem is feladata — elvégezni minden alakulat ügyviteli, nyilvántartási és elszámolási munkáját, ezért indokolt egység szinten is létrehozni ilyen részlegeket.

A gépesítés szükségességét indokolja:

- a) a nagyszámú adathalmaz, az adatáramlás formája,
- b) az adatfeldolgozás hatékonysága növelésének lehetősége,
- c) ugyanazon adatokat többféle szempont szerint kell csoportosítani, illetve feldolgozni,
- d) elegendő számolásigény van,
- e) a napi bizonylat forgalom sokasága,
- f) a párhuzamos feldolgozások kiküszöbölése,
- g) fejlettebb (előljáró) központi feldolgozáshoz való kapcsolódás.

A Gépi Adatfeldolgozó Részleg nemcsak a hadtápszolgálat ügyviteli munkáját gépesíti, hanem az egységnél előforduló egyéb számítási és elszámolási feladatok elvégzését is megkönnyíti. Így alkalmazni lehet pl. pénzügyi elszámolások gépesítésére, létszámanyilvántartásra stb., tehát minden fegyvernemi és szolgálati ág nyilvántartásának vezetésére.

Kis létszámú és centralizáltan elhelyezett egységek esetében nem célszerű az ügyviteli munka önálló gépesítése. Ezért, ha egy helyőrségben több alakulat van, ott célszerű egy Gépi Adatfeldolgozó Csoportot létrehozni, amely az egész helyőrség ügyviteli munkáját képes elvégezni. (1. ábra.)

3. Gépesítéssel szemben támasztott követelmények.

A csapathadtáp nyilvántartási és elszámolási rendszerének gépesítésével az adminisztrációs munka racionalizálását akarjuk végrehajtani.

Az ügyviteli munka gépesítését tehát úgy kell megszervezni, hogy az, az alábbi követelményeknek megfeleljen:

a) a gépesítés következtében elsősorban a tisztai adminisztrációs munka nagymértékben csökkenjen;

b) az új rendszer gazdaságosabb legyen az előzőnél;

c) segítségével gyorsan és zökkenőmentesen át lehessen térni a békeellátásáról a hadművelet anyagi és technikai biztosítására;

d) jellemezze a manuális munka csökkenése, illetve törekedjen a párhuzamos adatfeldolgozás kiküszöbölésére;

e) tegye lehetővé a visszaélések, károk csökkenését és az ellenőrzés megkönnyítését;

f) segítse elő a munkaerő megtakarítást;

g) csökkentse a számszaki és logikai hibákat, növelje az adatokkal szembeni megbízhatóságot;

h) segítségével több elképzelést, variációt lehessen kidolgozni, amelyekből a legoptimálisabb lesz alkalmazva;

i) segítse elő az adatfeldolgozás gyorsaságát és hatékonyságát.

A fenti követelmények figyelembevételével kell megválasztani az alkalmazandó gépi eszközöket is.

Gépi eszközök

A hadsereg szervezeti felépítésének megfelelően, egyes szintekre az alábbi eszközök beállítása indokolt:

— alegység szinten az alapadatok továbbítására (létszám, anyagszükséglet stb.) adatközlő berendezéssel (telefon), levelek és futár útján kerülhet sor. Az így közölt adatok az eggyel magasabb vezetési szervhez kerülnek összesítés és további közlés céljából;

— egység szinten az adatfelvételezésre, illetve feldolgozásra már célszerű gépeket alkalmazni. Természetesen itt a feldolgozás alatt inkább összesítés és az adatok szelektálása értendő. E célra alkalmazni lehet mechanikus és elektromechanikus számológépeket, íróautomatát, könyvelőautomatát és az adatok továbbítására telex gépeket.

Íróautomata és könyvelőautomata alkalmazását, egység szinten az anyaggazdálkodás kiterjedtsége: az utalvány- és bizonylatforgalom, valamint az ügyviteli levelezés nagysága indokolja;

— hadosztály szinten már szükséges adatfeldolgozó részleg létrehozása, melynek gépparkja már bővülne több író- és könyvelőautomatával, lyukkártyás gépekkel és kisteljesítményű elektronikus számítógépekkel. Ezen a szinten már szükséges az adatok rögzítése és tárolása. Indokolt tehát különböző adattároló eszközök alkalmazása (lyukszalag, lyukkártya, mágnes szalag stb.);

— seregtest viszonylatában az adatfeldolgozó központban célszerű előtérbe helyezni az elektronikus gépek alkalmazását. Így immobil és mo-

bil, nagyteljesítményű elektronikus számítógépek alkalmazása válik szükségessé. Itt még fokozottabb jelentősége van az adatok rögzítésének és tárolásának, melyet különböző memóriaegységek közbeiktatásával lehet megvalósítani.

A fentiek figyelembevételével a helyőrségenként, illetve magasabb-egységenként létrehozandó Gépi Adatfeldolgozó Csoport működéséhez az alábbi gépek beállítása válik szükségessé:

1. ASCOTA-170/55 típusú könyvelőautomata:

3 egyenlegező, 2 főgyűjtő, 50 gyűjtőművel rendelkezik. 126 automatikus műveletet képes elvégezni, amit az irányítósinen, „lovások” beállításával kell programozni. Írószerkezettel is el van látva, melynek megoldása az elektronikus írógéphez hasonló. Különböző kiegészítő berendezéseivel felhasználási körét növelni lehet.

Alkalmas nyilvántartások vezetésére, összesítések elvégzésére, statisztikai kimutatások készítésére, anyagkönyvelésre, bérszámfejtésre és különböző adatfeldolgozási munkák elvégzésére. (Úza. keretkarton, menetlél elsz. karton vezetésére stb.). Ezzel szemben az ASCOTA-170/45 típusú könyvelőautomata, mivel egy TM-20 típusú szorzóval is el van látva, hadművelleti viszonyok között különböző számvetések elvégzésére is alkalmas.

2. HUNOR-131 elektronikus asztali számítógép:

Teljesen tranzisztorizált 5 műveletes számológép (hatványozást is végez). Kijelzési kapacitása 13 számjegy. Két műveleti regiszterrel rendelkezik, melynek segítségével a tényezőket és a műveletek eredményét a kijelző műben kapjuk meg. Memóriaegységgel is rendelkezik. Rendkívüli gyorsasága miatt számítás-igényes munkák gyors elvégzésére alkalmas. Teljesen zajtalanul működik.

3. OPTIMA-527 íróautomata:

Az íróautomatához 5 vagy 8 csatornás lyukszalagot és lyukszalagkártyát lehet alkalmazni adathordozóként. A nemzetközileg alkalmazott BSD kóddal működik. Rendelkezik 2 leolvasó és 2 lyukasztó berendezéssel, valamint elektromos íróegységgel és különböző kódberendezésekkel. A gép automatikus működtetése vezérlőbillentyűzet segítségével történik. Alkalmas az ügyviteli levelezés automatizálására, különböző ügyiratok és írásmunkák korlátlan mennyiségű elkészítésére, és ezeknek adathordozókon való rögzítésére, esetleges későbbi felhasználás céljából.

4. Lyukkártyás adatfeldolgozó géppark:

Alapgépek: Lyukasztógépek,
Rendezőgép,
Táblázógép.

Segédgépek: Ellenőrző lyukasztógép,
Másoló (összeg) lyukasztógép,
Számoló lyukasztógép,
Válogatógép,
Feliratógép.

A bizonylatról a lyukkártya lyukasztógép segítségével történik az adatok átvitele, melynek sebessége 10—12 000 leütés óránként. Ezután az ellenőrzőgéphez kerül a lyukkártya, ahol a hibás kártyák kiesnek. Az így ellenőrzött kártyákat egyszerre több szempont szerint szétválogatják. Ez a rendezőgépen történik.

Az adatok kiírása a táblázógép segítségével végezhető el, amely percenként 50—150 sort képes kiírni.

Alkalmazható:

- leltári és egyéb összesítési feladatokra,
- statisztikai adatok feldolgozására,
- tervezési feladatok végrehajtására stb.

5. CELLATRON Ser-2-c kis elektronikus számológép:

Digitális, programvezérlésű, soros működésű számológép. Az aritmetikai műveleteket mechanikus elemek nélkül, csupán elektronikus elemek segítségével végzi el. A digitális jelző azt jelenti, hogy a számítási mennyiségeket ábrázoló impulzusokhoz kódrendszer segítségével számokat rendelünk hozzá. A programvezérlés azt jelenti, hogy műveleti utasítások alapján végzi a különböző feladatokat.

A soros működés azt jelenti, hogy egyidejűleg több egység nem működhet.

Alkalmazható minden olyan feladat megoldására, amelyre numerikus módszer létezik.

- Pl.: — különböző illetményfelszámításra,
— htp. anyagi biztosítás tervezésére,
— menetszámvetések készítésére stb.

4. Szervezeti felépítés

A Gépi Adatfeldolgozó Részleget (központot, csoportot) minden szinten — miután minden szolgálati ág és fegyvernemi főnök (-ségek) nyilvántartási, összesítési és írásmunkát végzi — célszerű a törzsfőnök alárendeltségébe helyezni. A részlegek létszámát és technikai feltöltését az igények és a lehetőségek figyelembevételével az alábbiak szerint látom célszerűnek kialakítani. (2. ábra.)

Személyzete: Parancsnok (főtiszt),

2 fő tts.,

2 fő gépíró,

1 fő íróautomatakezelő,

1—2 fő gépkönyvelő,

1 fő előkészítő, ellenőrző csop. vez. (pa.).

Eszközei: 1—2 diktafon,

2—3 írógép,

2—3 elektromechanikus számológép,

1 íróautomata,

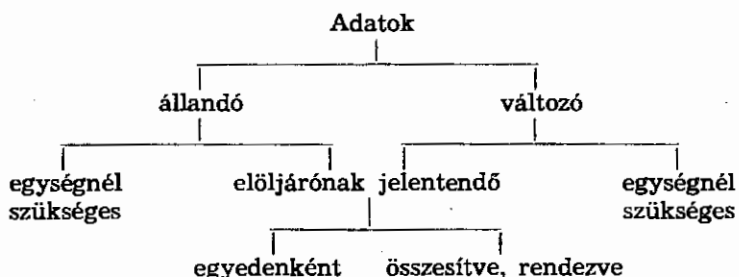
1 HUNOR-131 asztali számológép,

1—2 könyvelőgép,

1 adattovábbító berendezés.

5. Információrendszer

A csapatok gazdálkodási, ügyviteli és nyilvántartási munkájában, valamint egyéb területein jelentkező adatokat a következők szerint lehet csoportosítani:

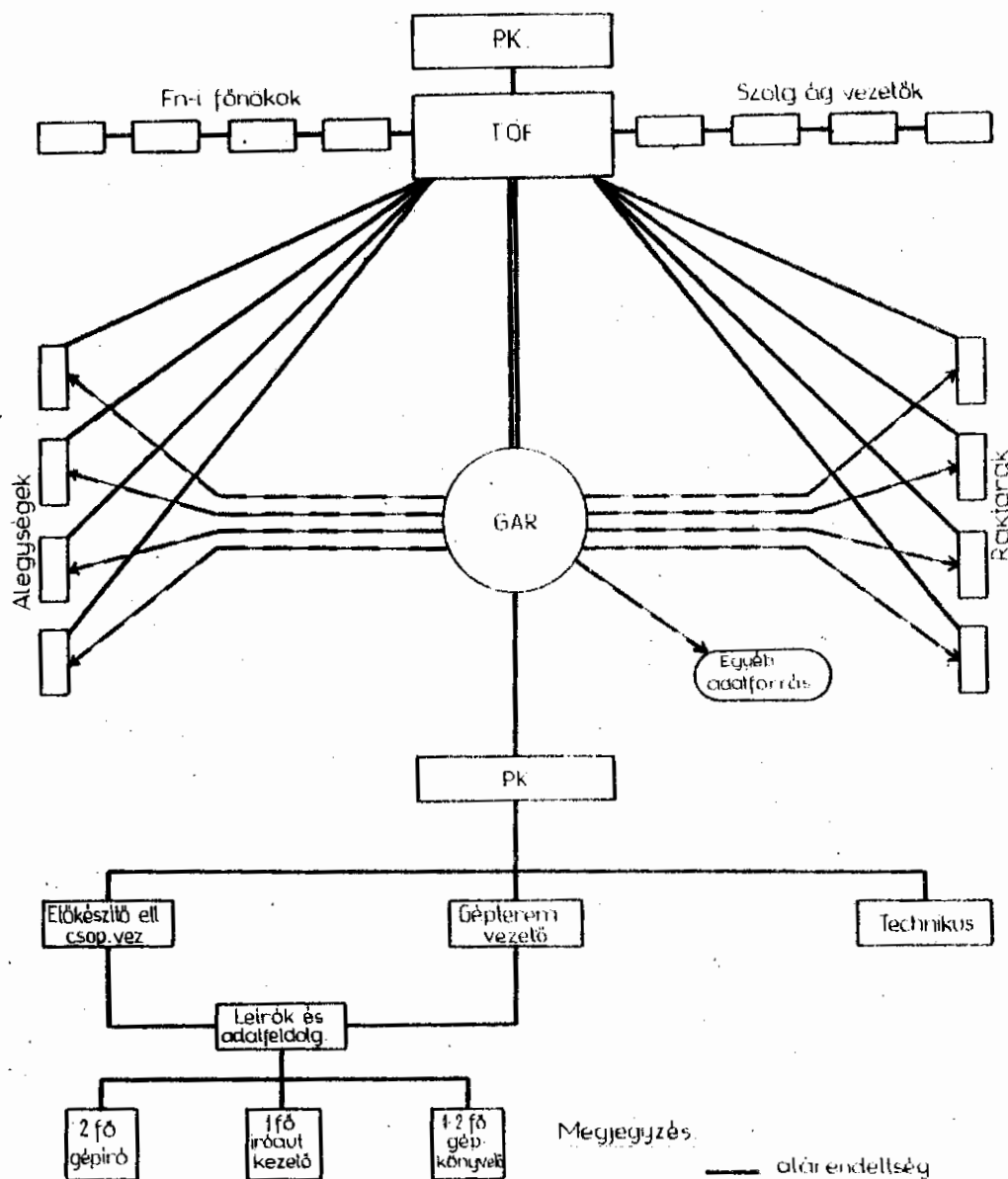

Az adathalmazból az információrendszert úgy kell megszervezni, hogy különböző szintű vezetőkhez az őket érdeklő, munkaterületükkel, feladatokkal, a rájuk tartozó elhatározásokkal kapcsolatosak, illetve azokhoz szükségesek jussanak el, kellő időben és formában.

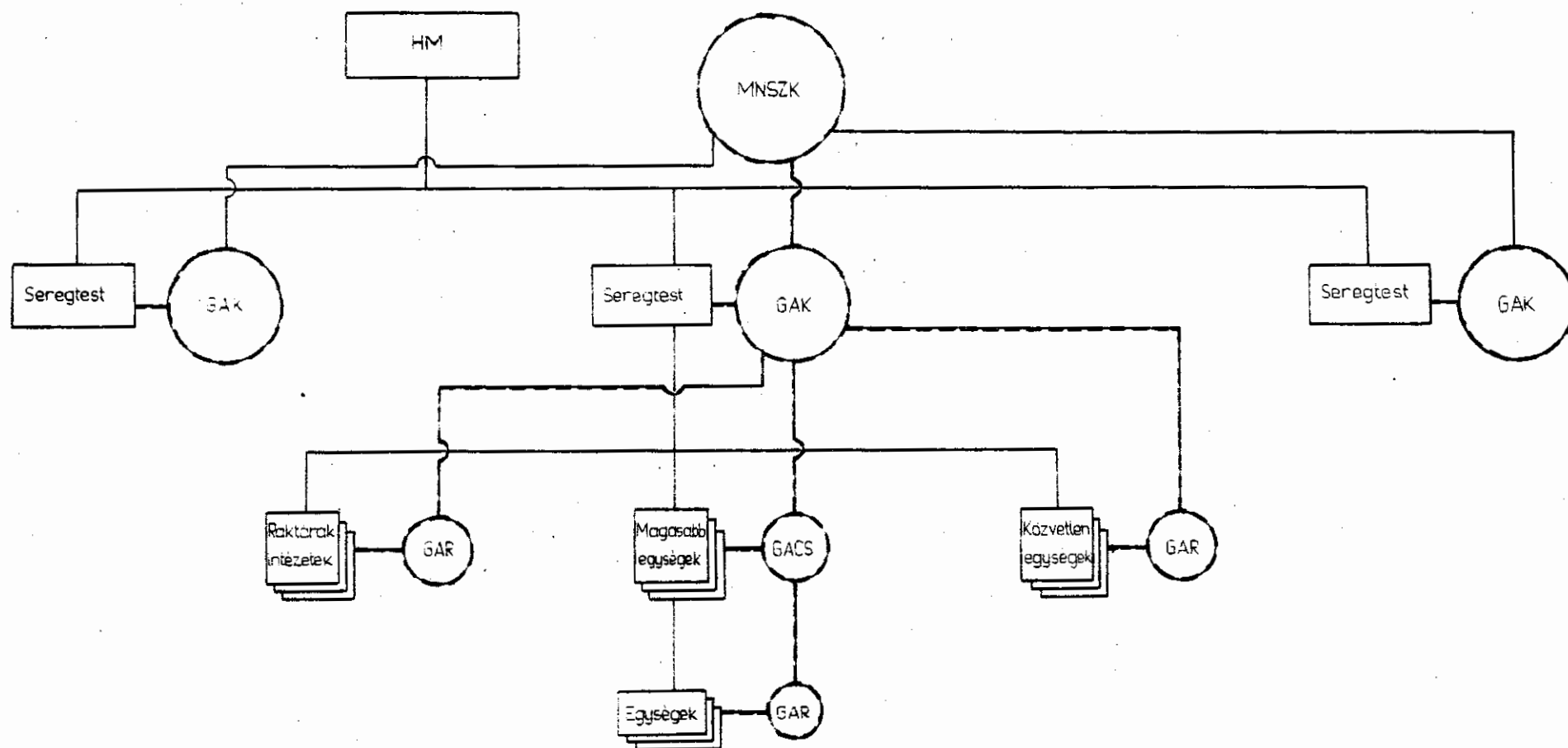
Az információrendszer akkor optimális, ha a vezetés ismeri a mindenkori helyzetet. A felső szintek felé haladva csökkenjen az információk száma, vagyis a már szelektált, illetve összesített adatok jussanak el. Rendkívüli esetekben előfordulhat, hogy egy-egy információ azonnal a legfelsőbb szintre is eljut.

Ezek általános alapelvek, melyeknek azonban érvényesülniök kell a vezetés minden területén, így a csapathadtáp vezetésében is. Konkretizálva a fentieket, csapat vonatkozásban ez azt jelenti, hogy a törzsfőnökhöz már csak azok az adatok jussanak el, amelyek mind anyagi vonatkozású intézkedéseihez, mind parancsnoki munkájához feltétlen szükségesek. Az egységnél létrehozandó Gépi Adatfeldolgozó részlegek egyik feladatát képezi tehát az is, hogy szelektált adatokat továbbítson. Mindezen szempontok figyelembevételével a Gépi Adatfeldolgozó Részleg információ rendszere a következőképpen alakulhat. (3. ábra.)

Az Egység Gépi Adatfeldolgozó Részleg elképzelt szervezeti felépítése / változat /

/ változat /

Megjegyzés:

Magasabb egységenként egy Gépi Adatfeldolgozó Csoport létrehozása indokolt.

Egységenként és raktáranként egy Gépi Adatfeldolgozó Részleg létrehozása indokolt.

Egységenként kisebb (önálló) alegységek esetében területi (helyőrségi) Gépi Adatfeldolgozó Csoport létrehozása indokolt.

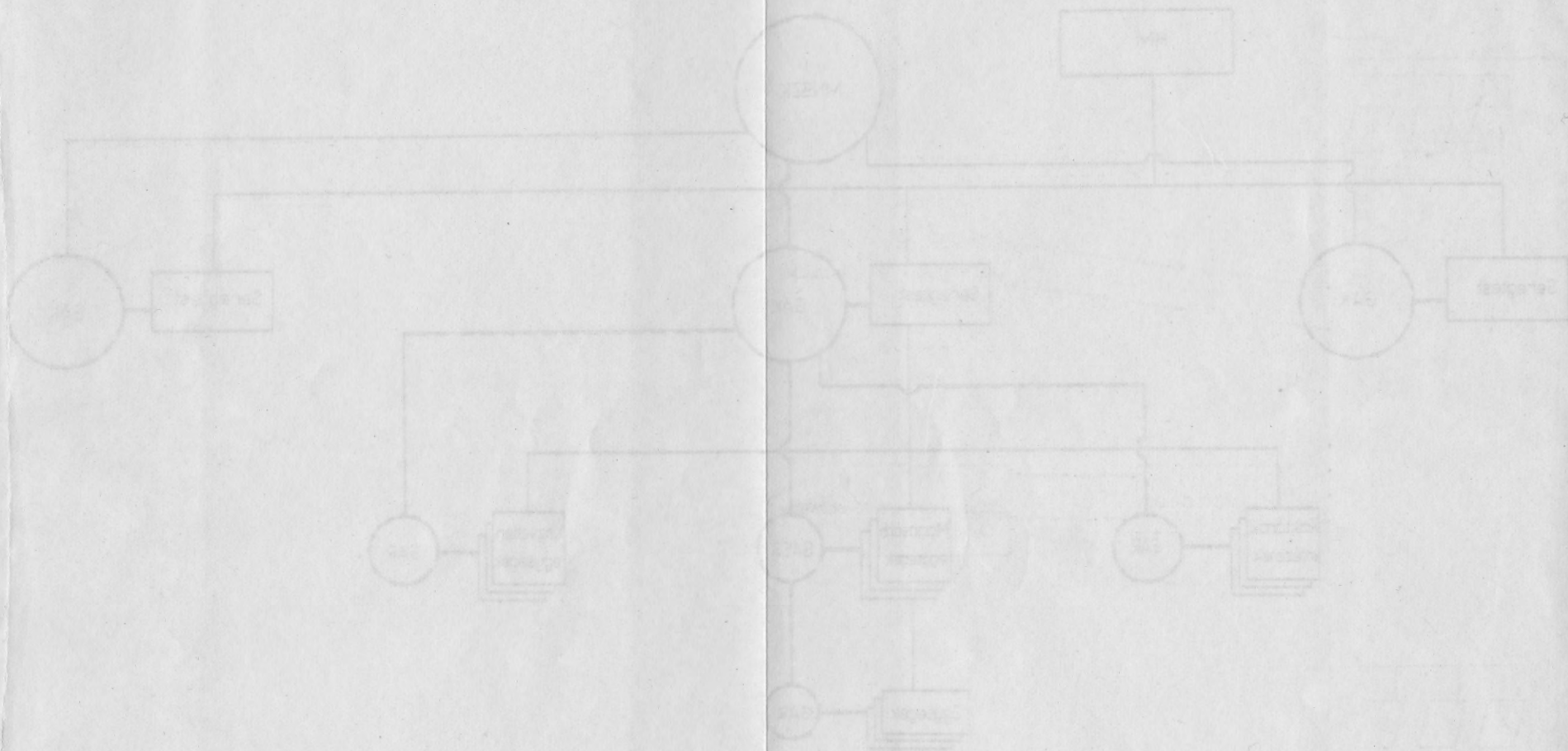
Dszeköttetés:

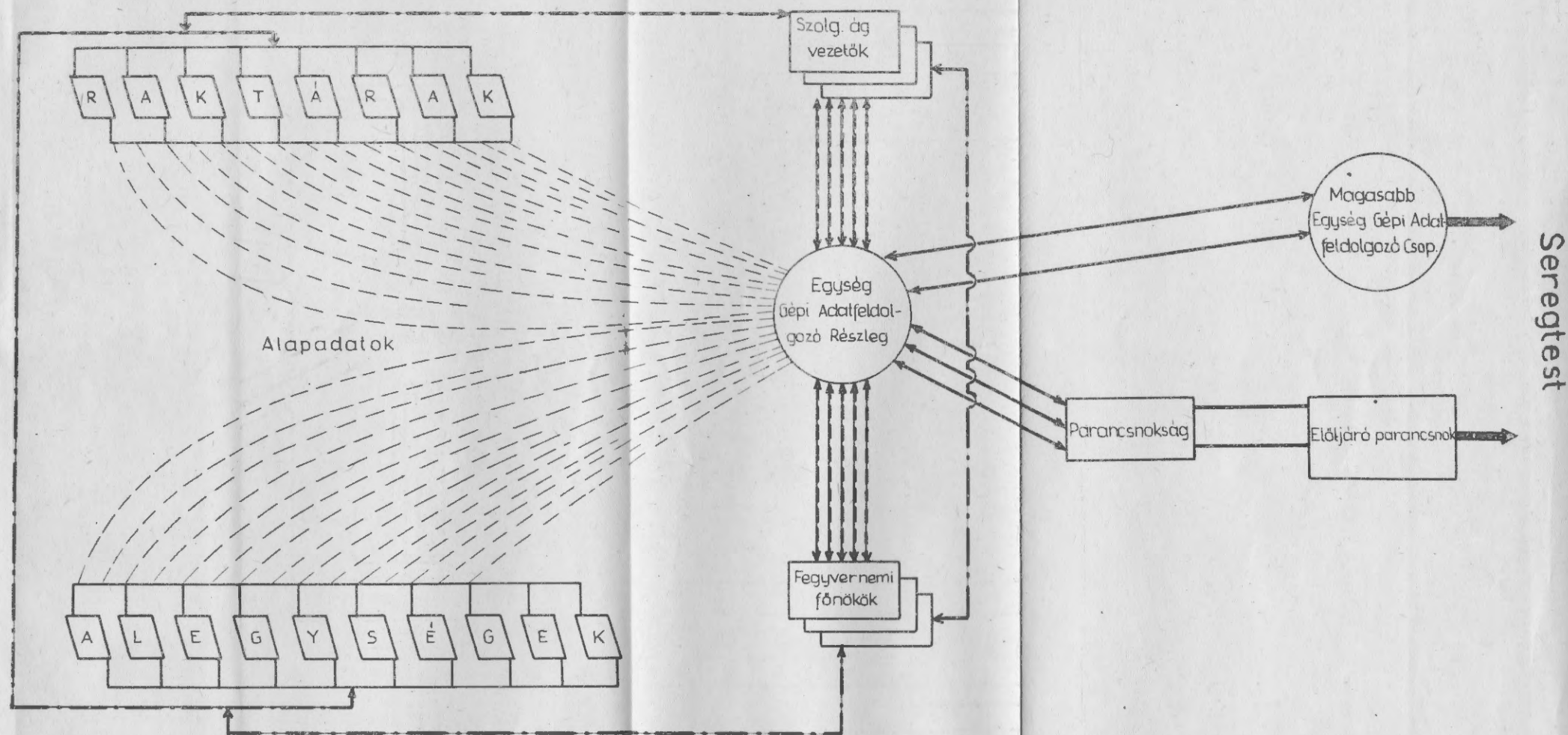
Futár

Távbesz

Telex

Teleren, gyorsan, egyszerűen, megbízhatósága miatt legalkalmasabb.

Megjegyzés:

- Első szintű adatfeldolgozás során nyert adatok
 - Továbbfeldolgozás során nyert adatok
 - Összeköttetés: személyes
 - távbeszélő
 - futár
 - szolgálati jegy, utalvány, stb.
- } útján lehetséges

/ Ahol nincs bejelölve az összeköttetés, ott az adatáramlást jelző nyílak egyben azt is jelentik /

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

Damó L. ezds.	A honi légvédelmi hadsereg hadtápbiztosítása	3
Gyöngyösi Gy. őrgy.	Tudományos kutatással a hadtápvezetés korszerűsítéséért — — — — —	12
ZMKMF Hadtáp Tanszék	A gépkocsizó lövészezred nagy távolságon végrehajtott menetének hadtápbiztosításáról — —	25
Kazinczi I. alez.	Lőszerbiztosítás lehetőségei az összefegyvernemi hadsereg első hadműveletében — — — —	33

Gyakorlatok hadtáp tapasztalatai

Dr. Csabai K. ezds.	A mozgósítási gyakorlatok hadtápbiztosításáról	47
Lapos M. alez.	Az 1967. évben lefolytatott gyakorlatok hadtáp tapasztalatai — — — — —	55

Katonai gazdálkodás és ellátás

Deák P. őrgy.	A csapatgazdálkodás vezetésére hivatott törzsek szervezete, vezetéselméleti megközelítésben —	66
Joó S. ezds.	A csapathadtáp munkájának ellenőrzése a kiképzés és gazdálkodás új rendszerében — — —	76
Babarczi T. alez.	A Magyar Néphadsereg egyes élelmezési szakanyagai és a háborús élelmezési szakanyag ellátás néhány kérdésének fejlesztési helyzete és perspektívái — — — — —	90

Technikai-műszaki biztosítás

Lénárt S. alez.	A vasúti vonóeszközök és kocsipark műszaki fejlesztése során bekövetkezett változások hatása a katonai vasúti szállítások megszervezésére és végrehajtására — — — — —	103
-----------------	---	-----

Konzultáció — vita

Szabó Á. alez.	Néhány gondolat a hadosztály hadtáp vezetéséről (Egy gyakorlat tapasztalatai alapján) —	116
Ambrus A. hdgy.	Csapathadtáp nyilvántartási és számadási rendszerének megszervezése és ügyviteltechnikai gépítése — — — — —	121

СОДЕРЖАНИЕ

Теоритические вопросы тылового обеспечения страницы

Л. Дамо	Некоторые вопросы тылового обеспечения Армии ПВО. — — — — —	3
Д. Дьендьеш	Научно-исследовательская работа для усовершенствования управления тылом — — — — —	12
Кафедра Тыла ВИ им. Залка	О тыловом обеспечении мотострелкового полка при марше — — — — —	25
И. Казини	Возможности обеспечения общевойсковой армии боеприпасами в первой операции — — — — —	33

Тыловой опыт учений

д-р. Чабан	Тыловое обеспечение учений по мобилизации —	47
М. Ланош	Тыловой опыт учений 1967 г. — — — — —	55
П. Деак	Организация управлений войскового тыла с точки зрения теории управления — — — — —	66
Ш. Йоо	Проверка работы войскового тыла в новой системе экономики и обучения — — — — —	76
Т. Бабарци	Некоторые вопросы материалов питания ВНА и перспективы и развитие некоторых питательных материалов военного значения — — — — —	90

Техническое обеспечение

Ш. Ленарт и Й. Лукач	Влияние развития железнодорожной тяги и вагонного состава на организацию и выполнение железнодорожных перевозок — — — — —	103
-------------------------	---	-----

Консультация — Дискуссия

А. Сабо	Некоторые вопросы управления тылом дивизии (На основании конкретного учения) — — — — —	116
А. Амбруш	Организация учета и отчетности войскового тыла и механизация администрации — — — — —	121